Gözlem
Yayınları

ANNA SEGHERS

ST. BARBARALI

BALIKÇILARIN İSYANI

ANNA SEGHERS • BALIKÇILARIN İSYANI

Anna Seghers

ST. BARBARALI BALIKÇILARIN İSYANI

Gözlem Yayınları

Çağdaş Dünya Yazarları: 11

Anna Seghers
ST BARBARALI BALIKÇILARIN İSYANI

Çeviren : Azmi Arna

Dizgi : Gözlem Yayıncılık ve Matbaacılık Ltd.
Baskı : Boyut Matbaacılık
Birinci Baskı : 1993

GÖZLEM YAYINLARI
Nuruosmaniye Cad. Atay Apt. No: 5/6
CAĞALOĞLU - İSTANBUL
Tel : 513 74 77 - 513 74 88

Anna Seghers

ST. BARBARALI BALIKÇILARIN İSYANI

Roman

Çeviri

Azmi Arna

Gözlem Yayınları

ST. BARBARALI BALIKÇILARIN İSYANI

Anna Seghers, sadece Türkiye'de değil, Batı Avrupa ülkelerinde de yeterince tanınmamış bir yazardır. Uzun süre eserlerinin çeşitli ülkelerde yasaklanmasının yanı sıra, Batı Dünyasının en önemli ödülünün veriliş nedenlerin politikleştiği, "Gulag Takımadaları"nın seks romanlarının tirajını aştığı yüzyılımızda, biz bu durumu olağan karşılıyoruz.

* * *

Anna Seghers, 19 Kasım 1900 de Almanya'nın Mainz kentinde dünyaya geliyor. Özgün adı, Netty Reiling Radvany. Aile, sanata yatkın bir burjuva çevreden. Baba, sanat eserleri ticareti yapıyor. Çocukluk ve gençlik yılları ekonomiik açıdan tasasız geçiyor. Çin dili ve edebiyatı ve sanat tarihi okuyor. 1924 yılında, Heidelberg Üniversitesi'nde, "Rembrand'ın eserlerinde Judaizm" adlı doktora tezini veriyor.

Yazarın sanata atıldığı yıllarda Almanya'da politik ortam karmakarışık. Birinci Dünya Savaşı, peşinden enflasyon, ekonomik kriz ve devrimin yenilgiye uğraması, faşizmin yükselişine kadar varıyor. Yazar, Almanya'nın o çalkantılı yıllarını, **Die Toten bleiben Jung** (Ölüler Genç Kalır, 1941) adlı ünlü romanıyla dile getirecektir. İlk öykülerini yazdığı yıl (1927), Alman Proleter Devrimci Yazarlar Birliği kuruluyor. Faşizme karşı klasik demokrasiyi savunmakla yetinen Mann kardeşler, Arnold Zweig gibi yazarların dışında, tüm gerçekçi sanatçılar (Erwin Piscator, Bertold Brecht, Weinert, Becher, Toller) birliğe katılıyorlar. Anna Seghers de birliğin tek kadın sanatçısı olarak faşizme karşı girişilen kavgada yerini alıyor.

Faşizmin Almanya'yı egemenliği altına aldığı 1933 yılında, bütün devrimci sanatçılar gibi, Anna Seghers de ülkesini terk etmeye mecbur kalıyor. Fransa'ya geliyor, sekiz yıl orada yaşıyor. Faşizmin Fransa'ya ulaşmasıyla 1941 yılında ülkeyi terk edip Meksika'ya yerleşiyor. Savaş sonrası yurduna dönüyor. Berlin'de, Demokratik Alman Cumhuriyeti Edebiyatçılar Birliği Başkanı oluyor.

Anna Seghers, ilk yapıtlarından itibaren tüm eserlerinde toplumsal - devrimci olaylara eğilmiştir. Klasik bir eğitimden geçmiş olmasına karşın daha ilk eserlerinde gerek öz, gerek biçim bakımından gerçekçi ede-

biyat ürünleri vermiştir. Klasik edebiyatın toplumcu edebiyata katkısını –miras– değerlendiren bir yazardır. Hölderlin, Kleist ve Büchner'in yanı sıra yazar, gençliğinde Dostoyevski hayranı olmasını sonraları: "Dostoyevski'nin romanlarında, daha o zaman, Rus toplumundaki devrimi doğuracak çalkantıları görebiliyorduk" diye dile getirir.

Miras, devrimci sanatçının önemli sorunlarından biridir. 1938 - 1939 yıllarında, Alman antifaşist mücadelesini yürüten Lukacs'la yazışmalarında çoğu kez bu konu ele alınır. Anna Seghers Neo klasik bir kültürden yana değildir, fakat dar görüşlü, devrimci adı altında ucuz edebiyatı da kabul etmez. Lukacs'ın deyimiyle, "Gelecekten kuşkulu"dur. Marksist çizgiye sadık kalmakla beraber, "kalıplaşmış bir gerçekçilik" yerine o da, Brecht gibi araştırıyı önerir, örneğin bir Döblin, bir Dos Pasos üzerine çalışmayı hoşgörüyle karşılar.

Anna Seghers, **Transit, Yedinci Haç,** gibi romanlarının yanı sıra kısa öyküleri –Ezilenlerin Gücü– ve anlatılarıyla da tanınır. Tüm eserlerinde anlatım alabildiğine sade ve yalındır. Hatta bulana monotondur da denebilir. Yazar, okuyucuyu sürüklemek ya da okuyucuda belli bir heyecan yaratmak için bir takım "edebiyat oyunlarına" girişmez. O sadece, kelimelerin gücüne inanmıştır.

* * *

Sainte-Barbaralı BALIKÇILARIN İSYANI – Aufstand der Fischer von St. Barbara - yazarın Alman Komünist Partisi'ne girdiği yıl (1928) yazılmıştır. Kitap kısa zamanda büyük bir başarıya ulaşarak ünlü KLEİST ödülünü kazanır, birçok yabancı dile çevrilir.

Bu, başarıya ulaşamamış bir grevin öyküsüdür. Balıkçılıkla geçinen bir sahil kasabasında (St. Barbara haritalarda yoktur, bazı eleştirmenler yazarın, Fransa'nın Bretagne sahillerinden esinlendiğinden söz ederler) balıkçılar haklarını almak için armatörlere karşı direnişe geçerler. Bu direniş Hull'ün kasabaya gelmesiyle başlar, gelişir, bilinçlenir ve başarıya ulaşamadan sona erer.

Kanımızca, romanı büyük bir başarıya ulaştıran unsur, olayların ve kişilerin tam bir gerçekçilikle göz önüne serilmesindendir. Başka bir deyimle, kişilerin tutumlarında ve olayların gelişmesinde en ufak bir abartma görünmez. Örneğin, öykünün belli başlı kişilerinden biri olan Hull, ne bilinçli bir sendikacı, ne de bir kahramandır. O sadece sıkıntılarıyla, özlemleriyle, iç çelişkileriyle kendince meseleleri kavramış sıradan bir insan olarak görünür. Ne var ki, rejimin pisliği, onu ölüme kadar yollayan sorun duygusunu yok edememiştir. Öte yandan, yazar okuyucuyu meraklandırma kay-

gusunda değildir. Öykünün sonu daha ilk cümleden belli olur.

St. Barbaralı Balıkçıların isyanından zayıfların, ezilenlerin gücü belirtilmek istenmiştir. Romanın kişilerinden hayatta kalanlar grev öncesinden daha fakir ama çok daha bilinçli olarak yaşamlarını sürdürürler.

Anna Seghers'in yalın anlatımı, eserlerinin sinemaya aktarılmasını kolaylaştıran nedendir. Tiyatro yönetmeni Erwin Piscator, 1933 yılında ülkesini terk edip Sovyetler Birliği'ne yerleştikten sonra St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı'nı filme almış ve film büyük bir başarıya ulaşmıştır.

St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı'nın uzun yıllar "yaşayan edebiyat" içinde yerini alacağı kanısındayız. Bu kanımızın doğruluğunu okuyucuya bırakıyoruz.

A.A.
Ocak 1976

1

St. Barbaralı balıkçılarının isyanı, ayaklananların denize açılmalarıyla sona erdi. Sefer biraz gecikmişti ama koşullar yine eskisi gibiydi. Aslında isyan, daha Hull Port - Sebastian'a gönderilmeden, Andreas da kayalıklardan kaçarken düşüp parçalanmadan sonuçlanmıştı. Vali, körfezde düzenin yeniden sağlandığını başkente bildirdikten sonra geri döndü. Gerçekten St. Barbara'nın görünüşü her yaz olduğundan pek farklı değildi. Fakat askerler geri çekildikten, balıkçılar da denize açıldıktan epey sonra isyan, pazaryerinin o yaz aylarına özgü sıcak ve bembeyaz tenhalığında yine de sessizce kendini belli edip, layık oldukları güzellikler için büyüttüğü, üstlerine titrediği evlatlarını düşünüyordu.

* * *

Ekim ayının başlarında bir sabah, Hull küçük bir sahil gemisiyle St. Barbara'ya doğru yol alıyordu. Margaret Adası'ndan gelmekteydi. Port-Sebastian isyandan sonra bütün yazı sahil meyhanelerinde sürtmekle geçirmişti. Ayağındaki kurşun yarası iyileşmişti. Artık eskisi gibi topallamıyordu.

Yağmur yağmak üzereydi. Makine dairesinin yanına bağlanan bir iki koyun meliyordu. Nemli havanın, hayvanların ve makineyağının kokusu birbirine karışıyor, tatlı bir yolculuk havasını andırıyordu. Hull küpeştenin üstünden, geminin denizi yarmasıyla saçılan beyaz köpükleri seyrediyordu. Kocaman bir yarayı andıran köpükler gittikçe silinen beyaz bir iz bırakarak kayboluyordu. Birden bütün bunları kafasında not etmek gerektiğini düşündü. Sadece köpükleri değil, ama kaptanın yeleğindeki düğmeleri, kuşları, yolculuk havasını andıran kokuyu, her şeyi, ama her şeyi not etmek gerektiğini düşündü. Yanı başında, hayvanlar sayılmazsa gemideki tek yol arkadaşı olan kız, küpeşteye yaslanmış, karmakarışık saçlarının arasından gözlerini suya dikmiş, kımıldamadan denizi seyrediyordu.

Hull kızın boynundaki sarı eşarbı Margaret Adası sahillerinde, sandalların, askerlerin arasında uçuşurken görür gibiydi. Gemicilerin kaba elleri altında ezilen narin vücudundan geriye kalanı köyüne götürmekteydi kız. Denizcilerin hoyrat okşamalarının karşılığın-

da sıska kollarına bir iki bilezik bile takamamıştı. Birden canı çekti kızı. Sahile varana kadar hiç olmazsa memelerini okşasaydı. Ama kız salınarak onun yanından dolandı, makine dairesine yöneldi ve makiniste bir şeyler söyledi. Hull geminin öbür ucuna gitti. Harikulade güzel bir kız tarafından terk edilmiş gibi hayal kırıklığına uğramıştı. Yeniden denizi, köpükleri seyre koyuldu. Yine bütün bunları aklında not etmeyi düşündü. Sonra bütün bunların, sıska ve çirkin kızı arzulamasının, her şeyi düşünme hırsının, defalarca konuşulduğunu duyduğu ölüm korkusundan başka bir şey olmadığını düşündü.

Öğlen oluyordu. İçini korku kapladı. Sahile bayağı yaklaşmışlardı. Dürbünle bakıldığında kayalıklar, sıra sıra taş kulübeler, yelkenliler ve dalgakıran iyice fark ediliyordu.

Yine de bir aksilik olabilirdi. Gemi gerisin geriye döner, sahil de gözden kaybolurdu. Hull bunları düşünürken geminin düdüğü öttü. Koca tekne bir çırpıda sahile yanaşıvermişti. Bunu kısa bir sessizlik takip etti. Sonra geminin çanları çaldı. Rıhtımda iki kasabalı yağmurda büzülmüş bekliyorlardı. Halat havada uçtu. Gemideki kız aşağıya doğru sarktı.

– Hey Marie, palazlanmışsın, çıtı pıtısın yine!

– Sana ne be!

Adamlardan biri güldü, daha genç olan öbürü gözlerini kısıp kızı baştan aşağı süzdü. Sonra birden yüzünün hatları değişti. Hull'ü görmüştü. Kısa bir süre esmer, durgun yüzünde biraz merak ve umut ışıltıları belirdi.

* * *

Meyhaneci masayı silip yabancı müşteriye ters ters bakarak bir şişe içki ve bardağı masanın üstüne bırakttı. Balık mevsimi sonunda kasaba halkının ekmek alacak parası yokken en pahalı şişeyi ısmarlamıştı yabancı. Hull bardağı dolduldu, geleneğe göre önce karşısında oturana ikram etti. Veronika gemisinde çalışan Kedennek kadehi ince dudaklarına değdirip tek kelime söylemeden masaya bıraktı.

İçtikleri masadanan meyhanenin penceresi görünüyordu. Bir, ekim öğleden sonrasıydı. Kurşun rengi, kasvetli, yağmur dolu bir hava vardı dışarda. Üstelik bayağı soğuktu. Salondakiler dışarının havasından etkilenip ürperir gibiydiler. Gemiciler duvar boyunca yan yana oturuyorlardı. Elleri dizlerindeydi. İçmediklerine göre hep beraber susmak için gelmiş olacaklardı. Durgun yüzlerinde konuşmayı gereksiz bulan insanların anlamı vardı; zaten fırtına her sözü bastırmıyor muydu?

Hull birden geldiğine pişman oldu. İçinde bir sıkıntı duyuyordu. Dünyada bir sürü eğlenceli, ilginç yer var-

ken burada ne arıyordu? Niye çekip gitmemişti, ne vardı burada?

Pencerenin ardında gökyüzü denizin üstüne doğru alçalıyordu. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaktaydı. Akşam, dikkati çekmeden kasabanın üstüne çöreklendi. Şimdi hava gündüzden biraz daha karanlıktı. Margaret Adası'ndaki fener çoktan bir kısa, iki uzun yanıp sönmeye başlamıştı. Uzaklarda sis içinde ilerleyen bir geminin sesi duyuldu.

Meyhaneci tezgâhın üstüne çıkıp ışığı yaktı. Kimse yerinden kımıldamadı. Salonu aydınlatan ve sıcak bir hava saçan ışık gemicilerin gözlerini bile kıpırdatamadı.

Hull başını pencereden yana çevirdi. Ama dışarıda karanlıktan başka hiçbir şey görünmüyordu. Yalnız buğulanmış camın üstünde yağmur tanecikleri belli oluyordu. Hull uzaklarda, güneydeki bir meyhanenin camekânını hatırladı. Cam kir içindeydi, arkasında üst üste yığılmış kavunlar duruyordu. Bazıları kesilmişti, suları akıyordu. Hepsinin üstü sinek doluydu. Sokak daracıktı, evler birbirinin içine girmişti. Bunaltıcı bir sıcak vardı. Hull durmadan kavunlara bakıyordu. Kesik dilimler öyle suluydu ki, sineklere rağmen yiyesi geliyordu. Ara sıra kapı açılıyor, o zaman tahta bir çalgıdan zenci usulü berbat bir müzik duyuluyordu.

Salondu hâlâ çıt yoktu. Sahildeki fener belirli aralarla karşı duvarı ve karanlıkta kalmış yüzleri aydınlatıyordu. Meyhane sanki açıklardaki sessiz gemiler gibi akıp gidiyordu. Gemiciler bomboş bakışlarla kımıldamadan duruyorlardı. Kuşkusuz bir şey düşünmüyorlardı, belki de önemli bir sorunları vardı.

Hull, "beni bulur da yakalarlarsa" diye düşündü, "bunlardan başka arkadaşım olmayacak, bir daha meyhane de olmayacak, berbat zenci şarkıları dinleyemeyeceğim, sulu kavun da yiyemiyeceğim."

Şişeyi laf olsun diye ısmarlamıştı ama şimdi canı içki istiyordu. Üç dört tane arka arkaya içti. Gemiciler bakışlarını gizlemeden onu inceliyorlardı. Varsın incelesinler. Boynu ısınmış, sıcaklık yavaş yavaş dudaklarına ve göğsüne yayılmaktaydı. Kalbi ısındı, sıcaklık tüm vücuduna yayıldı, fırladı kalktı yerinden.

Her şey ne kadar kolaydı! İstese gidebilirdi, henüz vakit erkendi. Daha kimse onu tanımamıştı. Hiç kimse onun Port-Sebastianlı Hull olduğunu bilmiyordu. Sonradan öğrenirlerse belki bunun bir alçaklık olduğunu düşüneceklerdi. Belki de gerçekten alçaklıktı bu. Ama onu buraya getiren gemi yarın geri götürürdü. Margaret Adası'ndan çeşitli limanlara her gün bir düzine gemi kalkmaz mıydı? Gerçekten yaptığı alçaklık olacaktı. Ama güneyde, sıcak güneş ışınlarının altında alçaklık eriyip giderdi. Ne kadar kolaydı bütün bunlar!

İşte fırladı kalktı yerinden, parayı attı, hızla dışarı çıktı, kapıyı vurdu kapattı. Tepeden aşağıya koşarak indi, hızla iskeleye doğru yürüdü, geminin kamarasına süzüldü ve umutsuzca geminin kalkış çanının çalmasını bekledi. Sonunda yola koyuldular. Güverteye çıktı. St. Barbara gözlerinin önündeydi ve kasabaya uzaklaşıyor, dün gelirken büyüdüğü gibi şimdi de gittikçe küçülüyordu...

Hull toparlandı. Bardağı çoktan boşalmış, ince camı buğulanmıştı. Başka değişik bir şey yoktu. Onun da, ötekiler gibi, elleri dizlerinin üstündeydi artık. Etrafına bakındı, salondakilerin yüzlerini ayırt etmeye, bir bir belleğine yerleştirmeye başlıyordu.

* * *

Tezgâhın arkasında uyur gezer gibi dolanan meyhaneci birden kulak kabarttı. Sonra alelacele dışarı çıktı. Salonda bir kıpırdanma başladı. Biri kaşınıyor, bir başkası ayağını sallıyordu. Tümünün kulağı kirişteydi. Dışardı fısıldanma, ayak sesleri, mırıltılar duyuldu. Gemideki kız içeri girdi. Üstü başı sırılsıklamdı. Kollarından, bacaklarından, entearisinden akan sular yere damlıyordu. Karmakarışık suratını duvardan yana çevirip hızla salonun öbür tarafına geçti. Merdivenlere atıldı, birden elini duvar saatine dayayarak geri döndü.

– Davet var galiba, Desak! dedi birisi.

– Daha bu sabah geldi, rıhtımda dolanmasını istemiyorum. Canı bir şey isteyen buraya gelir! dedi meyhaneci.

Gelenler çoğalmaya başladı. Gemide yürür gibi itinalı, usul adımlarla tezgâha yaklaşıyorlardı. Birisi içki ısmarladığında meyhaneci isteksiz isteksiz doğruluyor, içkiyi uzatıyor, sonra yeniden tezgâhın arkasına çöreklenıveriyordu. Bir süre sonra kız aşağıya indi. Kendisine biraz çeki düzen vermişti ama yine de kılçık gibi boynu ve sıska kollarıyla soğuk bir hali vardı. Karmakarışık siyah saçları hâlâ ıslaktı. Hull, diğerleri gibi, aynı şeyi düşünüyordu. Canı onu yakalamak, sevişmek, çıplak sıska vücudunu teninde hissetmek istiyordu. Kız onun arkasına geçti, bir şeyler yaparmış gibi durakladı. Hull geri dönüp bakamıyordu. "Haydi Marie" diye bağırdıklarını duydu. Marie ıslıkla karşılık verdi, topuklarıyla yerde tempo tuttu. Hull'ün karşısında genç bir oğlan oturuyordu. Hull onu bir yerlerden tanır gibiydi. Gözlerini dikmiş kıza bakıyordu, duyduğu arzu esmer suratını daha da gençleştirip güzelleştiriyordu. Marie şarkı söylemeye başladı. Hep birden onu dinlemeye koyuldular.

İhtiyar yüzbaşı Kedel'in karısı var ya,
Bir kızı var şaşarsınız,
Kont ve oğulları kış geldiğinde,

Eteğinin altına girip fok balıkları gibi büzülürler.

Von Godek beyefendileri,
Sonra genç Bredel,
Ara sıra da babası girer sıraya.
İhtiyar yüzbaşıya gelince:
Eh, arada bir ona da yer kaldığı olur!

Hull'ün karşısında oturan delikanlı başını Kedennek'in omzuna dayadı ve gülümsedi. Marie kollarını başının arkasına kavuşturdu. Sivri dirseklerinden, dar etekliğinin altından belli olan vücudundan arzu dolu bir hava yayılıyordu. Şarkıya devam etti:

"Alessia" rıhtıma yanaştığında...

Hull"ün karşısındaki oğlan masaya abanmış, gözlerini alabildiğine açmış bakıyordu. Ama şarkı söyleyen kıza değil, Hull'a bakıyordu. Oğlanın sağında solunda oturanlar da ister istemez aynı yere bakmaya başladılar. Peşinden herkes baktı. Hull tedirgin olmuştu. Toparlandı, başını eğip kımıldamadan gözlerini masaya dikti. Salondakilerin bakışları katılaştı, öfkeyle doldu, suratını kaldırmasını, istedikleri gibi durmasını bekliyorlardı. Birden Hull kim olduğunu açıklamak üzere doğruldu. Karşıdaki delikanlı rahatlamış gibi derin bir nefes alarak arkasına yaslandı. Gözlerini Hull'dan bir an olsun ayırmıyordu.

* * *

Hull onu gerçekten daha önce görmüştü. Sabah, iskelede, gemi yanaşırken...

Hull henüz konuşmaya başlarken Kedennek delikanlıya bir şeyler fısıldadı, o da alnını kırıştırdı ve istemiye istemiye dışarıya yollandı. Kapının eşiğinde bir an geri çağırılırım umuduyla duraladı. Sonra tepeden aşağıya koşarak indi ve sadece kasabalıların kullandığı dar yola saparak kayalıklar arasında kayboldu. Adımlarının ardından sokulan dalgaların sıçrattığı beyaz köpükler rüzgârla savrulup karanlıklar içinde kayaların üzerine serpişti.

'Andeas Bruyn'du delikanlının adı. Veronika'da çalışan Kedennek'in kız kardeşinin oğluydu. Annesi gemiden yük boşaltırken düşüp öldüğü, aynı yılda babası Rohak açıklarında battığından beri çocuklar akrabalar arasında paylaşılmış, o da dayısının yanına yerleşmişti. İki dayı oğluyla birlikte yatardı. Onlar da kardeşleri gib sıskaydılar. Durmadan öksürürlerdi. Onların da kardeşleri gibi yapış yapış sarı saçları vardı.

Kedennekler'e geldikten birkaç gün sonra annesinin yerini aldığı balık pazarında patronun adamıyla kavgaya tutuşmuştu. Herif, balık sepetlerini annesi gibi karnına dayıyarak tutmamasını, başının üstünde taşımasını istemişti. Delikanlı herkesin bildiği gibi, annesinin karnı şiş olduğundan öyle taşıdığını söyleyince patronun adamı suratına bir şamar patlatmış, o da ba

lık sepetini kaptığı gibi herifin üzerine fırlatıp çekip gitmişti. Ertesi yıl dayısı onu Veronika'ya yanına aldı. Geminin kaptanı oğlanı dört bir yana koşturuyordu. Ama neşeliydi Andreas, becerikliydi de. Bir gün, henüz ekmeğini yemeye fırsat bulamadan kaptan onu güverteye yollamak istedi. Andreas adamın yüzüne baktı ve gülümseyerek şimdi yemek zamanı olduğunu söyledi. Bunun üzerine kaptan bir tokat attı. Andreas evde alıştığı gibi tokadı savuşturmak için başını geriye attı, ama dudakları titriyordu. Birden ucunda yemek artıkları olan bıçağını kaptanın çenesinin altına dayayıverdi. Kaptan yerinden fırladı, fakat tüm gemicilerin bakışları bir garip dikilmişti üstüne, ne yapacağını şaşırdı, hiçbir şey olmamış gibi gözlerini Andreas'dan başka yana çevirdi ve istemiye istemiye gülümsedi.

Ertesi yaz Andreas'ın Veronika'ya alınması imkânsızdı. Gülünç denecek koşullarla bir süre için "Amilia"ya girdi. Herkes Kedennek'e delikanlının uğursuzluk getirdiğini, aileyi ekmeğinden ettiğini, bir an önce onu kovması gerektiğini söylüyordu. Böyle durumlarda Kedennek susar, oğlana da bir şey demezdi. Andreas evin içinde son derece terbiyeli ve uysaldı. Söyleneni derhal yerine getirir, başına dert açtığı aileye yük olmamak için elinden geleni yapardı. Çocuklara da göz kulak olurdu. Akşam yemeğinde Kedennek'in karısının dağıttığı bir parça ekmek ve parmak kadar domuz yağının hepsini yemez, küçük kardeşlerine verirdi.

Şimdi Kedennek onu gemiye göndermişti. Oysa iş ertesi güne kalabilirdi. Hırslandı bir an, Kedennek'in onu sömürdüğü hissine kapıldı. Ama çabuk geçti kini, yerini bir üzüntü aldı. Yapayalnızdı. Ne anası vardı, ne de onu seven biri. Doğru dürüst bir evi bile yoktu. Ara sıra gittiği meyhaneden de kovulmuştu işte. Yine de bir süre sonra üzüntüsünü unuttu. Kendini avutacak düşüncelere daldı. Büyüyecek, kendi kendinin efendisi olacaktı. Öylesine tatmak istiyordu ki sevinci, yabancısı olduğu mutluluğu. Hayatında bir iki kez sevinir gibi olmuştu. Pazar yerinde balık sepetini adamın ayaklarına fırlattığında, koşa koşa oradan uzaklaşırken zevkten, sanki kaldırım taşlarından, depoların kül rengi duvarlarından kıvılcımlar fışkırıyor sanmıştı. Ama bu olalı çok olmuştu. Sonra ancak bir iki dakika kadar sürmüştü. Bir keresinde de bıçağın elinde titrediğini, ne yapacağını kestiremezken sağında solunda arkadaşların bitiverdiğini hatırlıyordu. Hemen sonra suskun arkadaşları kabuklarına çekilmişlerdi, ama yine de o an içini sımsıcak bir duygunun kapladığını hissetmişti.

Andreas içini çekti, dalgakıran boyunca yelkenliler limanına doğru yürüdü, iskeleden geçti, Kedennek'in sandalına atladı. Sandalın içine çeki düzen verdi. Yağmur durmuştu. Sandalın yelkeninden sular damlıyordu. Baş altını gözden geçirdi; küçük bir fener, dibe doğru da yağ birikintileri parıldaşıyordu. Sahildeki deponun içinde küçük bir pırıltı, onun arkasında, yukarlar-

da tek tük ışıklar vardı. Andreas'ın canı ranzada yatmayı çekmedi, oracığa uzanıverdi. Sular damlıyordu, sandal o nefes aldıkça ağır ağır sallanıyordu.

Canı uyamak istiyordu ama uyuyamıyordu. Marie'yi düşündü. Geçen yazdan beri her yattığında onu düşünüyordu. Yaşlı arkadaşlarını kıskanıyordu. Fıçıyla içerler, sanki hiç niyetleri yokmuş gibi salına salına meyhanenin içinde dolanırlar, sonra yukarı çıkarlar, bir süre sonra da geçip eski yerlerine otururlardı. Sandal sallanıyordu. Bir yerden sırtına su aktı. Belki de uyumuştu. Rıhtımda, sonra iskelede ayak sesleri duyuldu, gelen Kedennek'ti.

Andreas gözlerini kırpıştırdı. Kedennek dimdik oturuyor, kımıldamadan Andreas'ın yüzüne bakıyordu. Her zamanki halinde olmasına rağmen Andreas Kedennek'te bir şeylerin değiştiğini fark etti. Bunun ne olabileceğini pek kestiremiyordu ama garip bir hali vardı Kedennek'in. Biraz doğrulup dirseklerine dayandı.

– Birçokları onun geleceğini söylüyordu, dedi Kedennek, bazıları da gelmeyeceğini, oysa geldi işte.

– Evet, dedi Andreas, geldi.

Kedennek devam etti:

– Şimdi düşündüklerinden vazgeçecekler, iyi oldu. Şimdi iş ciddileşti. Onun gelmesinden belli bu.

– Evet, dedi Andreas, iyi oldu.

Dikkatle Kedennek'in yüzüne bakmaya devam etti. Nedense tedirgin olmuştu. Onun kendisiyle konuşmaya gelmesi canını sıkıyordu.

– İşler hep kötüydü, ama iki yıldır daha da kötüleşti. Paylarımız azaldı. Her şey azaldı. Fiyatlar düştü. Herkes başka başka düşünüyor, türlü türlü çıkar yol arıyor.

Kedennek'in omuzlarının küçük bir hareketinden Andreas, sözü edilen herkesin gelişigüzel yabancılar olmadığını, türlü türlü çıkar yol arayanların içinde kendisinin de bulunduğunu anladı. Dikkatle Kedennek'e baktı:

– Port-Sebastian'daki isyan var ya..,

Gözlerini kısmıştı Kedennek. Andreas onun hiç böyle konuştuğunu görmemişti. Herhangi birinin kötü sonuçlanacak bir olaya katılması ne ise, Kedennek için de böyle konuşmanın aynı şey olduğunu belli belirsiz içinde duyuyordu. Bu ona dokundu.

– Hull, diye devam etti Kedennek, bu akşam Desak'larda balıkçılarla konuştu. St. Blé'ye, Wyk'e St. Elnor'a haber yollansın, bütün balıkçılar bir toplantıya çağrılsın, dedi.

Kedennek'in son sözleri az öncekilerden değişik tonda değildi. Ama Andreas heyecanlandı. Şimdi Kedennek'in karşısında oturuyordu.

– Toplantının, diye ekledi Kedennek, gelecek ayın ilk pazar günü yapılması kararlaştırıldı.

İkisi de bir süre sustular, sonra Kedennek yeniden konuşmaya başladı. Şimdi bambaşka şeyler anlatıyordu.

– Eskiden işler kötüydü, ama şimdi daha da kötü. Şimdi bir tek şirket var. Merkezi Port-Sebastian'da ama adresini kimse bilmiyor. Eskiden bir patron vardı, öyle daha iyiydi. Ne zaman istersek gider görürdük onu. Aşağıda, şimdi rıhtımın olduğu yerde evi vardı, orada otururdu. Ben küçük oğlumun yaşlarındayken bir gemi sahibi vardı, Lukedek'ti adı. Bütün kasabayı parmağının ucunda oynatırdı. O sıralarda köyde Kerdhuys diye biri vardı. Bir gün canına tak dedi, Lukedek'in kaldığı yere gitti, evine girdi, merdivenleri çıktı, odasına girip sordu: "Benim payımı veriyor musunuz, vermiyor musunuz?". Lukedek "hayır" dedi. Bunun üzerine Kerdhuys bıçağını herifin na şurasına batırdı (Kedennek parmağıyla Andreas'ın ceketine dokunarak neresi olduğunu gösterdi). Sonra bir süre aşağıda kayalıkların orada saklandı. Kasabalılar kolluyordu onu. Sonunda yakalayıp astılar. Ama bu Kerdhuys, hiç olmazsa bıçağı nereye batıracağını biliyordu.

Kedennek birden durdu, bir şey demez oldu. Yüzünden bütün söyliyeceklerini söyleyip tükettiği okuna biliyordu. Birdenbire iskeleye sıçradı. Sonra arkasına döndü:

– Gelirken kovaları unutma.

Rıhtımın üzerinde ayak sesleri gittikçe uzaklaştı. Andreas yeniden uzandı. Yağmur durmuş, körfezi çevreleyen ışıklar sönmüştü. Gökyüzünü boydan boya dolanan bir ışık peyda olmuştu. Herhalde dünden kalmıştı, belki de doğacak güne aitti.

* * *

Meyhaneci, Hull'a tavan arasında ranzayı vermişti. Küçücük bir odaydı, salonun tam üstüne geliyordu. Desak aşağıda, dükkânda yatıyordu. Marie de yandaki odadaydı. Hullu onunla karşılaştığında kızı kollarına aldı, ama Marie "şimdi olmaz" dedi, kararsızdı, Hull üstelese belki onunla yatabilirdi ama, onun gibi bir adam için böyle bir kızın etrafında dolanmak pek yakışık almazdı. Bıraktı kızı, tavan arasına süzüldü. Girintili çıkıntılı bir yerdi burası. Yan odaya açılan fare deliği gibi bir kapısı vardı. Deniz gözükmüyordu. Müthiş yorgundu Hull. Port-Sebastian'daki yorucu günlerden beri hep yollardaydı, hep diken üstündeydi. Aldırmıyordu buna, yalnız her geçen gün daha da yorulduğunun farkındaydı.

Yatağına uzandı. Merdivenden inen çıkanların ayak sesleri geliyordu. Yapı derme çatma olduğundan en ufak hareketler bile kolaylıkla duyuluyordu. Marie yatağında meşgulken sadece karyolası gıcırdamıyor, yukardan aşağıya bütün meyhane inliyordu.

Derken Hull uykuya daldı. Hemen ardından gövdesine doğru yumuşak bir sıcaklık duydu. Şaşırmıştı. Hiç de düşündüğü gibi soğuk değildi Marie, kıvır kıvırdı, sıcacıktı. Yoksa bu Marie değilmiydi! Uzaklarda bir yerde karşılaştığı kıvırcık sarı saçlı bir başkası mıydı! Hull kavradı, tam o sıra dışarda kapının açıldığını duydu. "Bırakmalıyım şimdi" diye düşündü, elini çekti, ses birdenbire kesildi. Yeniden başladı, yine sesler duyuldu, kapıya vuruyorlardı. Çekti elini Hull, ses de kesildi. Yeniden eline aldı, artık kapıya kulak kabartmaktan usanmıştı, istedikleri kadar vursunlardı. İşini bitirmek üzereydi, bir gürültü koptu, kapı ardına kadar açıldı.

Hull yatağın üstünde hızla doğruldu, kafası tavana çarptı. Göz gözü görmüyordu, evde çıt yoktu, yalnız çekilen denizin sesi duyuluyordu. "Neden sürekli uyanıyorum" diye düşündü, şöyle doyana kadar bir uyusam. Sırtüstü yattı, hatırlamayı en çok sevdiği olayı, Port-Sebastian'ın kargaşalı günlerini düşünmeye başladı. "Alessia" daki isyandan sonraydı. Hull'le arkadaşlarını kentten uzaklaştırmak istiyorlardı. Kedel alayının kış-

lasında darağaçları çoktan kurulmuştu. Yolda kaçmıştı Hull. Ateş etmişlerdi, ayağından yaralanmıştı. İki büklüm olduğunda köylüler yardıma gelmiş, üstünü örtüp götürmüşlerdi onu. Böyle başlamıştı işte. Ertesi gün de fırtına kopmuştu. Bredel gemi sahipleri şirketi – limanın dörtte üçü onların elindeydi – bürolarını kapatmış, aileleri de gemilere binip gitmişti. Rıhtımda hiçbir faaliyet kalmamıştı. O nisan ayı, on yıldır biriken istekler göz önüne alınmış, şirket dize gelince, liman yatışmıştı. Ama vali, daha balıkçılar seferden geri dönmeden, Kedel alayını Margaret Adası'na yerleştirdi. Derhal Hull'u aramaya koyulmuşlardı ama o gemide değildi. Adada, halkın içindeydi, fakat askerler bir türlü onu bulamıyorlardı. Oysa bir el çırpması isyanın yeniden başlamasına, bütün kente, hatta ülkeye yayılmasına yeterdi.

Epey zaman geçmiş olmalıydı bunların üstünden, aylar belki de yıllar. Kendi de değişikti o zamanlar, daha neşeliydi, ne iyiydi, insan sevinçli olduğunda her şeyi çabucak yoluna koyuverirdi. O günlerden beri hiç öylesine sevinçli olduğunu hatırlamıyordu. Elinde değildi. İşte o sıralar, işin içinden sıyrılmayıp St. Barbara'ya gitmeye karar vermişti. Şimdi her şey değişmişti, artık çekip gitmek alçaklık olmazdı, eski düşünceleri uğruna yapacak bir şey kalmış mıydı? Bambaşkaydı artık, değişmişti, yoksa sevincini mi kaybetmişti?

Hull yatağın üstüne oturdu. Kafası ağırlaşmıştı, başı ağrıyordu. Botlarına uzandı. Ne yapacaktı ki botlarını bu saatte, saçma bir şeydi bu. Birden, bekleyip de en can alıcı saatte ortaya çıkan dehşetli bir sıkıntı çöktü üstüne, gırtlağına takıldı, nefes alamıyordu.

Ertesi sabah, bir-iki küme bulut denizin üzerine birikmiş, gökyüzü aydınlanmıştı. Hava tuz kokuyordu. Güneş seyrek ışınlarıyla pazar yerini ısıtıyor, hafif bir rüzgâr esiyordu. St. Barbara'nın tüm sahilin en önemli balıkçı limanı olduğu yıllarda bütün kentlerden pazaryerine alıcılar gelirdi. Şimdiyse Port - Sebastian, Wyk gibi şehirler balıkçılıkta önem kazanmışlardı. O zamanlar gemi sahipleri pazara yakın, dik çatılı evlerde otururlardı. Şimdi o evler başıboş dalgalanan kuşlar gibi pazarın üstünde kimsesiz yükseliyorlardı. Birleşmiş gemi sahipleri şirketi merkezini çoktan Port - Sebastian'a taşımıştı. Artık pazarda, sadece kasabalılar ve çevredeki halk için döküntü balıklar satılıyordu. Geri kalan ürün daha gemilerden indirilir indirilmez ülkenin iç taraflarına yollanıyordu.

O akşam geç vakit, "Marie Farére" yelkenlisi beklendiğinden haftalar sonra geri döndü. Artık kaybolduğundan kimsenin kuşkusu yokken, esaslı bir balık avıyla Rohak'ın arkasında görüldüğü haberi gelmişti. Gemi, gece kıyıya vardı. Kadınlar boşaltma işinde çalış

mak için sabahın köründe şirketin bürosunun önüne dikildiler.

Dört yıldır Marie Farére'in şansı yaver gitmişti. En kötü mevsimde bile onun avladığı balık vasatın üstündeydi.

Çığırtkanın sesi meydanın üstünden ötelere doğru çınlıyordu. Balıkçılar yılların şarkısını söyleyerek balıkları sayıyorlardı. Sepetler dolduğunda, ellerindeki taş gibi sert taze balıkları birbirine vuruyorlar, sonra yeniden ikişer düzine sepetlere sıralıyorlardı. Kadınlar bir depoya, bir iskeleye koşup duruyorlardı. O sırada Kedennek'in karısı geldi, gebeydi, ama öyle zayıftı ki karnı koca bir ur gibi ileri fırlamıştı. Kaşık kadar, sıskacık yüzünü başörtüsüyle örtmüştü. Oysa tıknaz bir vücudu, kocaman dik memeleri olduğu yıllar çok geride kalmamıştı..

Çığırtkan son sayıyı haykırdı. Kedennek'in karısı sağa sola koşuşuyor, bir parçacık olsun iş bulabilmek için çevresine bakınıyordu. Gemici Fnanz Bruyk, hem komşuları, hem de akrabaları olurdu. Kadına seslendi:

– Hey Marie, doğum ne zaman?

– Noele.

– İyice şişmişsin, sakın içerde iki tane olmasın?

Kadın karşılık vermedi, kızgın kızgın adama baktı, yürüdü, sonra arkasını döndü, konuştu:

– Bir atasözü vardır, bilirsin. Şans sersemlerin çenesini açarmış.

Rıhtımın üstünde bir düzine balıkçı oturuyordu. İkisi ayağa kalktı, geriye, Bruyk'a doğru yürüdüler. Pipolarını yakmışlardı.

– Hey Bruyk, senin oğlan bu paskalya Port - Sebastian'daki denizcilik okuluna gidecekmiş, doğru mu? dedi bir tanesi.

– Doğru.

– İhtiyar Bredel'e kaptan mı söyledi?

– Evet, öyle.

– Ben olsam, kabul etmezlerdi!

– Evet, kabul etmezlerdi... Dinle beni, sana bir şey söyleyim mi, ne haltlar karıştırdığınızın farkındayım. Ama bu işte ben yokum. Başınızın çaresine bakın.

Öteki elini Bruyk'un omzuna koyarak:

– Bak, sana bir şey anlatacağım Bruyk, dedi. Şans sana biraz güldü diye, sümüklü oğlun okula girecek diye bütün iş bozulsun istiyorsun.

Marie Farére'in tayfaları güvertede ortalığı topluyorlardı, iskeleye indiler. Etraftaki balıkçılar da yanaştılar. Karşılıklı, aşağı yukarı aynı sayıda iki küme olmuşlardı. Bruyk balıkçının elini omuzundan itti. Balıkçı onun göğsüne bir yumruk vurdu. Az sonra alt alta, üst üste dövüşmeye başladılar. Kedennek'in karısı sepetini yere bırakmış, aşağı doğru çeken karnını iki eliyle tutarak olan biteni seyrediyordu. Bürodan koşarak yetişen şirketin adamı ana avrat sövmeye başladı.

Kedennek'in karısı küfreden adamı seyretmeye koyulmuştu. Birden adam ona doğru döndü.

– Ne bakıp duruyorsun, bas git burdan!

Kedennek'in karısı usulca sepetini aldı. Karnı aşağı çekiyordu, yüzü düşünceliydi.

Pazaryerinde, şirketin bürosunun yanı başında yeni badanalı bir han vardı. Pırıl pırıl pencerenin arkasında, kum ve sabun kokan basık tavanlı salondaki masanın etrafına on, on iki kişi toplanmıştı. Şirket her yıl, kaptanlarla anlaşma yapmak üzere bir adamını yollardı. Bu sefer gelen Bredel'lerden biriydi. Adam çalıştırdıklarıyla tanışmaktan hoşlanıyor olmalıydı. Bir şişe içki ikram etmişti. Salondakilerin çoğu, özellikle gençler, ters bir şey söylemekten çekindiklerinden susuyorlardı. Diğerlerinin pek bir şeye aldırdığı yoktu. Pahalı içkinin iyice tadını almak için bıçaklarının ucuna geçirdikleri ekmek parçalarını kadehlerine batırıyor, sonra

gözlerini kısarak bünları ağır ağır çiğniyorlardı. İş konuşması bitip de, genç Bredel açık saçık fıkralar anlatmaya başlayınca ellerini dizlerine vura vura kahkahalarla dinlediler.

Kaptanların arasında orta yaşlı, kendini ötekilerden biraz uzak tutan biri vardı. Bu Ursula'dan Adrian Six'ti. İçki de içmiyordu. Yıllardır kimse onun ne içtiğini, ne sövdüğünü, ne de karısından başka bir kadınla yattığını görmüştü. Bredel başka şeylerden söz etseydi daha hoşuna gidecekti, ama yine de ses etmeden onu dinliyordu. Bir süre sonra Bredel başka bir konuya geçti. Kaptanlar itinayla cevap veriyorlardı. Bredel bir ara, "paskalya bayramında çarçur etmeseler, aldıkları para yaza kadar yeter de artar bile" dedi.

Six başını salladı, Bredel'in yüzünü iyice görmek için başını yana eğdi, tam o sırada pencerenin arkasında karnına dayadığı sepetini güçlükle taşıyarak geçen Kedennek'in karısını gördü. Six bakılacak ilginç bir şey yakalamış gibi yerinden doğruldu, masadan kalkıp pencereye yanaştı. Gördüğü şeyler ona yabancı değildi. Rüzgâr, pazaryerinin üzerindeki bulutların gölgelerini sürüklüyordu. Rıhtımın ordaki su birikintilerinde beyaz lekeler vardı. Marie Farére'in yelkenleri dalgalanıyordu. Kadınların etekleri uçuşuyor, pazaryerinin karşısındaki tuğla evlerin çatıları titreşiyordu. Hava bayağı rüzgârlıydı. Nefesinin camda bıraktığı izi gör-

mese, Six kendini dışarda sanacaktı. Rıhtımdaki kavga bitmişti ama her iki grup da dağılmamıştı, karşılıklı duruyorlardı. Six geri döndü, salona doğru yürüdü. İki gecedir bir arkadaşıyla paylaştığı odasına çıktı. Cebinden İncil'ini çıkardı. St. Barbara'ya yarım gün uzaklıkta bir köyde büyümüştü. Köyün çocuklarıyla balıga gideceğine okumayı tercih etmişti hep. Kuşkusuz bu yüzden papaz onu denizcilik okuluna gönderecek parayı bulup buluşturmuştu. Kaptan olarak pek beğenilmezdi, ama iyi kalpliydi. Birkaç yıl önce birdenbire Katolik kilisesinden ayrılıp başka bir mezhebe katılmıştı. Okula girmeden ve mezhep değiştirmeden önce, içinde bir sıkıntı duyduğu günlerde İncil'i açar, en beğendiği yerini okurdu. Şimdi de aynı yeri açtı, uzun işaretparmağını dokunarak satırları okudu. Bu, Bileam'ın eşeğinin sırtında geçtiği daracık yolu anlatan satırlardı. Six parmağını çekti ve düşünmeye başladı. Uzun uzun düşündü, fakat kendini zorlamasına rağmen o daracık yolla Sainte-Barbara balıkçılarının arasında bir bağ kuramadı.

2

Kedennek'lerin masa başında oturdukları odanın kapı tokmağı küçük sarı bir nokta gibi parıldıyordu. Toprak, nem ve kuru fasulye kokusu, kışın gelmekte olduğunu hatırlatıyordu. Çocuklar yemeklerini çoktan bitirmişler, Andreas'ın tabağına bakıyorlardı. Daha iki lokma vardı tabakta, onlarındı bunlar, Andreas yemeğin sonuna doğru, kalan iki lokmayı onlara verirdi. Sabırsızlanarak yan yan Andreas'ın yüzüne bakıyorlardı; şimdi gülüp göz kırpacaktı. Fakat Andreas başka tarafa bakıyordu. Bu günlerde durumu biraz tuhaftı. Son zamanlar iyice boy atmış, nerdeyse Kedennek kadar olmuştu. Karnı her zaman açtı ama bu sıralar içinde bambaşka bir açlık duyuyordu. İnsanı zayıflatıyordu bu açlık. Her şeyi ipince, renk renk yapıyordu. Öğleden beri Andreas fasulyelerden başka bir şey düşünmemişti. Limanda çalışmış, sonra başıboş gezinmiş ve

hep fasulyelerin kokusunu, nasıl ağıza geldiklerini düşünüp durmuştu. Şimdi de tabağındaydı fasulyeleri, onundu bunlar. Birden fasulyeleri kaşıkladı ve yuttu. Yemekten kalkmak üzere olan Kedennek'in karısı haftalardır artık ezberlenen cümleyi tekrarladı: "Bu kadar yeter, her şeyi bütün kış yiyecek kadar böldüm, yağı, fasulyeleri..." Çocuklar analarına baktılar. Kedennek soğuk bakışlarını odada gezdirdi. Dört duvar, bir iki eşya, karnı şiş bir kadın, çocuklar ve açlıktan başka bir şey göremiyordu. Çocuklar yine Andreas'ın tabağına göz attılar ama tabak boştu, lokmalar yok olmuştu. Andreas başını çevirdi. Çocuklar öfkeyle gözünün içine bakıyorlardı. İrkildi birden, son lokmaları da yutmuştu ama karnı hâlâ açtı, fena halde utandı.

Yattıkları yer boğucuydu. "Bu Cleve berbat kokuyor" diye düşündü Andreas, "ne diye şişmanliyor bu kadar, nerdeyse beni dışarı atacak. Vardiya zamanı da gelmiş". Doğruldu, denizde olmadığını fark etti. Yanındaki Cleve değil, Kedennek'in sıska çocuklarıydı. Birden aklına fasulyeler geldi, içi cız etti. Eliyle çocukların küçüğüne dokundu. Oğlan ter içindeydi. Andreas kendi çocuklarının başka türlü olacağını düşündü. Böyle sıska olmayacak onlar, iki lokma fasulye için başkasının tabağına bakmayacaklardı. Her şeyi değiştirmek ona kolay geliyordu. Sanki ellerini ağzına dayayıp bir haykırsa her şey düzeliverecekti.

Fakat Andreas haykırmadı. Herkes uyuduğu için dudaklarını ısırmakla yetindi. Öte yanda, duvardaki girintinin içinde Kedennek uyuyordu, arkasında da büzülmüş karısı. Her geçen saniye hava daha da ağırlaşıyordu. Andreas yeniden fasulyeleri düşündü, tiksindi birden, oysa hâlâ açtı, bayağı aç. Böyle anlarda insan sürekli olarak yemekleri düşünüyordu. Açlık mideyi kemiriyor, sonra kalbe yüklenip güm güm vurduruyor, insanın bacaklarında derman bırakmıyordu.

Andreas çocukları uyandırmadan yataktan indi, giyindi, içeri rüzgâr girmesin diye kapıyı azıcık aralayıp dışarı süzüldü. Gece yarısı duyulan silah sesi gibi, deniz kayaların üstünde çatlıyordu. Tepenin üstündeki kulübeler rüzgârla sallanıyorlardı. Andreas tırmanmaya devam etti, meyhaneye vardı. İçerde bir iki kişi kalmıştı. "Kız burda mı?" diye sordu, "evet, yukarda" dediler.

Sonra, her şey pek de düşündüğü gibi olmadı ama, yine de fena sayılmazdı. Kız önce yiyecek bir şeyler vermişti, sonra, "Ne diye hep peşimde dolanıyorsun?" demişti, sonra da sarılmıştı ona. Kolayca, çabucak olmuştu her şey. Andreas bu işten konuşmayı huy edenleri, alabildiğine büyütenleri düşündü; ne aptal şeylerdi. Sabah olunca, Cleve'le ya da Kedennek'in çocuklarıyla yatmış olduğunu zannetti, nerede olduğunun farkına varamadı, sonra kızın vücudunu hissetti, gülmeye

başladı. Yeniden ona sokuldu. Kızın hoşuna gidiyordu, "istediğin zaman gelebilirsin" demişti. Ama gitmesi gerekti, kapıyı açtı, biraz üzülmüştü. Denziden döndüğü gün gibi, şimdi her şey karşısına çıkacaktı yeniden: O külüstür ev, Kedennek'in çocukları, fasulyeler, açlık... Andreas merdivenleri indi, salona girdi. Önceleri, "Böyle durumlarda herkesin içinden geçmekten utanır insan" diye düşünürdü, ama şimdi aldırmıyordu. Köyden iki kişi sırtlarını duvara dayamış, ayakta duruyorlardı. Hull oturuyordu, sırtı Andreas'a dönüktü, ama yine tanıdı onu Andreas. Odanın içinden geçememişti. Bir eli kapının tokmağında, olduğu yerde durdu.

Geçen akşam Hull, toplantıyı öbür ay değil de, gelecek pazar yapmak için balıkçılarla konuşmuştu. Sakindi Hull, rahat bir hali vardı. İstese gidebilirdi, adaya kalkan gemi seferleri iptal edilmişti ama her ayki posta gemisi işliyordu. O da zaten en az bir ay kalmayı düşünüyordu. Bütün gece aşağıda uyumuştu. Sabahın kününde tüm ülkenin balıkçılarını toplantıya çağıracak olan iki kasabalı gelip uyandırmışlardı onu. Soracakları bir sürü şey vardı. Hull, adamları yollarsa bir hafta içinde nerede olduğunu anlayacaklar ve gelip onu yakalayacaklardı, her şey bitecekti. O ise bitsin istemiyordu. Yalnız St. Barbara yetmezdi. Daha başka şeyler istiyordu Hull, başka arkadaşlar, başka kadınlar, değişik limanlar ve asıl daha nice Port-Sebastian'daki gibi gürültülü günler istiyordu.

Balıkçılar kasketlerini bacaklarının arasına sokmuşlar, düşünceli çenelerini oynatıyorlardı. Sabırsızca Hull'ün cevabını beklemekteydiler. Hull onlara, bütün kasabaların balıkçılarını ne yapıp edip gelecek pazara St. Barbara'ya getirmelerini söyledi. Adamlar gittiler.

Andreas hâlâ kapının ağzında ayakta duruyordu. Arkadan dikkatle Hull'ü incelemekteydi. Hull'ün başı elleri arasındaydı, sigara içiyordu. "Ne iyi bir hayatı var" diye düşündü Andreas, "istediği an buradan gidebilir, benim gibi o izbe yere dönmeye mecbur değil."

* * *

St. Blé. St. Elnor ve ülkenin diğer kasaba balıkçıları görüşmek üzere Pazar günü St. Barbara'da toplandılar. Daha gün doğmadan yola koyulmuşlardı. Birçoğu, denizden bir kilometre içerde kıyı boyu uzanan şoseden geliyordu. Kadınlardan da gelmek isteyenler olmuştu. Bazılarının St. Barbara'da akrabaları vardı, fırsattan yararlanacaklardı, çocuklarını da yanlarına almışlardı. Soğuk kış rüzgârının savurduğu yağmur taneleri suratlarını kamçılıyordu. Balıkçılar yakalarını kulaklarına kadar kaldırmış, ağır adımlarla ilerliyorlardı. İçlerinden bir yanındakine bir şeyler söylemek istedi ama rüzgâr konuşmasına engel oluyordu. Arkalarda bir çocuk hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. "Bu benimki," diye düşündü Franz Ked, "yılbaşına iki olacaklar, yüzde kırk yetmez, en az yüzde altmış gerek, tarife de

değişmeli." "İyi ki karım evde kaldı" diye düşündü, Arton Bruk, "en az yüzde altmış olmalı tarife de değişmeli. Bu yağmurun Allah belâsını versin!" Blé'li Elmar, "Port Sebastian'da oldu da ne geçti ellerine" diye düşündü, "Bakalım St. Barbara'da ne olacak, tarife mutlaka değişmeli."

"Sıcak bir şey içsem" diye düşündü Jan Dik, "tarife değişmeli, en az da yüzde altmış."

Yol üzerinde küçük bir kahve vardı, durup bir şeyler içtiler. İçlerinden biri "bakalım St. Barbara'da ne olacak" dedi. "Evet" dedi diğeri, "Bakalım ne olacak". Tekrar yola koyuldular. Yağmur dinmemişti, yol çamur içindeydi. "Bir şeyler olsun artık" dedi bir başkası. Uzaklardaki bir köyden siyah bir leke gibi, küçük bir grup yaklaşmaktaydı. Beklediler, başlarıyla selamlaştılar, yeniden sessizce yola koyuldular. Bir süre sonra önlerinde başka bir siyah leke belirdi. Wyk'den gelenlerdi bunlar, bekliyorlardı. Buluştular ve hep birlikte yürümeye başladılar. Asırlardır birbirinden habersiz uyukluyan tüm ülke balıkçıları uyanmış, sanki yağmur altında biraz ısınmak için birbirlerine koşuyorlardı. Öyle kalabalık olmaya alışkın değillerdi, tedirgindiler.

Yağmur azaldı, ama yine de çocukların suratını acıtıyorud. Kadınlar, onları sürüklemekten usanmışlardı. Önden giden birkaç tanesi bir tepeye tırmanıp elleriyle işaret ederek "Hey!" diye bağırdı. Kıyıdan sekiz on

kişi gelmekteydi. "Vay anasını, bayağı kalabalıksınız" dedi gelenler. Çevrelerine bakındılar, gerçekten upuzun bir kafile olmuşlardı. Körfeze doğru yürüdüler. Uzaktan St. Barbara gözüküyordu. Karşıdan aynı kendilerininki gibi bir kafile körfeze doğru geliyordu. Önce bağırışmaya başladılar, sonra koşuşarak birbirlerine katıldılar, Ötekiler de, aynı onlar gibi, yağmur altında sahil boyunca yürüyerek gelmişlerdi. Aşağıda St. Barbara uzanıyordu. Herkes gëldiğine göre, bu boşuna değildi, Saint-Barbara'da mutlak bir şeyler olacaktı.

Hepsi pazaryerinde toplandılar. Kuşkusuz pazaryeri rıhtıma doğru açılıyordu ama çevredeki taş duvarlar ve kalabalıkla büyük bir salonu andırıyordu. Etraftan mırıltılar yükseliyordu. "Gelmiş", "Demeyin yahu", "Gerçekten burada", "Demek geldi", "İyi oldu geldiği", "Evet, iyi oldu", "Gerçekten burada, St. Barbara'da mı?", "Yüzde altmış ve yeni tarife", "Evet, doğru, en az yüzde altmış".

Meyhane tıklım tıklım dolmuştu, kapıyı çıkarıp duvara dayamışlardı.

Hull aşağı indiğinde salon hıncahınç doluydu. Gürültü patırdı yoktu, iki üç kişi sağda solda konuşuyor, diğerleri onu dinliyordu. Hull konuşanların yanına gitti, o da konuşmaya başladı. Herkes susmuştu, ona bakıyorlardı. Demek gerçekten gelmişti. Kendisinden,

Alessia'dan, Port-Sebastian'dan anlatmaya koyuldu Hull. Ötekiler bunları bölük pörçük, şundan bundan duymuşlardı. Şimdi ise kendisinden dinliyorlardı. Hull onlardan, son çıktıkları seferin koşullarından da söz etti.

Ne zamandir bu kadar insanın önünde konuşmamıştı. Önce söyledikleri yetersiz geldi kendine, koca bir kayaya, küçücük bir çekiçle vurulan darbeler gibiydi kelimeleri, silikti, ama sonra güçlendiler, salonda çınlamaya başladılar. Balıkçıların yüzlerinde öfke belirtileri göze batıyordu. Hull'ün ağzının içine bakıyorlardı. Tıpkı duydukları gibiydi Hull, bütün istediklerini, içlerinden geçirdiklerini dile getiriyordu.

İnsan biraz istedi mi, birazcık gayret gösterdi mi, kilometrelerce uzaktan geliyorlardı işte dinlemeye... Sesini biraz yükseltince, meseleleri biraz açıklayınca o uyuşuk kalabalık kızgın bir kitle haline geliveriyordu.

Hull yanı başında Kedennek'in suratını fark etti. Her zamanki gibi kımıldamadan duruyor, dudaklarını ısırıyordu. Hull konuştukça Kedennek'in dişleri giderek dudaklarına gömülüyordu.

Hull balıkçılara karara varmaları gerektiğini, köylerine döndüklerinde bu kararı yazıp duvara asmalarını söyledi.

1– Port Sebastian'a bir heyet gönderilecek, peşin para istenecekti.

2– Tarifeler yeniden düzenlenecekti.

3– Bu koşulların dışında hiçbir balıkçı ve hiçbir gemi sefere çıkmayacaktı.

Balıkçılar geviş getirir gibi çenelerini oynatıyorlardı. Kafa kafaya verdiler, sonra dağıldılar. Bazıları Hull'ün yanına geldi, ona bazı şeyler sordu. Sonunda her şeyi kabul ettiler.

Toplantı sona ermişti. Hull'ün etrafında birkaç kişi hep bir ağızdan konuşuyordu. Arkadakiler içmeye başlamıştı. Duvarın dibinde oturanlar ise ellerini dizlerinin üstüne koyup gözlerini önlerine dikmeye koyulmuşlardı yeniden.

* * *

Anton Bruyk'un karısı caha hohladı, silip parlattı, sonra dalgın dalgın dışarıya baktı. "Daha gelenler var" dedi başını çevirmeden. "Gelsinler" dedi Bruyk. "Sen gitmiyor musun?". Kadın durdu, "Neye yarar ki?" dedi, Bruyk çocuklarını çağırdı. İki kız ayaklarının ucuna kalkmış, pencerenin önünde duruyorlardı. Yavaş yavaş yaklaştılar. Bruyk birini dizine oturttu, öbürünü kendine çekti. Kızlar babalarının kafasını okşadılar. Bir garipti babalarının kafası, yuvarlacıktı. Kızlar kıkır kıkır gülmeye başladılar, sonra birden sustular. "İyi

kızlarsınız siz, dedi Bruyk, ağabeyiniz de paskalyada okula girecek."

Kadın içini çekerek pencerenin yanından ayrıldı. Baba ve iki kız kucak kucağaydılar. Biraz sonra genç Bruyk geldi, güçlü kuvvetliydi, iyi beslenmişti.

– Neredeydin? diye sordu Bruyk.

– Pazaryerinde, dedi oğlan.

– Başına iş açacaksın, dedi bu kez Bruyk.

Hava kararmaya başlamıştı. Yemeğe oturdular Giderek karanlığa gömülen odadan ağız şapırtıları, tabak çatal tıngırtıları duyuluyordu.

Sonra yatıp uyudular. Birkaç saat geçmeden kapı hızla hızlı vuruldu. Bruyk açtı. Dışarda kasabalılar vardı. Onların arkasında da tanımadığı insanlar duruyordu.

– Erkenden yatmışsın Bruyk, dedi adamlar, toplantıyı yarıda bıraktın kuşkusuz.

– Nasılsa siz gelir her şeyi anlatırsınız, diye düşünmüştüm, neler anlattı şu sizin Hull?

– Senin gibileri pataklamak gerektiğini söyledi.

Rüzgâr kapıdan içeri süzüldü, iskemlelerin ayaklarını oynattı. Bruyk kapıyı kapamak istedi, ama birisi

araya ayağını koydu, bir başkası da onu ensesinden yakaladı. Karanlık odadan içeriye daldılar. Kadınla çocuklar uyanmış ağlıyorlardı. Adamlar Bruyk'u yere yıktılar, vurmaya başladılar.

Kapı açık kaldığından rüzgâr, ne bulduysa içeriye sokuşturuyordu. İçerisi zaten darmadağın olmuştu. Genç Bruyk'un elinden bir şey gelmiyordu. Babasını omzundan yakaladı, aralarından çekip kurtarmaya çalıştı. Ama karanlıkta iyice seçemediği birinden tekme yedi. "Karışma sen, ufak Bruyk, baban serserinin biri, ne yapalım" diyordu tekmeyi atan.

Adamlar doya doya dövdükten sonra çekip gittiler. Rüzgâr alabildiğine kapıya yükleniyor, ıslık çalarak esmeye devam ediyordu. Kadınla çocuklar ağlaya ağlaya Bruyk'u yatağına sürüklediler. Bruyk acıdan inliyor, kıvranıyordu.

* * *

Kedennek'ler sofraya oturduklarında kapı çaldı. Komşu kadın Katarina Nehr'di gelen. Ölen kaynanası için ödünç aldığı örtüyü geri getirmişti. Onun da önüne bir tabak koydular, kuşkuyla yeyip yemiyeceğine bakıyorlardı. Kadın yemek istemedi, anlatmaya koyuldu. Kaynanası yaz boyunca ev işlerine yardımcı olmamıştı, sonra oğlu ve torunu gelmişti, o zaman büsbütün içine çekilmişti. Erkekler duvarın içindeki girintide uyu

yorlardı, Katarina da ihtiyarla yatmak zorunda kalmıştı. Eli ayağı tutmuyordu ihtiyarın, üstelik miskin ve aptaldı. Hiç konuşmuyordu, yalnız pencerenin kepengi çarptığı zaman çok öfkelenip iyice yaşlanmış bir ihtiyardan beklenmeyecek küfürler savuruyordu.

Üç gün önce erkekler köye inmişlerdi. İhtiyar durup dururken "Anna" diye seslenmişti. Katarina'nın tüm yiyecekleri kışa yetecek biçimde böldüğünü, kendi payını da ayırdığını biliyordu. Ama pek az ömrü kaldığından şöyle istediği gibi yese olmaz mıydı! Nasıl olsa payından ötekilere yine de bir şeyler kalırdı. Katarina buna çok şaşırmıştı, çünkü ihtiyar haftalardır doğru dürüst bir kaşık yemek yememişti. O gün pişirdiği domuzyağlı çorbayı ihtiyarın önüne koymuş, rahat yiyebilsin diye de kolunu sırtına dayayarak onu yatağında doğrultmuştu. İhtiyar da kaşığı kaptığı gibi koca tencerenin dibine varana kadar bütün çorbayı yiyip bitirmişti. Sonra ağzını silmiş, yatmış, o gece tek kelime konuşmamıştı, hatta pencerenin kepengine küfür bile etmemişti. Sabahleyin uyandıklarında ihtiyar çoktan ölmüştü.

Kadın bunları anlattıktan sonra örtü için yeniden teşekkür etti ve gitti. Kedennek'in karısı örtüyü silkeleyerek bir yerine zarar gelip gelmediğini kontrol etti. Oğlanlar sessiz sedasız oturuyorlardı, hikâye hoşlarına

gitmişti. Örtü eskisi gibi sapasağlamdı, kadın onu katlayıp bir yerlere kaldırdı, sonra yemeğe devam ettiler.

Bir ara Andreas konuştu:

– Söylesene Kedennek, baharda Port-Sebastian'da çok ölen olmuş muydu?

– On kişi kadar.

– Kedennek, bizde de Port-Sebastian'daki gibi işler kızışırsa, ölenler olabilir. İyisi mi seninle ben şu domuzyağlı çorbayı Katarina'nın kaynanası gibi yapsak...

Kedennek yerinden kıpırdamadan kolunu kaldırdı ve birden Andreas'ın göğsüne bir yumruk indirdi. Andreas geri kaykıldı ama iki eliyle masanın kenarına sıkıca yapışmıştı. Tabaklar tıngırdadı. Andreas gülerek doğruldu, atıştırmaya devam etti.

* * *

Bir hafta sonra Hull yine her zamanki gibi, pencerenin karşısındaki masada oturuyordu. Masanın üzerine bıçağıyla bir sürü şekiller yapmıştı. Desak yanına geldi, konuşmaya başladı:

– Hull, öğleye doğru Margaret Adası'ndan gemi geldi, yarın geri dönüyor. Artık ayda bir işleyecekmiş. Diyorum ki, sen o gemiyle geri dönsen. Kalmışsın, gitmişsin, benim için fark etmez. Ama biliyorsun, burada

her şey sallantıda, çek git. Bu sıra seni pek aradıkları yok, kolayca öteye geçersin. Bir ay sonra herşey değişebilir.

Hull sordu:

– Gemi ne zaman kalkıyor?

– Sabah altıda.

– Demek öyle?

Ayağa kalktı. Pencereye doğru yürüdü, kollarını açıp gerindi, yine oturdu. Meyhanecinin dediği doğruydu. O da aklından geçirmişti, kimsenin onu tuttuğu yoktu, gidebilirdi. Yeniden ayağa kalktı, pencereye gitti, artık dışarının o uçsuz bucaksızlığına, güneşin, denizin güzelliğine umursamazlık edemiyordu. Bunların tümü onun olabilirdi, tümünü önüne sürmüşlerdi.

– Belli olmaz, belki giderim, dedi.

Birden Marie'le karşılaştı, kız masanın üzerine oturmuştu. Tam o geçerken kollarını uzattı, başını dayadı, gözlerini kırpıştırdı. Hull anımsadı, gelirken geminin küpeştesine de böyle yaslanmıştı kız, ama o yine de memelerini elleyememişti. O zaman bayağı canı sıkılmıştı, hayal kırıklığına uğramıştı.

Marie'nin memeleri elbisenin içinde belli oluyordu. Hull kızın memelerini elledi, ama Marie birden

ayağa fırladı, silkindi. Onun gibi bir kızı tutup kendine çekivermek hiç de zor bir iş değildi. Elini entariden içeri soktun mu, gerisi kolaydı. Hull elini uzattı, kız öne doğru eğilmişti bile, ama olmadı. "Yarına" dedi Hull sadece. "Yarına olmaz" dedi Marie, "Yarın geminin tayfaları gelecek". Gözlerini kıstı, daha bir kuru, sivri olmuştu. Hull ona sahip olmak istediğini düşündü, buradan çekip gitmeden önce ne istiyorsa yapmalıydı. Ama bugün keyfi yerinde değildi, yorgundu. Tanırdı bu duyguyu. Bazen insan kuşlar kadan hafif olur, bazen de hiçbir şey yapmak istemezdi. Bir dinlense, herkesin, Marie'nin hakkından gelirdi. ama bu gün hiçbir şey yapası yoktu.

– Gidiyormuşsun, dedi Marie.

– Burada bir bok olacağı yok, dedi Hull.

* * *

Ertesi sabah Kedennek'in karısı Andreas'a:

– Ben köye kadar iniyorum, dedi, oğlanlara göz kulak ol, birazdan dönerim.

Andreas takımlarını getirdi, masaya geçti, iğne yapmaya koyuldu. Arada bir pencereden bakıyordu. Karşıda daracık bir yol vardı, üzerinde ayak izleri görünüyordu. Gece don yapmış, izler de donmuştu. Yan tarafta Nehr'lerin duvarının bir kısmı görünüyordu. And-

reas uzun süre dışarı baktı durdu. Sonra küçük taş parçalarıyla oynamakta olan oğlanlar da dışarı baktılar. Aynı şeyleri gördüler. Oda dumanla dolmuştu, hepsinin gözleri kızarmıştı.

Biraz sonra Andreas kapının önüne çıktı, yolun üstündeki kırağı kaybolmuştu ama hava iyice soğuktu. Canı birisiyle konuşmak istiyordu. Ama ortalarda kimsecikler yoktu. İçini çekti, çocuklar içerde bağırışıyordu, o da içeriye girecekti, tam o sırada yukardan ayak sesleri geldi. Biraz bekledi, Hull'du gelen, Hull Andreas'a aldırmadan yürüyüp gitti. Andreas içeri girdi, Hull'ün ardından baktı, hayal kırıklığına uğramıştı. Hull'ün ona hiçbir şey söylemeden geçip gitmesi garipti. Andreas'a bunu yapmamalıydı. Son günlerde döneceğinden söz ediliyordu. Andreas bayağı heyecanlanmıştı, buna bir türlü inanası gelmiyordu.

Hull, Nehr'lerin duvarına gelmişti, önünde dar bir yol uzanıyordu, canı biriyle konuşmak istedi. Önünde kimseler yoktu. Arkasına döndü, Andreas yaklaşıyordu.

– Kıyıya en çabuk nasıl gidilir, dedi Hull, körfezi geçmek için bir bot bulur muyuz?

– Sanmam, dedi Andreas, dolanmak gerek.

Hull, dikkatle Andreas'ın yüzüne baktı. Onu daha önce birçok defa gördüğünü hatırlıyordu. Geldiği gün,

sonra meyhanede, toplantıda. Sahile onunla gelsin, anlatacaklarını dinlesin istedi Hull.

– Kimsin sen? dedi.

– Andreas Bruyn, Kedennek'lerdenim.

Birbirlerini incelediler, Andreas devam etti:

– Elnor'a gitmek istiyorsanız kıyı boyu yürümenize gerek yok. Tepeden geçen bir yol var, yağmurda daha iyidir. İsterseniz ben de sizinle gelirim.

– Kabul, hemen gelebilir misin?

– Gelirim, dedi Andreas.

Yola koyuldular. Andreas çocukları düşündü. Kapıyı kapatmıştı. Oğlanlar biraz beklediler, onu aradılar, gelmeyince vızıldanmaya başladılar. Sonra onun gittiğini gördüler, yokuştan aşağıya koşuştular. Kedennek'in karısı geri döndüğünde oda bomboştu.

Andreas garip bir his duyuyordu. Sanki evini özlemişti. Şimdiye kadar böyle bir şey duymamıştı. Ölen ana ve babasının ardından bile böyle duygulanmamıştı. Evden ayrılalı birkaç dakika olmamıştı, geri dönmeyi düşünüyordu. Oğlanlar şaşırırlardı, gözlerini kocaman kocaman açarlar, sevinçten tepinirlerdi.

Andreas geri dönmedi. Tepenin dibine geldiklerin-

de körfez önlerinde uzanıyordu. Birkaç gündür deniz sakindi, dalgalar aynı fasılalarla sahile vuruyordu. Yağmur havasıydı. Rohak'ın üstündeki deniz feneri, gerilerde ada açık seçik görünüyordu. Birden Hull irkildi, uzaklarda adaya giden gemiyi fark etmişti. O ise bilmediği soğuk bir yolda ilerliyordu. Bir an Andreas'a baktı. Delikanlının tanıdık birine rastlayıp geri dönmesinden endişeleniyordu. Ama kimseyle karşılaşmadılar, Andreas geri dönmedi. Körfezi oldukça arkalarında bırakmışlardı. Sonra kum tepelerinin ardındaki toprak yola saptılar. Gerçek kum tepeleri değildi bunlar, deniz tarafı kayalarla doluydu, üst kısımlarda da öbek öbek, sivri ve her mevsim yeşil kalan devedikenleri vardı. Zaman zaman kayaların arasından deniz gözüküyordu, dalgaların sesi duyuluyor, rüzgâr uğulduyordu. Körfez boyunca yüzlerine esmişti rüzgâr, şimdiyse arkalarından geliyordu. İkisinin de canı konuşmak istedi.

– Bambaşka bir şey bu, gezmek, değişik yerler görmek istiyorum ben de, dedi Andreas.

– Önümüzdeki yaz, belki gidersin, dedi Hull..

– Hemen gitmek istemiyorum.

– Neden, sevgilin falan mı var?

– Evet, ama önemli değil, ben asıl köydeki olayların sonunu merak ediyorum.

– Köydeki iş bitince ben de çekip gideceğim, dedi Hull, istersen seni de götürürüm.

– Olur, dedi Andreas, gelirim.

Hull delikanlıya başka ülkelerden, limanlardan, kadınlardan söz etti. Andreas ilgiyle dinlemekteydi.

– Buralara benzemez gideceğiniz yerler, dedi Hull. Birden fena halde canı sıkıldı, gitmesini söylediklerinde de aynı böyle sıkılmıştı. Kedennek'e kum tepelerine de, denize de, kendini engelleyen her şeye bir tekme yapıştırası geldi. Bir yandan da günün birinde kaçıp kurtulacağını düşünüyordu. Kimbilir, belki bu yaz sonu giderdi. Aslına bakılırsa yaza kadar beklemek bile istemiyordu. Sonra bunları düşünmekten bıktı, Alessia gemisinden söz etmeye koyuldu. Andreas, ona kaptanla başından geçen olayı anlattı, böbürleniyordu. Birden sustu, sonra eliyle işaret ederek bağırdı:

– İşte Elnor.

St. Barbara'daki toplantıdan sonra balıkçılar pazar yerinde birikmişler ve sabaha doğru yola koyulmuşlardı. Giderken de "bir dahaki sefere kadar" diye bağırmışlardı. Sonra gruplara ayrılmışlar, kimi Wyk'e, kimi diğer kasabalara dağılmış, ancak birkaçı Elnor'a gel mişti. Pazaryerinde dağılmadan önce ve yolun ilk yarısında durmadan toplantıdan konuşmuşlardı, sonra keli-

meler gittikçe kısalmış ve Elnor'a varanlar için toplantı çok gerilerde kalmıştı. Sonra evlerine dağılmışlar, yemeğe oturmuşlar, doyasıya yiyemeden sofradan kalkmış ve yatıp uyumuşlardı. Evleri St. Barbara'nınkiler gibi yol boyu uzanmıyordu, kum tepelerinin etrafına serpilmişti. Bir de fırtına patlak verince yerlerinden kıpırdayamamışlardı. Sonra kalkıp Blé'ye gitmek neye yarardı? Geçen kışların her biri bir öncekinden daha kötüydü, gelecek kış kuşkusuz daha berbat olacaktı. Yapacak bir şey yoktu, domuzyağı gittikçe azalıyordu, yılbaşına kadar bile yetişmeyecekti. Böyleydi durum işte. Fırtına neredeyse kapıyı kıracaktı, kum tepelerinde göz gözü görmüyordu. Wyk'e kadar uzanıyordu tepeler. Oradan ötede, uzaklardaydı St. Barbara, toplanmak neye yarardı?

– Elnor'a geldik, dedi Andreas. Önlerinde taş bir duvar uzanıyordu. Kum tepelerinin yamacına tek tük kulübeler yaslanmıştı. Düzensiz, dağınık bir kasabaydı Elnor. Andreas rasgele bir kapıyı çaldı. Kadının biri çıktı, şaşkın şaşkın yabancılara baktı.

– Erkekler nerede? diye sordular.

– Ağların başında, dedi kadın.

Yürüdüler. Uzaktan birisi iki yabancının geldiğini fark etti. Hepsi başlarını kaldırdılar.

– Bu St. Barbara'dan Andreas Bruyn, dedi biri. Hemen ardından Hull'ü tanıdılar. Onun gelmesi pek hoşlarına gitmemişti. Ellerindeki işi bırakıp yaklaştılar. Hepsi de, istemiye istemiye Hull'ü selamladı. St. Barbara uzaktaydı. Üstelik kış bastırıp yağmur ve fırtına sıklaşınca sanki daha da uzaklaşıyordu. Adamlar ses çıkarmadan Hull'ün etrafında duruyorlardı, ama kızgın oldukları gözlerinden belliydi. St. Barbara uzaktı, ta oradan kalkıp ne diye buralara gelmişti sanki.

– Sanki hatırlatmak istedim, diye başladı Hull, Bléliler'le bir araya gelip konuşmalı, bir dahaki toplantıya kadar karar vermelisiniz ki, ne yapacağımızı bilelim.

Hull bunları söyleyince Blé, Elnorlular'a önceki gibi uzak gelmedi.

– Bléliler'i buraya getirmek hiç te kolay değil, dedi birisi. Derken, herkes söze karıştı. Yağmur başlamıştı.

– Burada oturup konuşacağımız bir meyhane yok mu? dedi Hull.

Hayır, öyle bir yer yalnız Blé'de vardı. Birden:

– Bizim ev boş şimdi, gelin gidelim, dedi birisi.

Andreas'ın rasgele kapısını çaldığı kulübeydi bu. Kadın yine göründü, şaşkınlıktan aptallaşmıştı. Adam

sol eliyle onu kenara itti, sağ elini sallayarak ötekileri içeri çağırdı. Garip bir el sallayıştı bu, gururla yapıvermişti, ama bütün bu adamları eve getirdiği için bayağı sıkılıyordu. Herkes içeri girip çabucak yerleşti, konuşmaya koyuldular. Hull'la, Andreas gittikten sonra da uzun süre oturdular. Ömürleri boyu bir daha birlikte oturmaları, canları çektiği kadar konuşmaları belki de mümkün olmayacaktı.

Blée yolu uzadıkça uzuyordu, kum vıcık vıcık olmuştu. İkisi de susuyordu. Andreas evdekileri düşünüyordu, bütün takımları masanın üstünde bırakmıştı, oğlanlar oynarken kırabilirdi. Kendinin değildi takımlar, Kedennek'indi. Yan yan Hull'a baktı, hiç de düşündüğü gibi değildi Hull, kasabalılardan pek farkı yoktu, keşke onunla gelmeseydi. Hull ise, "bu oğlan pek saf", diye düşündü, "ne diye taktım sanki onu peşime."

Blé büyükçe bir kum tepesinin ardında, küçük bir çukurluktaydı. Başka yer yokmuş gibi evler iç içe girmişti. Kasabanın bir dükkânı vardı, içki de veriyordu. Hull bir iki tane içti, Andreas'a da ikram etti. Burada iş Elnor'dakinden daha kolay oldu, adamlar kendiliklerinden dükkâna geldiler. Neredeyse ikindi olacaktı. Yağmur artmış, etrafı su basmıştı. Dönüşte Wyk'e uğramak için yollarını değiştirdiler. İçki içlerini ısıtmıştı ama bir süre sonra yağmurdan sırılsıklam oldular. Biraz ısınmak için bir girintiye sığındılar. İnsanın içine iş-

liyordu yağmur. Rüzgâr uğulduyor, konuşacak takat bırakmıyordu. En öfkelileri, yatıştırırdı bu hava, en azgınları yorgunluktan bitirirdi.

Andreas ayakta uyuyakalmıştı, sırtı Hull'a dokunuyordu. Hafiften ona doğru kaydı, Hull da kolunu onun beline doladı, birlikte uyudular. Uyandıklarında geceydi. Sabaha karşı yorgunluktan bitkin; her yanları uyuşmuş bir halde St. Barbara'ya vardılar.

* * *

Noel'den önceki akşam Kedennek'in karısı birden kiliseye gitmek istedi. Kilise çok uzaktaydı, kimse gitmek istemezdi. Hepsi hazırlandılar. Tam giderken kadın başörtüsünü çıkardı, raftan bir tencere alıp ovmaya başladı.

– Bırak, dedi Kedennek, dönünce yaparsın.

Sonra çocukları alıp önden çıktı. Kadın içini çekti, tencereyi ovmaya devam etti. Andreas da çıkmak üzereydi, ama kadının durup dururken bu işe koyulması garip geldi ona. Birden kadın:

– Andreas, git Katarina Nehr'i al getir, dedi.

Andreas gitt, Katarina evde yoktu, ama yine de buldu getirdi. Kedennek'in karısı yatağa yatmıştı. Katarina kadının yanına oturdu. Andreas olan biteni görmek istiyordu. Bir an gitmesi gerektiğini düşündü, ama eli

kapının tokmağında öyle kalakaldı. Pencerenin kepenkleri rüzgârdan vuruyordu. Delikanlının aklına Katarina'nın kaynanası geldi. Masanın üstünde Marie Kedennek'in ovup parlattığı tencere duruyordu. Andreas bunun neye yarayacağını hâlâ anlayamamıştı.

Marie Kedennek yatağında sancı içinde kıvranıyor, ara sıra bağırıyordu. Andreas kadının daha da bağırmasını istedi, ama onun takatı kalmamıştı, içini çekip duruyordu. Bir süre sonra Katarina Nehr, Andreas'ı yanına çağırıp çocuğu eline verdi. O an delikanlı evde kalmakla iyi ettiğini düşündü. Çocuğa baktı, aynı ölen küçük kardeşi gibiydi. Bunun da kardeşi gibi hemen ölüvereceği geçti aklından, ama bu onu pek üzmedi. Bütün bu olup bitenler epey zaman almıştı. Kedennek çocuklarla geri geldi, çocuğu Andreas'ın elinden aldı. Andreas onun yüzünden, çocuk için hemen hemen kendisi gibi düşündüğünü anladı.

* * *

Yılbaşında kadınlar yiyecek ne var ne yok çıkardılar, erkekler yine patlayana kadar içtiler, sonra bahara kadar tutumlu olmanın, dayanmanın gerektiğini düşündüler. Haftada iki kez tuttukları balığı pazara götürüyorlardı. Salı ve cuma günleri yığınla balık birikirdi pazaryerinde. Bu iş pek kazançlı değildi ama başka ne yapılırdı? Durmadan yağmur yağıyordu, nem insanın içine işliyor, evlerin içi duman kokuyor, rutubetten ya-

taklar bile ıslanıyordu. Kedennek'lerin komşusu Bruyk'larda garip bir şey olmuştu. Bir gece Bruyk fena halde susamış, bir kova suyu içmiş, sabaha kadar yatağın içinde dönüp durmuştu. Sabah uyandığında yanaklarında delikler vardı. Daha dün sapasağlamken akşama iplik kadar oldu. Komşular bunu görmeye geldiler. Bruyk saçma sapan söyleniyordu. Eskiden geceleri böyle saçmaladığı olurdu ama şimdi güpegündüz söyleniyordu. Oğlu okula gidecekmiş, Port-Sebastian'daki okula, oğlu, okul, başka söz etmiyordu. Bir hafta sonra Bruyk iyileşti, yeniden şişmanladı, ama eskisi gibi değildi, derisi incelmiş, kırış kırış olmuştu. Aynı hafta, hemen hemen her evde bir iki kişi halsizleşti, zayıfladı, garip bir şeydi bu, bir hastalık olacaktı. Ama genellikle zayıf olduklarından pek bir şey anlaşılmıyordu. Desak'ın meyhanesi hafta boyu boş kaldı. Tek tük gelenlerse eskisi gibi içemiyordu, zayıflamışlardı, sanki boyları uzamıştı. Yine de, ayağa kalkabilenler meyhaneyi tercih ediyordu. Orada, evdeki hayhuy yoktu, insan istediğini yapıyordu. Sonra olaylardan söz ediyorlar, her akşam aynı şeyleri dinleyip sakin bir şekilde evlerine dönüyorlardı.

Hull gelecek ilk posta gemisine binmeyi düşünmüştü, sonra bir ötekine. Ama hâlâ oradaydı. Sonunda kışı kasabada geçirmeye karar verdi.

3

Paskalyadan hemen sonra rıhtım ve pazaryerindeki evlerin pencerelerinden kepenekler kalktı, eski kulenin üstündeki çan yeniden altın yaldızla boyandı, depolar kapılarını açıp kış boyunca uğramayan gemileri beklemeye koyuldular. İşçiler, şirketin memurları ve tüccarlar yavaş yavaş sökün ettiler. Bazı gemi sahipleri de geldi, yeni çalışacak olanlara öğütler verdiler. Şirketle ön anlaşmaya varınca aileleriyle Port-Sebastian'ın kenar mahallelerine yerleşmişler ve bütün kışı bekleyerek geçirmişlerdi bunlar. Her bahar olduğu gibi, limanda ve gemilerde bir çalışmadır gidiyordu. Bu yıl da, her yıl yapılan panayır için hazırlıklara girişilmişti. Hani genç Bredel'in sonbaharda sözünü ettiği, balıkçıların peşin aldıkları paraları içki ve piyangoyla yiyip bitirdikleri panayırdı bu.

Yortu yaklaşıyordu, ama tek bir sergi bile kurulmamıştı. Yalnız birkaç sandıkla tezgâh üst üste yığılmıştı. İçlerinden şeker, teneke ve kâğıtlar görünüyordu. Son defa ve yalnız St. Barbara'da dağıtılacak olan garip ve vahşi bir sevincin bölümleriydi bunlar.

Sonunda tenteler gerildi, çıtalara sarılı renk renk kâğıttan süsler ortalığa saçıldı. Atlıkarıncaların kuyrukları dimdikti. Yavaştan, mutluluk uyandıran bir müziğin nağmeleri duyuldu.

Kasabalılarda bir hareket göze çarpıyordu. İnsanlar meydana koşuşuyor, bu küçücük sevinci paylaşmaya çabalıyorlardı. Kedennek de indi meydana, tüfek atılan yerde durdu, tezgâhın arkasında sarılı, kırmızılı armağanlar asılıydı. Kedennek'in çatık kaşları birden gevşedi, gülümseyerek tüfeği omuzladı, nişan aldı, kimbilir, belki de tahta değirmeni tıkırdatırdı. Ateş etti, hiçbir şey tıkırdamadı, yeniden çatıldı kaşları. Kedennek'in karısı – yine sıska ve kupkuru olmuştu – sergilere doğru sokuldu, bir tezgâhın etrafında dolandı, tezgâhın üzerinde saatler, vazolar, saksılar duruyordu. Çember atılıyordu bunlara, bu pırıl pırıl şeylerden biri çemberin içinde kalır mı kalırdı. Birden sinirlendi, dirseğiyle kocasını dürttü. Üç ya da altı çember almak mümkündü, kola takılıyor, teker teker fırlatıyordu çemberler. Kadın kocasına baktı, yalvarır gibi bir şeyler söyledi, ama Kedennek istemedi ya da onu duyma-

dı. Başka tarafa yöneldiler, kadının yüzü asıldı, sarardı, güçsüz, şikâyet dolu bir ses yükseldi gırtlağından.

Akşamları, açıktan geçen bir gemiden bakınca yeşilli, kırmızılı kasaba ışıklarının denize döküldüğü görülüyordu. Bazen körfezin dışına kadar uzanıyordu ışıklar. Dalgalar onları benek benek ayırıyor, kuzeye, güneye ya da bilinmeyen bir yöne sürüklüyordu.

* * *

Marie, yortu dolayısıyla gelen iki kız arkadaşıyla birlikte dalgakıran üstünde dolaşıyordu. Birkaç delikanlı çevrelerinde dolandılar, sonunda kızların ikisini de alıp gittiler. Marie meyhaneye dönmek gerektiğini düşündü, panayırın dışından dolaştı, uzakta, orta yerde atlıkarınca dönüyordu, Marie omuzlarıyla tempo tutarak ilerledi.

Bredel'lerin en genci o gece handa yatacaktı, – gemiler sefere çıkmadan Port-Sebastian'dan birinin gelmesi âdetti – dalgakıranın üstüne çıkmış, ışıkları seyrediyordu. "Şuna bak, ne sıska şey" diye düşündü ve Marie'nin arkasına takıldı. Marie adım başı arkasına dönüyordu, omuzlarını daha hızlı oynatmaya başlamıştı. Genç Bredel kıza iyice sokuldu. O da bura erkekleri gibi uzun boyluydu, çene kemikleri çıkıktı. Marie adımlarını sıklaştırdı, kulübelerin önündeki dik yola gelmişlerdi, genç Bredel kızın omuzlarına dokundu,

bir şeyler söyledi. Marie cevap vermedi, hızlı hızlı yürümeye devam ediyordu. Genç adam ricasını tekrarladı, kız gülerek döndü, gözlerinin içi gülüyordu, Bredel kızdan hoşlanmıştı. Kulübeleri geçtiler, ıssız yol tepeye doğru uzanıyordu, aşağıda deniz gözüküyordu, tepelerindeki gökyüzü günle gece arasında kararsızdı, tek tük yağmur bulutları göze çarpıyordu. Marie yeniden yürümesini hızlandırdı, bir süre yan yana yürüdüler. Bredel ileriye doğru bakıyordu, yolun ucundaki meyhaneyi fark etti. Birden Marie durdu, yüzü terlemişti, Bredel'in canı aydınlık bir yerde olmak istiyordu, artık varmışlardı, Marie hızla kapıyı açtı. İçerisi pek aydınlık değildi, tavanda bir lamba asılıydı, masaların ardında birkaç kişi yayılmış, oturuyordu, belki daha da kalabalıktı ama Bredel pek ayırt edemedi. Marie önünden geçmek istedi, Bredel öfkelendi, kızı kolundan yakaladı. Marie gülerek onun kollarından sıyrıldı, sonra birden gülmesini kesti ve öfkeyle kendinden geçercesine haykırdı:

– Geldiğin yere dön Bredel, şehire git de kendine her pisliğe konan bir sinek bul!

İçerdekiler gülmeye başladılar. Bredel, onların sandığından kalabalık olduğunu fark etti. Birden insanın içine işleyen bir koku duydu. Çocukluğundan beri tanırdı bu kokuyu, Port-Sebastian'da, St. Barbara'da, limanlarda gemilerde hep aynı kokuydu. Bredel dehşet-

li bir iğrenme duydu, çıkıp gitmek istedi. Tam o sıra kapı açıldı, St. Barbaralı biri girdi içeri, Bredel'i gördü, bir an duraladı, sonra sırtını kapıya verdi, eliyle de kapının tokmağını tutuyordu. Nyk'ti bu, ufak tefek bir adamdı, uzun kollarının acı kuvveti ilk bakışta anlaşılmıyordu. Bredel, yeni gelenin kendisinden pek hoşlanmadığını hemen anladı. Yine de pek aldırış etmeyip pencereden dışarıya bakmaya koyuldu. İki büyük, üzerinde de iki küçük kareden kuruluydu pencere, dışarda hava içerde kararmıştı. Birden Nyk konuştu:

– Geçen sonbahar, aldıkları parayı panayırda içip tüketmeseler aç kalmazlar, diyen sen değil miydin?

Bredel'in genç yüzü nefretle kırıştı. Cevap vermedi, pencereye baktı, Nyk de gözünü dikmiş, ona bakıyordu, bir adım yaklaştı, Bredel umutsuzca:

– Ben değilim, dedi, o başkasıydı.

– Tıpkı ona benziyorsun, dedi Nyk ve yumruğunu balyoz gibi Bredel'in sırtına indirdi. Bredel sendeledi. Ama Nyk, yerinden kımıldamadan bir daha, bir daha vurdu, Bredel yere düşerken hep aynı şeyi tekrarlıyordu:

– Başkasıydı o, ben değildim.

Nyk içeri girdiğinden beri ses seda kesilmişti. Sessizlik bir süre devam etti. Sonunda meyhaneci masa-

nın üstüne çıkıp ışığı çoğalttı, içeri biraz daha aydınlandı. Genç Bredel yerde yatıyordu, göğsüne ve şakağına birer yumruk yemişti, alnı kanıyordu. Kollarını sakin bir şekilde kavuşturan Nyk, hasmının yanına iyice yaklaşıp, tıpkı biraz önce ayakta dururken yaptığı gibi, umursamadan onu baştan aşağı süzdü. Sonra yine kapıya yaslandı.

Genç Bredel'in karanlıkta seçemediği suratlardan bir de Hull'dü. Bredel hemen arkasında, karanlıkta oturan birinin aynı kendi gibi bu garip olayı izlediğini bilemezdi. Oysa Hull, haftalardır böyle bir olayı bekliyordu, genç Bredel'in içeriye girdiğini görmüştü. Arkadan Nyk gelmiş, bir adım yaklaşmış, kolunu kaldırmıştı. Anlamıştı Hull ve olan olmuştu işte. Dehşetli seviniyordu Hull, içi içine sığmıyordu. Ayağa kalktı, ışığın altına gitti:

– Bağlayın onu, dedi.

Nyk emir almış gibi isteksiz eğildi, ama bir başkası onu itti, genç Bredel'in ellerini kalçalarına bağladı. Sonra ikisi birlikte onu kaldırdı, sırtlayıp dışarı taşıdılar. Geri kalanlar da onların arkasından çıktılar, on on iki kişi kadardılar. Kulübelerin arasından geçtiler, kimse evinde değildi, henüz gece olmamıştı, açıklık yerlerde direkler seçilebiliyordu. Yolun köşesine geldiklerinde aşağıda rıhtımın bir ucu göründü, ışıl ışıldı, atış pavyonundaki silah sesleri duyuluyordu.

Hull, Nyk'i izliyordu. Nyk'in kupkuru omzundan aşağı genç Bredel'in bacakları sarkıyor, sallanarak onun omzuna vurup duruyordu. Ayaklarında parlak botlar vardı, topukları Hull'ün bilmediği bir maddedendi. Hepsi de ister istemez rıhtıma kulak veriyordu.

Aşağıda yolun üstünde Kedennek'e rasladılar. Kedennek bir an baktı, karısını eve yolladı, onlara katıldı. Hep birlikte pazaryerine vardılar. Büroların önünde durdular, fakat bürolarda ışık yoktu. Yalnız han ışıl ışıldı, memurlar, tüccarlar, işçiler, St. Barbara'da kim varsa handa toplanmıştı. Bir süre kapının önünde durdular, sonra beklemekten sıkılan biri kapıyı açtı, peşinden diğer birkaçı içeri daldı. İçerden birinin "ne oluyor" diye bağırdığı duyuldu. Nyk, genç Bredel'i yavaşça sırtından indirip yere yığdı. Şirketin memurlarından biri kapının önüne çıktı. Balıkçılar ona bağırarak şirketin adamlarından birini yollamasını söylediler. Yerde yatan genç Bredel'in yanında duran Nyk:

– Başka birini gönderin, diye bağırdı.

Sonradan, Nyk bu sözleri söylerken güldüğünden söz edildi, ama bu doğru değildi, aksine sesi iyice hoşnutsuz çıkmıştı.

Bredel'i, Nyk'in önünde taşıyan adam da bağırdı:

– Bir başkasını gönderin, yüzde altmış pay istiyoruz!

Genç Bredel içeri götürüldü. Sonra hanın kapıları sürgülendi, kepenkler kapandı. Balıkçılar bağırıyordu:

– Yüzde altmış istiyoruz!

Önceleri karmakarışık bağırıyorlardı, sonra bir düzen geldi bağırışlarına. Bütün seslerin arasında, en çok Kedennek'in sesi duyulmuş olmalıydı. Oysa Kedennek kendini zorlamadan bağırıyordu, sesi çok güçlüydü. Balıkçılar şaşırdılar, Kedennek'in sesini hiç böyle duymamışlardı. Hull hâlâ Nyk'in arkasında ayakta duruyordu, hava iyice kararmıştı, o da, diğerleri gibi bağırıyordu. Panayırda dolanan birkaç delikanlı bağırmaları duyup pazaryerine geldiler. Kalabalık gittikçe artıyordu. Panayırda kimseler kalmamıştı. Bağırışlar eşit aralarla kapısı, penceresi kapalı hana çarpıp duruyordu. Fakat handan cevap veren yoktu. Bir süre sonra bağırmalar boğuklaşmaya, birbirine karışmaya başladı. Pazaryeri hıncahınç dolmuştu. Hull bir şeyler yapmak gerektiğini düşündü. Biraz korkuyordu, göze batmadan ötekilerle birlikte olmayı istiyordu. Fakat duramadı, birden Nyk'in sırtına tırmandı. Hemen çevresinde toplandılar, Hull bacaklarını Nyk'in boynuna dolamıştı, konuşmaya başladı. Toplantıda söylediklerini tekrarlıyordu: birbirine bağlı kalmalı, gemileri sefere bırakmamalı... Çıt çıkarmadan onu dinlediler, bütün istedikleri bu sözleri duymaktı. Hull da aynı şeyleri tekrarlamaktan başka bir şey istemiyordu. Sesi, Ke-

dennek'inki gibi gür değildi ama dinliyenleri heyecanlandırıyor, herkesin içinde umuda benzer bir şeyler uyandırıyordu. Hull, kendini kalabalığın arasında, Nyk'in omuzlarındaki adamı dinliyormuş gibi hissediyordu. Kendinden geçmişti. Bütün bunların nereye varacağını kendi de bilmiyordu.

Andreas o akşam Kedennek'lerdeydi. İncecik ipinin ucunda sallanan lambanın altında oturuyordu. Kışın sonuna doğru çocuklar hastalanmıştı. Bebeğin durumu da pek iyi değildi. Kedennek'in karısının memeleri öyle zayıf, öyle acınacak haldeydi ki, yavrucağın bir şeyler emebilmesi mucize olurdu. Tabii, bu mucize olmadı. Bebek beyaz kundağının içinde bir türlü büyümemiş, sararıp solmuştu. Şaşılacak kadar annesine benziyordu. Andreas bebeğe aşırı bir ilgi duymuyordu ama yine de, ne pahasına olursa olsun onu yaşatmayı kafasına koymuştu. Bebeğin ölümün eşiğine geldiği zamanlar, Andreas gayretini çoğaltıyor, ailenin inadına onu yaşatmak için elinden geleni ardına koymuyordu.

O akşam Kedennek'in karısı deli gibi panayıra koşmuştu. Andreas'a evde kalmasını, bu akşam önemli bir şey olmadığını, asıl eğlencenin ertesi gün başlayacağını söylemişlerdi. Saatlerdir Andreas onların geri gelmesini bekliyordu. Kendini ezik hissediyordu, hem ona evde kalmasını söylemişlerdi, hem de söyleneni yerine getirmek zorunda kalmıştı. Oysa Blé'den gelen

bir kıza rastlamıştı, balık etinde, kumral bir kızdı, onu arayacaktı, insanın bir sevgilisi olmalıydı. Ama çekip gidemiyordu işte. Asıl eğlencenin ertesi gün başlayacağı doğruydu, fakat bu gün de görülecek bir sürü şey vardı. Bütün bunları kaçırmıştı, gecesi ziyan olmuştu. İhtiyarların panayırda ne işi vardı? Asıl eğlenmek gençlerin hakkı değil miydi? Bekledi, yoldan aşağı inenlerin ayak seslerini duyuyordu. Meyhaneden gelenler olmalıydı, genellikle geç dönerlerdi. Ayak sesleri uzaklaştı, Andreas kendini iyice yalnız hissetti, öfkelendi. Gece olmuştu, Kedennek'lerin hâlâ dönmemelerine içerledi, amma da açgözlüydüler, nefret ediyordu onlardan. Kapının önüne çıktı, rıhtımda ses seda yoktu. Yalnız pazaryerinden garip gürültüler geliyordu. Kulak kabarttı, ne olup bittiğini anlar gibiydi. Fena halde sıkıldı, demek işin başında orada olamamıştı. Hull'ü düşündü, kuşkusuz oradaydı, ama o da haber gönderip Andreas'ı çağırmamıştı. İçeri girdi. Bu evden de, çocuklardan da nefret ediyordu. Yine dışarı çıktı, köşebaşında bir gölge belirmişti. Kedennek'in karısıydı bu. Başlarıyla selamlaştılar, Andreas hemen yola koyuldu.

Aşağıya indiğinde her şey bitmiş, kimsecikler kalmamıştı. Anderas pazaryerinin ortasında ne yapacağını bilmeden durdu. Kepenkleri kapalı handan ışık sızıyordu. Andreas'ın içi içine sığmıyordu. Geri döndü, tepeden yukarı koştu. Meyhane hıncahınç doluydu. Sağ-

dan soldan sesler yükseliyor, sonra herkes konuşmaktan yorulmuş gibi ortalığa bir sessizlik çöküyordu. Gece iyice ilerlemişti. İçeri girer girmez, Andreas üzüntüsünü unuttu. Işıklı bir salon, arkadaşlar, tüm istedikleri içerdeydi. Gelişigüzel bir yere sıkıştı, konuşulanlara kulak verdi. Ertesi gün, balıkçılar peşin para isteyecekler, eski koşullarla sefere çıkmayacaklardı. Andreas içinde dehşetli bir sevinç duydu, uzun süre beklenen bir şenliğe kavuşmuş gibiydi. Her şeyin başlangıcı olacaktı bu şenlik, sabırla beklemeliydi. Andreas oturdu, sakindi. Başını yana eğdi, yanında oturan Veronika'dan birinin omzuna yasladı kafasını. Zayıf, tıknaz biriydi bu, sevmişti adamı Andreas. Yeniden ayağa kalktı, canı itişmek, bağırmak, bir şeyler yapmak istiyordu. Sonunda, geceyi Marie'nin yatağında geçirmeye karar verdi. Merdivenin başında genç bir oğlanla burun buruna geldi, biraz itiştiler, birbirlerine küfür ettiler. Andreas ondan kurtuldu, öylesine önemli bir güne gebe bir akşam, karşısına çıkan tüm engellere gülüyordu Andreas. Marie onu çabucak savmak istedi ama Andreas aldırmadı.

Andreas rıhtıma koştuğunda, güneş bayağı yükselmişti. Her şey umduğundan daha da güzeldi. Marie'den biraz yorgun ayrılmıştı ama yine de kendini tüy gibi hafif hissediyordu. Cebinde birkaç kuruşu vardı, daha ilk atışta tahta değirmenin çarkı dönüverdi, halkalarda da şansı yaver gitti, deriden küçücük bir hediye

kazandı, müstakbel sevgilisine armağan etti onu. Tombalacık, kumral bir şeydi kız, Andreas'ın canı çekmedi kızı, daha yeni sevişmişti. Etrafta herkes onun kadar heyecanlıydı, sağa sola koşuşuyorlar, tüfekle nişan alıyorlar, halkaları atıyorlardı.

Sainte-Barbara'da olaylar olduğundan söz ediliyordu. Haber hemen Port-Sebastian'a ulaşmıştı. Kasabadan birçok kişi Sebastian'a gitmiş, şirketin adamlarından bazıları da St. Barbara'ya gelmişlerdi. Hanın önünde on, on iki kişinin toplanıp, yüzde altmış isteriz, diye bağırdıklarından söz ediliyordu. Andreas'ın aklına üç gündür Kedennek'i görmediği geldi. Doğru pazaryerine gitti. Kalabalık söylendiğinden fazlaydı. Andreas uzaktan Kedennek'i gördü, sesini de duydu, sesi onu bayağı şaşırtmıştı. Akşam, kasabanın ışıkları yeniden rıhtıma döküldü. Andreas yıl boyunca kamaranın, meyhanenin ya da Kedennek'lerin odasının ışığından başka aydınlık nedir bilmemişti. Kırmızılı, yeşilli ışıklara baka baka bir oraya, bir buraya koşuştu durdu.

Ertesi sabah Veronika'nın balıkçıları, kaptanlarına sefere çıkmayacaklarını bildirdiler. Diğer balıkçılar da aynı şeyi söylemişlerdi. Ursula'nın kaptanı Andrian Six'ti. Adamlarının arasında üç dört genç vardı ki, bunlar en hoşnut olmayanlardı. En sakin seferlerde bile olay çıkarırlardı. Bütün mürettebat bugün Andrian'ı her zamankinden daha sıkıntılı görmek için can atıyor-

du. Ama umduklarını bulamadılar. Çünkü Andrian ne zamandır bu kararı bekliyordu. Sakin ve akıllı bir şekilde kararı ilgililere bildireceğini söyledi. Ona gelince, kendi payını mürettebatla yeniden düzenlemeye hazırdı. Balıkçılar, Marie Farére'in kaptanına yapıldığı gibi, Adrian Six'e hak ettiği dersi veremediklerine bayağı üzüldüler. Çünkü Six yine de asık suratlı ve sıkıcıydı.

Limanda hayat, sefere çıkılan günlerdeki gibiydi. Çevre köylerden, erkeklerini gemilere kadar uğurlayan kadın ve çocuklar yine gelmişlerdi. Herkes aşağı yukarı iki güne kadar sefere çıkılacağını sanıyordu. Balıkçılar küçük gruplar halinde toplanmışlar, isteklerinden söz ediyorlardı. Kadınların saçlarını okşayan batı rüzgârı, dalgaları ters yöne sürüklerken sanki erkeklerin düşüncelerini de alıp körfezin açıklarına götürüyordu. En geç iki güne kadar yeni tarifeyle sefere çıkılacağı söyleniyordu. Diğer kasabalılar da gelecek yıl aynı yöntemi uygulayacaklardı.

Öğleden sonra St. Barbara'da, her geminin bir kişi seçmesi, anlaşma için şirketin bürosuna göndermesi ilan edildi. Balıkçılar bir araya geldiler, çabucak seçimi yaptılar, seçilenleri hemen hemen herkes onayladı. Hep birlikte kapının önünde toplandılar. Seçilenler içeriye girdi. Şirketin adamı tanıdık değildi yaşlıca, gözlüklü biriydi. Masanın arkasında doğruldu, konuş-

maya başladı. Öyle alçak sesle konuşuyordu ki, anlayabilmek için ona yaklaştılar, seslerini soluklarını kesmek zorunda kaldılar. Bredel gemi sahipleri şirketi görüşmeye hazırdı. Genç Bredel'in başına gelen olay, onların St. Barbara'ya bir sözcü göndermelerine engel oluyordu. Dolayısıyla, Port-Sebastian'da yapılacak anlaşmaya kadar birkaç gün geçeceğinden, civar köylerden gelenlerin evlerine dönmeleri gerekiyordu.

Seçilenler arkadaşlarının yanına döndüler, aralarında konuştular. Birkaçı yukarıda toplanıp Hull'a danışmayı önerdi, ama çoğunluk sıcağı sıcağına kararı oylamaya karar verdi. Böylece aralarından üç kişi seçtiler, bunlar hemen akşam gemisiyle adaya, oradan da Port-Sebastian'a gideceklerdi. Ertesi gün civar köylerden gelen balıkçılar St.Barbara'dan ayrıldılar, ortalık yeniden yatıştı.

* * *

Kedennek'lerin sofrasındaki çorba öyle sudan bir şeydi ki, erkeklerin ikisi de yerken adeta sıkılıyordu. Kulübelerin ardında batan güneş duvarda, döşemede, hatta çocukların yüzünde ışıl ışıl parıldıyordu. Bebek uyumaktaydı, etrafta bir sessizlik vardı, yalnız kaşıkların sesi duyuluyordu. Kedennek, az önce komşusu Bruyk'la birlikte dönmüştü. "Bu işe katılmakla açıkgözlülüğünü kanıtladın" demişti Bruyk, Kedennek hiç karşılık vermemişti. "Bu işler hep iyi başlar, kötü biter" di-

ye de eklemişti. "Toplantı Port-Sebastian'da olacakmış, bak sen! Gelecek kış başımıza neler gelecek, görürsün." Kedennek olduğu yerde gülmeye başlamış, sonra evlerine girmişlerdi. Henüz yemek bitmeden Andreas ayağa kalktı, sanki kapıya vurulduğunu duymuştu. Hull'dü gelen. Kedennek'in karısı gözlerini gelenden kaçırıp kâsenin üstüne dikti, çocuklar şaşkınlıkla Hull'a baktılar, Andreas da, Kedennek de ona bakıyordu. Acaba oturabilir miydi? Kuşkusuz, oturdu, yiyecek verdiler –tencerede biraz çorba kalmıştı– Hull almak istemedi, bu sefer Kedennek kabaca yemesini söyledi. Hull çorbayı içti, sonra burada kalıp kalamayacağını sordu. Yüzüne baktılar. Hull:

– Yukarda kalmam doğru olmaz, St. Barbara'da olduğumu biliyorlar. Bir süre burada saklansam, dedi.

– Peki, dedi Kedennek, neden olmasın?

Çocuklar Hull'ü inceliyorlardı, uzaklardan gelen yabancı nihayet onların arasındaydı. Andreas yan yan bakıyordu, gözleri pırıl pırıldı. Kedennek de gözlerini Hull'a dikmişti, "işte sonunda yine benim evimde, soframda" diye düşünüyordu. Karısı kuşkuşla Hull'ün ceketini inceliyordu.

Çocuklar ana babalarının yanına, Andreas sıranın üstüne yattı, Hull'a ranzayı verdiler. Işığı söndürdüler. Sanki bütün gürültülerin belli bir sırası varmış gibi, be-

beğin ıslıklı nefesi ve dışarda pencerenin kepeklerini titreten rüzgâr ancak yeni duyuldu. Sonra çocukların soluması, peşinden Andreas'ın ve büyüklerin solumaları takip etti bunu. Burada uyamak iyiydi. Hull daldı, daha uyumadan kendi soluğunun ötekilerinkine karıştığını duydu.

* * *

Yukarda, meyhaneci her zaman içki ve şeker siparişlerini yaptığı bir tüccara Hull'ün yerini vermişti. Panayır sona ermişti, Desak, alacak vereceklerini hesaplıyordu. Gençliğinde, o da denizlerde dolaşmıştı. Sonra, köyden bir kadınla evlenmişti. Kadının ilk kocası vaktiyle dükkânın bir ucunu meyhaneye çevirmişti. Port-Sebastian'ın batısındaki Docrere limanına yaptığı bir geziden dönerken, bir arkadaşının tavsiyesi üzerine, Marie'yi dükkâna ve meyhaneye yardım etsin diye getiren karısıydı. O zamandan beri Marie, başka bir şey bulamazsa, kışları burada barınırdı. Pek yoksul kalmıştı, zayıflıktan kemikleri sayılıyordu. Desak hesaplarını tamamladıktan sonra, her yıl olduğu gibi, Marie'nin hırsızlık ettiğini fark etti. Kızı aşağıya çağırdı. Marie, her seferinde olduğu gibi gözlerini kısıp Desak'a küfür etmeye başladı. Desak onu saçlarından yakaladı, dövdü. Marie inliyordu, başka bir iniltiydi bu, sadece yılda bir kez, bu durumda böyle inlerdi. Desak vurdu vurdu iyice kaptırmıştı kendini, ancak Marie'

nin iniltileri azalıp can sıkıcı olunca durdu. Marie içini çekti, yutkundu, bir köşeye büzüldü, kendini olduğundan daha zavallı göstermeye çalışıyordu. Desak gülümseyerek kızın kürekkemiğinin üstüne bir iki tane daha indirdi. Terlemişti kız, iç çamaşırları ıslanmış, vücuduna yapışıyordu. Desak homundandı, kızın çamaşırlarını çekiştirmeye başladı. Sununda sabaha kadar birlikte kaldılar, derken genç tüccar aşağıya indi ve kahve istedi.

Ertesi akşam, Port-Sebastian'a gidenlerin yeni bir kontratla dönmekte oldukları haberi yayıldı. Erkekler karılarına, gelecek kışların artık başka türlü olacağını söylediler. Bu "başka türlü"nün ne anlama geldiğini kimse doğru dürüst bilmiyor, kadınlar, çocuklar, hatta kendileri bile ayrı ayrı yorumluyorlardı. Herkes yeni kontrattan söz ediyordu. Pazaryerinde ve adada balığın kilosu iki misline çıkıverdi. Birkaç gün sonra gidenlerin yeni gemiyle gelmekte olduğu haberi verildi. Herkes rıhtıma koşuştu. Fakat gelen giden yoktu. Bir hafta geçti, henüz bir haber alınamamıştı. Çorbaların rengi açıldıkça açıldı, kadınlar iyice sabırsızlaştılar. Erkeklerin denize açılma zamanı gelmiş de geçmişti. Yaz yağmurları başlamıştı. Rüzgâr, görünmez bir gücün limanda bağladığı gemilerin üzerine kara bulutları yığıyordu.

Meyhaneci, kışları olduğu gibi geniş bir sipariş ver-

mişti. Veresiye satıyordu, salon her gece tıklım tıklımdı. Tüm kasaba erkekleri sıkıntılarını içkiyle avutmaya uğraşıyordu. Hull çoğu zaman, Kedennek'lerle eve gidiyordu. Andreas dayısının yanında ellerini dizinin üstüne koyup oturuyordu. Esmer yüzü biraz daha sakin, biraz daha yorgundu. Belki biraz daha boy atmıştı, belki de St.Bléli yavru onu fazla yormuştu.

Bir sabah komşu kadın Katarina Nehr kapıyı çaldı, gelip oturdu. Önce hiçbir şey söylemedi sonra:

– Franz Nehr geri gelecek mi acaba, diye söylendi.

Marie Kedennek ona sert sert baktı. Katarina daha gençti, canlıydı, ötekiler gibi gücünü kuvvetini kaybetmemişti. Bu yüzden Marie Kedennek ona pek acımazdı. Neden kapıyı çaldığına, gelip oturduğuna akıl erdiremiyordu. Fakat, bu günlerde garip olaylar oluyordu.

– Neden geri dönmesin! diye cevap verdi.

Katarina Nehr başını salladı, sonra gitti. Besbelli endişesini dile getirmek için gelmişti. Akşam, Marie Kedennek Katarina'nın geldiğinden söz etti. Kocasına değil, ona bir şey anlatamazdı, Andreas'a söyledi. Andreas da limanda arkadaşlarına anlattı. Bir süre sonra kasabada söylentiler yayıldı: kuşkusuz bir şeyler olmuştu, neden hâlâ geri dönmemişlerdi? Bir hafta da-

ha geçti. Bir cumartesi, gönderilenlerden üçü, kimseler beklemezken, sabah postasıyla geri döndü. Giderken dört kişiydiler, ikisi St. Barbara'dan, diğer ikisi de çevre köylerdendi. Köyden gelenler beklemeden yollarına devam ettiler. St. Barbaralı Michel Pedeck de evine giderken arkadaşlarıyla karşılaştı, onlara her şeyi anlattı.

Gittiklerinde umdukları gibi karşılanmamışlardı. Oraya vardıktan sonra hepsini sorguya çekmişlerdi. Gelmeden bir gün önce, Franz Nehr tutuklanmış ve başkente götürülmüştü. 'Genç Bredel' olayından sorumlu tutmuşlardı onu. O gece kahvede bir toplantı yapılmıştı ama bir sonuca varılamamıştı. Yani elleri boş geri dönmüşlerdi.

Güneşsiz ama ılık bir gündü, rüzgâr karadan esiyordu, insan, dilinde tuz tadı hissetmeyi özlüyordu. Karada da, denizde de ağır, tozlu bir hava vardı. Kasabada çıt çıkmıyor, yalnız yağmurun kayalıklara kaçırdığı kuşların sesi duyuluyordu. Rıhtımda her şey eskisi gibiydi, öyle fazla iş yoktu ama, yine de bir koşuşma göze çarpıyordu. Kırmızı boyaları yağmurdan yol yol akmış sandıklar pazaryerinden geçirilip rıhtımdan depolara taşınıyordu. Depoların kapıları açılıyor, iyi yağlanmamış makaranın üstünde dönen halat gıcırdıyordu.

Akşama doğru birkaç balıkçı aşağıya indi, peşinden diğerleri sökün ettiler. Paydos olmuştu. İşçiler adaya gitmek üzere botlarına bindiler, Yalnız birkaçı St. Barbara'da kaldı. Balıkçılarla pek haşır neşir olmazlardı, körfezin kıyısındaki meyhanelerine giderlerdi. Balıkçılar gözlerini onlardan ayırmıyordu. Sanki onlardan bekledikleri özel bir şey vardı.

Alanı çevreleyen ışıklar yanmaya başladı. Bürodakiler halen çalışıyordu. Balıkçılar dağılmadılar. Birbirlerine sokulmuş duruyorlardı. Pazaryerinin ortasında küçük bir yığın gibiydiler. Bürolardan birisinin kapısı açıldı, ihtiyar gözlüklü memur hana akşam yemeğine gitmek için dışarı çıktı. Pazar yerine doğru yürüdü, uzakta bir karartı fark etti, durakladı, balıkçıları görmüştü, yine geri döndü. Balıkçılar onun arkasından baktılar. Birden içlerinden biri fırladı. Six'in tayfalarındandı, ihtiyarın ardından koştu. Öbürü hızlandı, büronun kapısına vardı. İçeri girip kapıyı ve pencereleri kapayacak zamanı bulmuştu. Genç tayfa kepenklere bir iki yumruk indirdi, sonra arkadaşlarına işaret etti, onlarda vurmaya başladılar. Bir süre sonra kepenkler çatırdadı, hep birlikte bürodan içeri yuvarlandılar. İhtiyar, masanın arkasına saklanmıştı, beri çektiler, bağırdılar, tartakladılar.

– Arkadaşlarımızı Port-Sebastian'a yollayan sendin, diyorlardı.

İhtiyar, alışılagelen kısık sesiyle cevap verdi:

– Bana ne söylerlerse onu yapmak zorundayım.

Balıkçılar, ihtiyarı hızla duvara doğru ittiler, sonra ortalığa saldırdılar. Birkaç dakika içinde masayı, kepenkleri, dolapları kırmışlar, kâğıtları parçalayıp yakmışlardı. Sanki önemli, yeri doldurulamayacak bir şeyleri çalınmış gibi, inatla, umutsuzca ellerine geçen her şeyi didik didik ediyorlardı. Yarım saat içinde oda harabeye dönmüştü. Neden sonra, duvarın dibinde büzülmüş ihtiyarı fark ettiler. Her şey paramparça olmuştu, balıkçıların üstleri başları da yırtılmış, pislenmişti. Ama ihtiyarın üstü tertemizdi, yakası, gözlüğü yerli yerindeydi. Birisi onu omzundan yakaladı, bir başkası zorla elini açtı. İhtiyarın avucunda, çoktan parçalanmış dolabın anahtarı duruyordu. Bir diğeri onun kolunu tutuyor, bastırıyordu. İhtiyar gülümsedi, öyle iğrenç gülümsüyordu ki, onu tutan iki balıkçı ellerini çekip başka tarafa yöneldiler. İhtiyarın gözlüğü yerde, diğer kırık dökük eşyaların arasında duruyordu, camının biri parçalanmış, diğeri nasılsa sağlam kalmıştı, yerden kayıtsızca odada olan biteni gözlüyordu.

Ancak yorulunca durdular. Kırık lambadan süzülen ışık kâğıt yığınlarının üstünü aydınlatıyordu, alevler önce kâğıtları sardı, sonra yerden çatıya kadar yükseldi. Kül rengi hava, odaya yayılan kızıl rengi içine çekti.

Ateş kendi kendine söndü. Taş duvarlar arasına sıkışıp kaldığından ve o gece çokça yağmur yağdığından başka yerlere erişemedi.

Erkeklerin çoğu, karanlıktan yararlanıp balık avlamak için sandallara gitti, – ertesi gün adada pazar vardı– geri kalanlar yukarıya doğru yürüdüler. Kedennek de yukarı çıkanlarla birlikteydi. Hull. onun arkasından geliyordu. Konuşmuyorlardı, birbirlerine tek bir söz etmeden yattılar. Hull, hâlâ Kedennek'lerdeydi. Henüz arayan soran olmamıştı. Kasaba halkı kolluyordu onu, şimdilik emniyetteydi. Kedennek hemen uyudu, çok bitkindi. Hull sırtüstü uzandı, pazaryeri gözlerinin önündeydi. Büro, ışıklar, indirilmiş kepenkler yeniden aklından geçti. "Devam!" diye bağırdı içinden, sonra uğultular, yumruklar, odanın kırık dökük hali gözlerinin önüne geldi, ortalık kıpkızıl oldu, her taraf yandı, "devam!" diyordu yine için için, "devam!"... Sonra bütün bunlar geçti, sesler azaldı, yanında yokuştan yukarı doğru çıkan Kedennek'in ayak sesleri vardı, onlar da yok oldu, dışarda ve içerde bütün gürültüler kesildi, karanlık bastı. Hull, "bütün bunlar beni burada, bu körfezde aylardır nasıl tutuyor" diye düşündü. Birden doğruldu. Çekip gitmek istiyorsa şu an gitmeliydi, yarına kalırsa hiç gidemeyecekti, imkânı yoktu.

Kapı açıldı, gelen Andreas'dı, diğerlerinden önce denize çıkmak istiyordu, yattı. Hull:

– Yarın pazara gidecek misin? diye sordu.

– Evet, dedi Andreas.

– Ne kadar çekiyor yol?

– Beş saat.

– Hemen gitmesen olmaz mı? Ben de gelmek istiyorum.

– Olur, neden olmasın.

Bir süre sustular. Andreas karanlıkta Hull'ün yüzünü seçmeye çalıştı. "Nedenler saçmaladım" diye düşündü Hull. Sanki onu alıp götüreceklermiş gibi, Andreas'ın koluna, masaya, duvarlara tutunası geliyordu, "gece karanlığında gitmek de nereden çıktı" diye düşündü.

Ayaklarının ucuna basarak biri yaklaştı, Kedennek'ti.

– Sen kal Andreas, dedi, ben Nyk'le giderim. Bir kişilik daha yer var, o da gelebilir.

– Boş ver, dedi Hull, gitmesem de olur. Gelecek sefer giderim.

Kedennek duraladı, bir şey daha soracaktı, ama yorgundular, uzun uzun konuşmak için vakit çok geçti.

* * *

Pazar günü toplanmak için Blè'ye, Elnor'a haber yollandı. Birkaç gündür, Port – Sebastian'dan gelen polisler pazaryerinden çıkmaz olmuşlar ve şirket memurlarının gösterdiği altı yedi genci yakalayıp merkeze göndermişlerdi. Bu olay kasabalıları pek etkilemedi. Bir haftadır ağlamaktan şişmiş suratıyla dolaşıp duran Katarina Nehr, bir süre sonra diğer kadınların da başına gelen aynı olaya böylesine üzüldüğü için utandı. Öteki kadınlarsa er geç kocalarına kavuşacaklarını umuyorlardı.

Pazar sabahı, herkes çevre köylerden gelecek olanları beklemeye koyuldu. Pazaryerindeki bürolar yeni baştan yapılmıştı. Kışın yaptıkları toplantıya sabahtan başlamışlardı, şimdi neredeyse öğle olacaktı, ama gelen giden yoktu. Bir ara yukarı çıktılar, aralarında konuştular. Öğle oldu, hâlâ kimseler yoktu. O zaman anladılar; yabancılar gelmeyecekti. Sıkış sıkış meyhanenin ön tarafına doluşmuşlar, merdiveni ve en arkayı çevre köylerden geleceklere ayırmışlardı. Yine de birbirlerinden açılıp ayrı ayrı oturamadılar. Bir sürü insanın yığıldığı bu yarı boş salonda sıkıntılı bir hava vardı. Önce, tembel ya da korkaklıklarından ötürü gelemeyenlere sövüp saydılar. Bu onları biraz rahatlattı, sonra sustular. İçerisi aydınlık ve sıcaktı. Hull adamların arasındaydı. Birdenbire, sanki aniden önüne çıkıver-

miş gibi, korkuyla karşılaştı. Geçen gece Kedennek'lerde korktuğundan dolayı utanmıştı, oysa şimdi utanmıyordu. Kemiriyordu onu korku, kendisiyle bir ilgisi yoktu, sanki bambaşka bir yerden geliyordu, gölge gibi. Parmakla dokunulacak kadar yaklaşan perişanlığın insanlara ilettiği bu gölge, korkuydu.

Herkes susuyordu, sessizlik iyice hissedilir olmuştu, buna engel olmak gerekti. Hull konuşmaya başladı. Birlikte olmalarını, hiçbir gemiyi sefere bırakmamalarını söyledi onlara. Adamlar iyice sokuldular, dikkatle dinlediler. Demek o hâlâ içlerindeydi, hâlâ aynı şeyleri söylüyordu, yapılması gerekenden söz ediyordu, değişen bir şey yoktu. Sevinmeye başladılar. Hull konuşmasını bitirdikten sonra da sevinçleri devam etti. Bayram sevinci gibi gelip geçen bir şey değildi bu, şimdiye dek duymadıkları bir histi. Çevre köydekiler gelmemişlerdi, onları ortada bırakmışlardı, ama ziyanı yoktu, yine beraberdiler. Konuşmaya, türkü söylemeye başladılar. El çırpıyorlar, içki içiyorlardı. Kadınların yukarda olmamaları da iyiydi. Yoksa sorup dururlardı: "ne oluyor", "işler düzelecek mi?", "sefer ne zaman?" diye. Ne çok şey sorardı şu kadınlar!

Gemiler, çıkabilecek olaylardan çekindiğinden, adayla St. Barbara arasındaki seferler biraz azaldı. Fakat kasabada hayat oldukça canlıydı. Limandaki balıkçı sandalları, balıkçıların yortudan sonra bıraktıkla-

rı gibi duruyordu. Öyle pırıl pırıl değildiler. Sanki bir hastalık ya da kırgınlık, sağlam gövdelerini için için yiyip bitiriyordu.

Bir gün şirketin bürosunda bir ilan göründü: Bredel gemi sahipleri şirketi, Wyk, Blè, Elnor ve diğer kasabaların balıkçılarıyla anlaşmaya varmıştı. Tarife yine eskisi gibi kalacak, fakat balığın pazardaki fiyatının yükseltilmesine çalışılacaktı. St. Barbaralı balıkçıların da bu anlaşmaya uymaları isteniyordu. İlan, balıkçıların kırmış olduğu kapıya asılmıştı. Şimdi kapı, içerden demir çubuklarla beslenmiş, aşılması imkânsız hale gelmişti. Şirket büroya güçlü kuvvetli adamlar göndermişti. Balıkçılar ilanı yırtıp attılar. Hiçbir şey söylemiyorlardı. Ne kendi aralarında, ne de aile içinde konuşmadılar, diğer kasaba balıkçılarının kalleşliklerinden de söz etmediler. Akşam, diğer balıkçıların ertesi gün geleceği ve bir iki gün içinde sefere çıkacakları duyuldu.

Ertesi gün St. Barbaralı balıkçıların tümü pazar yerinde toplandı. Diğer kasaba balıkçıları da söylenen saatte geldiler. Önce St. Barbara'nın da anlaşmayı kabul ettiğini sanmışlar, ama yolda işin aslını öğrenmişlerdi. Görünüşleri aynı St. Barbaralılar gibiydi, anlaşmadan pek memnun olmadıkları belliydi. St Barbaralılar'a işaret ettiler, bir iki söz söylediler, ama onlar yerlerinden kıpırdamayanca gemilere doğru yöneldiler.

Anlaşmayı kabul etmek oların bileceği işti. St. Barbaralılar geri çekilip rıhtıma giden yolun iki yanına dizildiler. Yol zaten daracaktı, şimdi iyice daralmış, ancak teker teker geçilir hale gelmişti. Diğer kasaba balıkçıları çevrelerine bakındılar, bakışları ağırlaşmış, katılaşmıştı. Giderek yukarıya, kulübelere doğru itiliyorlardı. Artık yumruklarıyla yol açmak zorundaydılar. St. Barbaralılar da yumrukla karşılık veriyordu. O zaman dışardan gelenler onların arasında kadın ve çocuk olmadığını, bıçaklarının da bellerinde olduğunu fark ettiler, durakladılar, bakıştılar, birbirlerine sokuldular. St. Barbaralılar da onların etrafına kümelendiler, gittikçe daralan, yumruklarla bıçakların işlediği bir yığın meydana geldi. Her şey sessizce olup bitiyor, ne bir soluk, ne de bir haykırışı duyulmuyordu. Sonunda St. Barbaralılar kavgayı bıraktılar, etraflarına bakınmadan hep birlikte yukarıya doğru gittiler. Neden sonra pazaryerinden haykırışlar ve imdat sesleri duyuldu.

Ertesi gün hiçbir gemi sefere çıkamadı. Dışardan gelenlerin çoğu yumruk ve bıçak yaralarını tedavi ettirmek için St. Barbara'da kaldı, diğerleri evlerine döndüler.

Rıhtımda gemiler yüklenip boşaltılıyordu. Balıkçı kulübeleri zaten kayalıkların öbür yanında, St Barbara'da alıştıkları gibi uyumaya, yemeye ve açlığa dayan

maya devam etmek isteyenlerin oturdukları yerlerden epeyce uzaktaydı.

* * *

Engel olunan seferden üç gün sonra pazaryerine Port-Sebastian polisinin damgasını taşıyan bir ilan asıldı. Bu ilanda Sainte-Barbaralılar'dan Port-Sebastian'da hüküm giymiş ve St. Barbara'da olduğu bilinen Hull adlı birinin görüldüğü yerde haber verilmesi isteniyordu. Hull, Desak'ın orada oturuyordu. Balıkçılar gelip haber verdiler. Hull ne zamandır bundan korkuyordu, ama yine de ferahladı. Demek iş bu raddeye gelmişti. Aynı gün dört balıkçı tutuklanıp merkeze gönderildi. Elnor'dan birkaç kişi arkadaşlarını bıçaklayanların bunlar olduğunu söylemişlerdi. Pazartesi kesinlikle sefere çıkılacağı bildiriliyordu.

* * *

Kadınlar bir süreder yağ, şeker, ve kuru fasulyeyi veresiye alıyorlardı ama Desak üç gündür dükkânı kapatmıştı. Geceleri tuttukları üç beş balığın parası sandal ve malzemeye gidiyordu. Pazarda bu balıklar hemen hemen bedava gibiydi. Balık çorbası yenecek gibi değildi, yavandı. Çocukların ateşi ve ağrıları olmamasına rağmen yüzlerinde lekeler belirmişti. Bu kadınları çok şaşırttı. Nehr'in tutuklanması gibiydi, önce korkmuşlar, ama hemen hemen bütün çocuklar aynı hale gelince pek aldırış etmemişlerdi.

Günler hiç alışamadıkları kadar aydınlık ve uzundu. Fakat erkekler her sabah aceleyle yataktan fırlıyorlar, işleri varmış gibi rıhtıma koşuyorlardı. Kararlarını büroya bildirmişlerdi: Yeni tarife uygulanmadan sefere çıkılmayacaktı.

Bu arada Kedel alayı, Margaret Adasın'dan St. Barbara'ya getirilmişti. İlk gece depolar boşaltıldı, sonra askerler kum tepelerinin arasında barakalar kurmaya koyuldular. Alayın gelmesiyle limanda bir faaliyet başladı. Akşama doğru meydan kalabalıklaştı, ışıklar yeniden yandı.

Hull, Kedennek'in karısıyla sofraya oturmuştu. Erkeklerle çalıştığından eve geç dönmüştü. Diğerleri dışardaydı, çocuklar uyuyordu. Marie Kedennek ses çıkarmadan Hull'ü seyrediyordu. Hull başını kaldırdı, kadının ona nefretle baktığını fark etti. Kuşkusuz ayaklanmanın başı olduğu için nefret ediyordu ondan. Açlıktan bir deri bir kemik kalmış bir kadından bu beklenir miydi! Belki bebeği öleceği için ya da çocuklarının yüzlerinde beliren lekelerden ötürü birinden nefret etmesi gerekiyordu. Belki de anlamsızdı bu nefret, başka bir zaman ve değişik bir yerde de pekâlâ ondan nefret edebilirdi. Dikkatle bakıldığında gözlerinin içinden okunuyordu bu nefret. Yoksa kadın ne Hull'ün, ne Kedennek'in, ne Andreas'ın ne de herhangi birinin önünde bunu açığa vuramazdı.

Hull yemeği bitirince kadın ayağa kalktı, başörtüsünü çözdü. Başka zaman bunu yatağında yapardı, odanın orta yerinde böyle yapması için kendini iyice bırakmış olması gerekirdi. Hull, Marie Kedennek'in beyaz saçlı, yaşlı bir kadın olduğunu düşünmüştü hep, oysa kadının saçları gür ve kahverengiydi. Hull, Marie Kedennek'i böyle seyrettiğinden utandı. Kadın da toparlanmıştı, örtüsünü başına çekti, yatmaya gitti. Hull da dışarı çıktı.

Yolda Marie'yle karşılaştı. Kızın çoktan gitmiş olduğunu sanıyordu.

– Neden gideyim ki, dedi kız, en iyi müşterilerim askerler burada, kum tepelerine kadar gitmem kâfi.

– Demek sen böylesin, dedi Hull, kışın Bredel'e kafa tuttuğunda ben de seni adam olmuş sanmıştım.

– Tabii böyleyim, ne olmuş, sen mi beni doyuracaksın! Sonra o iş bitti artık!

* * *

Sabah erkenden kadın, çocuk, tüm kasaba halkı "Marie Farère"in sefere çıkmasını engellemek için limanda toplanmıştı. Şirket, valiye başvurup, her ne pahasına olursa olsun "Marie Farère"i sefere çıkarmak üzere anlaşmaya vardığından, gemiyi korumak için Kedel alayının askerleri getirilmişti. Askerler rıhtım

boyunca dizildiler. St. Barbaralılar pazaryerindeydiler. Güneş doğmuştu, keskin bir rüzgâr esiyor, deniz yükseliyordu. Gürültüye rağmen suların hışırtısı duyulmaktaydı. Birden, limandan gelen bir ses Marie Farère'e bir tehdit savurdu. Seslerinin duyulmasına sevinen birkaç genç buna katıldı.

Balıkçılar limana doğru ilerlediler. İlerden keskin bir ses "durun!" diye bağırdı. Durdular. Fakat arkadan gelenlerin etkisiyle yeniden ağır ağır ilerlemeye başladılar. Ne olursa olsun, Marie Farère'in kalkmasını engellemeye karar vermişlerdi. Aslında bambaşka bir planları vardı, sandallarla limanı tıkayacaklardı, şimdi yaptıkları saçmaydı. Geminin iskelesi henüz yukarı alınmamıştı, güvertede bitmemiş bir iş vardı. İskelenin önünde iki asker duruyordu, ikisi de aynı boydaydı. Onların sağında ve solunda, aşağı yukarı gemi boyunca iki sıra asker dizilmişti. Balıkçılar bu askerlerin bazılarını tanıyordu. Margaret Adası'nda, ya da meyhanede karşılaşmışlardı. Ama şimdi yüzleri donup kalmıştı, sanki birer yabancıydılar. Belki de balıkçılar onlarla hiç karşılaşmamışlar, hiç kafayı çekmemişlerdi. Ama şimdi karşı karşıyaydılar, gerçek buydu. Bir daha "durun!" diye bağırdılar. Yığın olduğu yerde durdu. Kedennek de aralarındaydı. İskelenin orda tüfeğini omuzlayan askerden gözünü ayırmıyordu. Kuşkusuz onu tanımıştı. Bu kumral, genç yüzü bir yerlerde gördüğünden emindi. Kedennek yürümeye devam ediyor-

du, ağır ağır değil, rahat adımlarla ilerliyordu. İçinde garip bir his duydu, ötekilerin geride kaldığını, tek başına ilerlediğini anladı, askerin ona ateş edeceğini de anladı ve askerlerle balıkçıların arasında, balıkçıların sekiz metre ötesine devrildi. Bütün ömründe sandal, motor, balık ve tarifeden başka bir şey düşünmemişti Kedennek, ama bu sekiz metre boyunca çok şey düşünmek fırsatını buldu. İnsanoğlunun düşünebileceği her şey geçti aklından. Tanrı'yı da düşündü, ama var olmayan bir şeyi düşünür gibi değil, sizi orta yerde bırakan, bir şeyi düşünür gibi...

* * *

Marie Farère'dekiler endişelenmeye başlamışlardı, karaya dönmek istiyorlardı. Askerler zor kullanarak engel olmaya kalktılar. Ama gemiciler fikirlerini değiştirmişlerdi. Olayların bu tür gelişmesiyle isteklerini kabul ettirdiler. Kaptanı kimse tanımıyordu, sınırın ötesinden gelmişti. Kasabalılardan bile daha az konuşkandı. Doğru dürüst bir şey söylemiyor, dişlerinin arasından konuşurken harflerin, yutuyordu. Zaten fazla konuşsa, adamlar üzerine atılacaklardı. Askerler arasında da bir karışıklık göze çarpıyordu. Marie Farère'in önündekiler, balıkçıların arasından geçip pazaryerinde dağıldılar. Birden, civar kasabalardan gelen biri hızla arkasını döndü. Bu Elnor'dan Franz Kerdek'ti. Andreas'la, Hull kışın onda kalmışlardı. Herkes ister

istemez ona bakıyordu. Üstünde bir şey arıyormuş gibi eliyle ceketini ve pantolonunu yokladı. Hâlâ geminin önünde bekleyen askerler bile şaşkınlıkla onun yaptıklarını izliyorlardı. Sonunda Kerdek'in ne aradığını anlamış gibi, civar kasabalardan gelen balıkçılar hışımla askerlerin üzerine atıldılar. Askerler ne olduğunu anlayamamıştı, durumu kavrayan birkaçı kendini denize attı.

Birkaç dakika geçti, iki el ateş edildi, peşinden altı silah sesi daha duyuldu. Bu arada rüzgâr iyice hızlanmıştı. Öyle etkili esiyordu ki, orta yerde yumak gibi iç içe olanlar yalpalıyor, kaçarken, vurulup düşenlere takılanlar sağa sola savruluyordu. Olan biteni seyredebilmek için sivri çatılı evlerin en üst basamaklarına çömelmiş olan oğlan çocukları birdenbire doğruldular, keskin rüzgâr kadar hızlı ıslıklar koyverdiler.

* * *

Andreas geceyi ve bütün günü sandalda geçirmişti. Sandalla limana gitmemiş, kayalıkların arasındaki ufak bir aralığa doğru kürek çekmiş, oradan yukarıya tırmanmıştı. Evdekilerin hiçbiri yoktu. Yalnız bebek sepetinde yatmaktaydı, sessizdi, büzülmüştü, ama yaşıyordu. Andreas onu sepetinden aldı, merakla inceledi. Evde kimsenin olmamasından hoşnuttu, böylece bebeği istediği gibi inceleyebilecekti. Neden sonra toparlandı, kimsenin hatta çocukların bile evde olmamalarına

şaştı. Bebeği sepetine koymak istedi, ama bir şey onu engelledi, yine kucağında tuttu ve kapının önüne çıktı.

Kulübelerin ve yolun garip sessizliğinden Andreas aşağıda önemli bir olay olduğunu anladı. Üstelik hava anlatılamayacak kadar sıkıntılıydı. Derin derin nefes aldı, içinde bir sıkıntı duydu. Yine orada olamamıştı! Bebeği bırakmak için odaya girdi, tam o sırada hızla yaklaşan ayak sesleri duydu. Kedennek'in çocukları içeri daldılar, nefes nefeseydiler:

– Babamızı vurdular!

Andreas başını salladı, başkaları da gelmişti, birkaç balıkçı Kedennek'i getirdi, karısı da yanındaydı. Marie Kedennek ranzanın perdesini kaldırdı, onu yatırmalarına yardım etti. Adamlar kenara çekildiler, hemen geri dönmek doğru olmayacağı için kapının yanında durup beklediler. Birkaç kadın da geldi, sormadan masanın başına oturdular. Marie Kedennek masayı sildi, onların yanına oturdu. Andreas kucağında bebekle hâlâ ayakta duruyordu. Nedense neşelenmek, gülmek istiyordu canı. Birden Marie Kedennek ayağa kalktı, bebeği onun kucağından alıp sepetine yatırdı. Böylece gitmelerini işaret etmiş gibi hepsi birden ayağa kalktılar ve gittiler.

Marie Kedennek çorbayı ve tabakları masaya koydu. Andreas ona yardım etti. Umutsuzdu, kalbinde

dehşetli bir sıkıntı duyuyor, bir an önce oradan çekip gitsin istiyordu. Tasasız, başıboş günlerini özlemişti yeniden. İş bittikten sonra Marie Kedennek ranzaya süzüldü, geçen gece ve diğer geceler yaptığı gibi kocasının yanına uzandı.

* * *

– St. Barbara'da kaldığın iyi oldu. St. Blède kalsan çoktan seni ele vermişlerdi. Çok sıkı aranıyorsun şimdi, her yere ilan asmışlar.

Hull gülmeye başladı.

– Ne var bunda gülecek, sen körfezden çıkmaya bak. St. Barbaralılar işi sensiz de yürütebilirler. Zaten yapacak bir şey kalmadı. Benim tanıdıklarım var, gece seni Rohak'a götürecekler. Oradan sonra da başının çaresine bakarsın. Ne dersin? Elnorlular'la Blèliler sözlerini tutsalardı bambaşka olurdu işler. Ne yapalım, döndüler işte sözlerinden. Onlar Blèli, St. Barbaralı değil ki! Sen gitmene bak, bu gece Rohak'a varırsın.

Herkes heyecanla Hull'a bakıyordu. Ama o bir şey demedi, pencerenin yanındaki masaya uzandı. Dışarda küme küme bulutlar geçiyor; güneş ışınları denizin üzerine uzanıyordu. Uzaklarda bir gemi süzülüyordu, herhalde Cezayir'e gitmekteydi. Hull arkasına döndü, tırnağıyla masanın üzerini kaşımaya başladı. Diğerleri

sabırsızca onu bekliyordu. Hull üzülüyordu, ama kendine ait olan bu kıyıları bırakıp gidemezdi.

– Kalıyorum, dedi.

Adamlar içlerini çektiler, yine de hoşnuttular.

Kalması iyiydi Hull'ün, herşey düzelecekti.

Hull yukarıya çıktı, Marie'yle karşılaştı, kızı bileğinden yakaladı:

– İstiyor musun, istemiyor musun?

– İstemiyorum.

– Neden?

– Öyle işte.

Sesi incelmişti, Hull'a sürünerek yanından dolandı. Belinden yakalasa alırdı altına Hull, kalçaları, memeleri, her şeyiyle hazırdı kız. Fakat yürüdü gitti Hull, kendini iyi hissetmiyordu, elleri iki yanından tembel tembel aşağıya sarkıyordu.

Erkenden yattı, yine eski deliğindeydi. Uyumuyor, yan odada olup biteni dinliyordu. Yine Marie geldi, çizmeler çıktı, döşek gıcırdadı, kapı açılıp kapandı, Hull umutsuzca sevişmenin bütün seslerini dinliyordu. Bazen ölümü düşünürdü, bazen çok korkunç gelirdi ölüm ona, bazen de hiç aldırmazdı. Fakat ölüm şimdi

ona, aynı kadınla bir kere daha yatmanın tatsızlığından başka bir şey değilmiş gibi göründü. Yatağının içinde döndü, gitseydi şu sıralar belki de Rohak'taydı. Kulak kabarttı, yan odada sesler kesilmişti. Kum tepesinin üstündeki ev, bu sıralar denizin çekilme zamanında bile esen rüzgârla sessizce sallanmaktaydı. Birden "St. Barbara'dan kim Marie Farère'in seferine katılır" diye düşündü, sonra bu düşüncelerle uykuya daldı.

* * *

Akşam geç vakit, aşağıda balıkçılardan gezinen kimse kalmayınca, Franz Bruyk hana geldi ve şirketin sözcüsüyle konuşmak istediğini söyledi. Kendisinin, oğlunun ve karısının kardeşinin sefere katılmaya hazır olduğundan söz ediyordu. Köyden birkaç kişi daha getirebilirdi. Bu işe başlamak gerekti. Adamlar bir kez açmaza girmişlerdi, isteseler de sefere çıkamıyorlardı. Sözcü onu şaşkınlıkla dinledi ve anlattıklarını Port-Sebastian'a ileteceğini söyledi. Bruyk da sevinerek eve döndü. Bruyk ailesi de son haftalarda aynı ötekiler gibi sıkıntı çekmişti ama yine de top gibiydiler. Sadece biraz zayıflamışlar, biraz yanakları çukurlaşmıştı.

* * *

Kedennek'i iki gün sonra gömdüler. Mezarlık iki bölümden kuruluydu: Bir yanda sıradan ölenlerin, diğer yanda, süslü mezar taşlarıyla, denizde ölenlerin

mezarları vardı. Kedennek sıradan ölenlerin, mezarına gömülmüştü. Çünkü denizde ölmemişti. Akşam birkaç balıkçı eve geldi, aralarında kadınlar da vardı, masanın başına oturdular. Hull da geldi, Marie Kedennek'e görünmemeye çalışıyordu, ama kadın yine de onu gördü, gözleri anlamsız ve kuruydu, Hull'ün, babasını kaybetmiş gibi başını önüne eğmesine şaştı. Hull, Kedennek'in bir evi, karısı ve çocukları olabileceğine bir türlü inanamamıştı. Kendisiyle kıyasladığında bayağı yaşlı bir adamdı Kedennek. Üstelik görmüş geçirmiş de değildi, Hull'ün sözlerinden en etkilenen o olmuştu, ilk fırsatta evinden, karısı ve çocuklarından kaçmak istemişti.

Oda iyice karanlık olmuştu, içerdekiler güçlükle seçiliyordu. Kadınların başörtüleri karanlık havada uçuşur gibiydi.

* * *

Aşağıda, Marie Farère'le sefere çıkmak isteyenlerin büroya başvurmalarını bildiren bir ilan asılmıştı. Balıkçılar ilanı yırttılar, bir yenisi asıldı, onu da yırttılar. Askerler kum tepelerinin arasındaki barakaları tamamlamakla meşguldüler. Alayın geri kalan kısmının da adadan St. Barbara'ya getirileceği söyleniyordu. Rüzgâr yön değiştirmişti, yağmur bulutları denize doğru alçalmaktaydı.

Kedennek'in çocukları son günlerde öyle sıskalaşmıştı ki, boyunları ipince olmuş, sanki başları kendiliğinden sallanıyordu. Anaları önlerine yemek koyunca kaşıklarını ters çevirip sapını kemiyorlardı. Anaları ısrar ediyor, dövüyor, ama çocuklar yine de ince boyunlarını uzatıp kaşıkları dişliyorlardı. Akşam yemeği geldiğinde ağlamaya başlıyorlar, ertesi sabah, hatta öğleye kadar vızıldaşıyorlardı. Nihayet, kadın çorba kâsesini kaldırdı, kaşıkları da toplamak istedi, ama çocuklar kaşıklara yapıştılar, dişlerini geçirdiler. Marie Kedennek, dört gözle Andreas'ın eve dönmesini bekliyordu, o bu durumlarda bir şeyler yapardı. Andreas bütün gününü sandalda geçiriyor, akşamları da meyhaneye gidiyordu. Meyhane yine eskisi gibi kalabalıktı. Çocuk vızıltısı, karı dırıltısı yoktu orada, kendi aralarındaydılar. Yalnız, birkaç kişi artık gelmez olmuştu. Sekiz kişi kadardılar. Daha ne kadar dayanırlardı? Belki bu kez başaramıyacaklardı, ama gelecek sene, ya da daha sonraki seneler diğer kasabalar da isyana katılacaktı, o zaman başarırlardı. Gerçek buydu, kendini aldatmak neye yarardı? İkide bir Hull'a kaçmasını, şimdiye dek yakalanmamasının mucize olduğunu söylüyorlardı.

Geç vakit, çoğu gittikten sonra – sadece kalkıp gitmeye karar veremeyen birkaçı masanın altına kıvrılmışt – Hull kolunu Andreas'ın omzuna koydu. Kışın bir kez yaptıkları gibi, yan yana çömeldiler. Hull sakin

bir şekilde delikanlıyı inandırmaya çalışıyordu. Seferden, St. Barbara'dan söz etmedi, değişik şeyler anlattı. Bir limana gidiyorlardı, Port-Sebastian yanında minicik kalırdı. Aceleyle anlatıyordu Hull, unutmamak için tekrar eder gibi çabuk çabuk konuşuyordu. Andreas yorgundu, dinleyecek hali yoktu, ama Hull yine anlatmaya devam etti.

* * *

Andreas sandalına bindi, küreklere asıldı. Genç Bruyk da yanındaydı. Neşeli bir oğlandı Bruyk, Andreas'ı hiç sıkmazdı. Hikâyeler anlatır, şarkılar söylerdi. Andreas hoşlanırdı bundan, gülerdi. Genç Bruyk arkadan Andreas'a seslendi:

– Gelecek hafta sefere çıkılacak, ben, babam, başkaları. Sen de gel, daha bir kişi eksik.

Andreas hemen anlamadı. Biraz düşündü. Deli gibi küreklere asılıyordu. Ama cevap vermedi. Arkasını da dönmedi; böylece ne genç Bruyk, ne de yeryüzünde başka biri, Andreas'ın yüzünün bu teklifle ne hale geldiğini göremedi.

Andreas eve döndüğünde Marie Kedennek çorbayı sofradan kaldırıyordu. Çocuklar kaşıkları kemiriyorlardı. Marie Kedennek Andreas'a:

– Bir şey getirdin mi? Diye sordu.

Andreas şaşkın şaşkın:

– Ne getirecektim ki! dedi.

Çocuklar kaşıkları bırakmış gözlerini ona dikmişlerdi. Ama Andreas onların önünden geçip sepetin yanına gitti, işaretparmağıyla bebeğe dokundu. Arkasına baktığında üçünün de simsiyah gözleriyle onu seyretmekte olduğunu fark etti. Odada kalmak istemiyordu, çıktı, yukarıya doğru gitti ama orada da yapacak bir şey yoktu. Pazaryerine gitmek istedi, Nehr'lerin evini döndükten sonra, yolun kum tepelerine doğru uzandığı yerde bir grup kadınla karşılaştı.

Kadınlar çömelmiş, gevezelik ediyorlardı. Marie Kedennek de aralarındaydı. Andreas şaşırmıştı, geçip gitmek istedi. Fakat Marie Kedennek onu bileğinden yakaladı. Andreas kaşlarını çattı, Kedennek'in yaptığı gibi kadını silkeledi. Marie Kedennek başını eğdi, Andreas yoluna devam ediyordu, birden var gücüyle bağırdı:

– Andreas!

Andreas durdu.

– İşitiyor musun Andreas, çarşambaya sefere çıkıyorlar!

Sesi son derece kısık çıkıyordu. Andreas adeta ür-

perdi, sanki hasta bir çocuğun sesiydi, Marie Kedennek yorganın altında kocasıyla bu sesle konuşurdu.

– Bir kişi eksilmiş, sen de gidebilirsin, diye bağırıyordu kadın.

Andreas yaklaşıp dirseğiyle kadının göğsüne bir tane indirdi.

– Sen aklını mı kaçırdın Marie Kedennek, cehenneme kadar yolun var, bu zırvaları başkasına anlat, beni rahat bırak!

Marie Kedennek kısık sesini daha da incelterek:

– Çocuklar ne olacak? diye inledi.

– Beni ilgilendirmez, nasıl olsa bebekten fazla yaşadılar, dedi Andreas, yeniden yürümeye koyuldu.

Öteki:

– Duydunuz, gitmiyor işte, size gitmez demiştim, diye feryat ediyordu, hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Andreas bir daha geri döndü. Marie Kedennek'e aldırmadan kadınlara sordu:

– Çarşambaya mı gidiyorlar?

– Evet.

– Marie Farère'le mi?

– Evet.

Andreas gitti. Akşam erkenden eve geldi. Kedennek'in takımlarını çıkardı, ağları tamir etmeye başladı. Marie Kedennek yanına oturdu, ona yardıma koyuldu. Hiç konuşmadılar. Andreas peşin para almak için büroya gitti. Parayı eve getirdi ve o akşam derin derin nefes alırken eskisi gibi yağ kokularını duydu.

Gemi yola çıkmak üzereyken askerler gelip sıralandılar, ama onlara gerek kalmadı. Kimse gemiyi uğurlamaya gelmemişti, denizcilerin aileleri bile rıhtımda değillerdi. Balıkçılardan çekiniyorlardı. Oysa St. Barbaralılar gemiyle pek ilgilenmez olmuşlardı. Sözünü bile etmiyorlar, sefere çıkanların çocuklarıyla karşılaştıklarında ayaklarına kedi yavrusu dolanmış gibi yüz vermiyorlardı.

* * *

Marie Farère kazaya uğradığında daha Rohak açıklarına varmamıştı. Gemi çok kötü bir durumda emniyete alındı, mürettebattan üç dört kişi de kurtarıldı. Aradan birkaç saat geçtikten sonra bile kimse kazanın nasıl olduğunu öğrenemedi, kazan mı patlamıştı, yoksa başka bir şey mi olmuştu, belli değildi. Marie Farère'in o noktada böyle bir kazaya uğramasının imkânsız olduğunu iddia edenler de vardı. Bu işte birinin

parmağı olacaktı. Akşam tüm kasaba halkı bunu konuştu. Kazaya uğrayanların karıları umutlarını kaybetmişlerdi. Kocalarını yolcu ederlerken, çoğu kez akıllarına kötü şeyler gelirdi, yaz aylarında endişeleri azalırdı, ama bu sefer bir şey olacağı daha akşamdan belliydi. Doğru yanlış haberlere en çok onlar kulak kabartıyordu. Umudunu kaybedenler, Tanrı'dan daha elle tutulur bir şeyi her zaman tercih ederler. Kaderin kasabaya indirdiği silleyi kendilerinin yemiş olması, o yer için düşündüklerini adamakıllı etkiliyordu.

Kurtarılan üç dört kişinin arasında Andreas da vardı. Kedennek'in karısı kazayı duyduğu zaman, kendini Andreas'ın öldüğüne inandırmıştı. Kaza gerçekten felaket bir şeydi. Kendi çocuklarından fazla sevdiği delikanlıyı on para etmez bir gemide kaybetmişti. Oğulları ve kocaları gemide olan kadınları düşündü. Şimdi bu kadınlardan nefret ettiği kadar kimseden nefret etmiyordu. Çocukları yatağa yatırdıktan sonra kapıyı sürgüledi. Masanın başına oturdu, iki eliyle başaörtüsünün uçlarından tutup gözlerini önüne dikti.

Akşama doğru Andreas'ı getirdiler. Yaşıyordu ama perişandı, tir tir titriyordu. Marie Kedennek onu yatağa yatırdı, vücudunu içkiyle ovdu. Sonra yine masanın başına geçti. Andreas tek bir söz söylememişti. Arada bir ayağını yatağın kenarına dokunduruyordu. Marie Kedennek yeniden başörtüsünün uçlarını tuttu.

Kaza geçip gittiği için şimdi felaketin daha ezik bir tadı vardı.

Gece birdenbire Andreas konuşmaya başladı:

– Kalk, takımları yağla, içki, yağ, Kedennek'in elbiseleri, ne varsa bir çıkın yap, gitmem gerek.

Kedennek'in karısı korkuyla dinliyordu. Andreas sustu, yataktan kalktı, çıplak ayaklarıyla odanın içinde dolaşmaya başladı. Kadın önce delikanlının sayıkladığını sandı, ama sonra her şeyi anladı. Andreas yeniden konuşmaya başlamıştı:

– Daha ilk başından aklımdaydı. Çok kolay oldu. Daha zor olacak sanmıştım, ama bir testereyle bir tornavida yetti. Çok kolay oldu. Geçen gün, bana yalvardığını herkesin duyması iyi oldu, hani birden cesaretini kaybetmiştin... Herkesin önünde ağlayınca benim kabul edeceğimi sandılar, iyi oldu bu. Yaptığım şey akıllı mı, değil mi, umurumda değil. Yukarda, Hull'la kararlaştırmıştık, hiçbir gemiyi sefere bırakmayacaktık. Ben de bırakmadım işte. Benim kurtulmam çok garip, bunu hiç hesaba katmamıştım, ama mademki kurtuldum, aşağıya kayalıkların oraya gideceğim. Belki Kerdhuys gibi beni de çabucak yakalayıp asarlar, ama belki de üç dört hafta dayanırım. Sen yukarı koş, Marie'yi bul, ona kimse dikkat etmez, söyle ona, bir iki gün sonra kayalardaki deliğe, o bilir, yiyecek bir şey-

ler koysun, sonra da hep tekrarlasın bunu, kurnazdır bilirsin, belki gelip benimle yatar da, moruktan içki de çalsın... Ver şu çıkını!

Oda iyice karanlıktı, ışığı yakmadılar, el yordamıyla öteberiyi topladılar. Andreas, Marie Kedennek'in her söylediğini anladığından kuşkusu yoktu, sersem bir kadın değildi o, kendi yerinde olsa, belki de aynı şeyleri yapardı. Fakat, kadının Andreas'a duyduğu sevgi yok olmuştu. Onun gibi biri artık sevilemezdi. Kulübenin dört duvarı arasında yeri yoktu artık. Marie Kedennek'in çocukları, onların çıplak ayakları, minik bebecik gerilerde kalmıştı. Bu felaketin ona çatması ne korkunçtu! Ne kadar neşeli bir oğlandı, hâlâ öyleydi, ıslık çalmasını, gülmesini severdi. Gülerken, başkalarının yüzlerine tatlı bir rahatlık geldiğini fark ederdi. Gülüşünü duymaktan kendi de hoşlanırdı. Annesi, o çok küçükken öldüğünden, sevilmekten pek hoşlanırdı. Bazen Marie Kedennek hafifçe onun kulağını çekerdi, koca adamı okşayamazdı tabii, ama o bundan çok hoşlanırdı. Aslında, hâlâ da hoşlanıyordu, ama onu kimse istemiyordu artık, bu çok zor bir şeydi.

Andreas vücudunu bir kez daha içkiyle ovdu, sonra giyindi. Marie Kedennek çıkını iyice bağlayıp masanın üstüne koydu.. Andreas çıkını aldı, kapının sürgünüsünü yavaşça açıp:

– Sana ve çocuklarına iyi şanslar Marie Kedennek, dedi, sesi üzüntülüydü, anamla babam yaşasalar-

dı, bana sen ve kocandan daha iyi bakamazlardı. Seni sorguya çekerlerse, gece uyuduğunu, benim gittiğimi duymadığını söylersin.

Odadan içeri ılık bir rüzgâr doldu. Andreas yavaşça kapıyı dışardan kapadı.

Marie Kedennek masanın başına geçti. İki eliyle başörtüsünün uçlarından tutup kulaklarına kadar çekti.

* * *

Andreas ilk rasladığı sığınağa saklanmasa, belki de kaçıp kurtulabilecekti. Çünkü korktuğu gibi, öyle hemen ardına düşmediler. Kasabada gerçek aydınlanana kadar bir haftaya yakın zaman geçti. Neden sonra vali St. Barbara'ya geldi ve bir soruşturma açıldı. Vali, tüm yetkileri İhtiyar Kedel'e vermişti. Kedel, işi olmayan hiç kimsenin akşamları pazaryerine gelmesini yasakladı. Böylece kasabanın dışarıyla ilişkisi hemen hemen kesilmiş oluyordu.

Bir gece, üç balıkçı pazaryerine gitmeye kalkıştı. Geri dönerlerken askerler tarafından durduruldular. Balıkçılar karşı koydu. Askerler, içlerinden birini sakat bırakana kadar dövdüler. Bunun üzerine diğer ikisi bağırarak arkadaşlarını yardıma çağırdılar. Kasaba erkekleri yataklarından fırladılar. Kadınlarla çocuklar karanlığa kulak verip olup biteni dinlemeye koyuldu-

lar. Az sonra erkekler perişan bir halde geri döndüler. Öğle üzeri erkekler dışardayken, bir düzine asker yukarı geldi. Evleri aradılar. Bir cebi aramak , böyle tamtakır odaları aramaktan daha uzun sürerdi, ama askerler yine de hırslı, öfkeli bir inatla her yanı didik didik ettiler. Sonra çıkıp gittiler, yollarda oyalandılar, gevezelik ettiler.

* * *

Son günlerde deniz alabildiğine sakindi. Kayaların üstünde, güneşin sıcaklığı tatlı tatlı hissediliyordu. Koyunlar, orada burada biten otlara uzanıyorlar, alçak saçaklara pencere köşelerine tırmanmaya çabalıyorlardı.

Kayalıkları çok iyi bilen Andreas, deniz yükseldiğinde geçit vermeyen, deniz çekildiğinde de insan boyundan yukarda kalan bir oyuğa sığınmıştı. Bu duruma çabucak alıştı. Ertesi gün, delikte yiyecek bir şeyler buldu. Hoşnut olmaya başlamıştı. İkinci gün, Marie onu görmeye geldi. Kız, onun tahmin ettiklerini doğruluyordu. Kimse onu aramıyordu, yalnız daha bir süre saklanması gerekti. Andreas, Hull'ün olanlar hakkında ne düşündüğünü sordu. Marie hiçbir şey bilmiyordu. Seviştiler. Sonra kız, ıslak ve yırtık elbiselerinden kuşkulanırlar korkusuyla arka yollardan evine döndü.

* * *

Kedennek ölümünden beri Hull, aşağıda Desak'ın orada ya da komşularda pek az kalmıştı. Bir öğle üzeri hızlı hızlı kapıya vuruldu. Marie'ydi gelen.

– Hemen kaç, Desak'ı ihtiyar Kedel'in oraya götürdüler. Dükkânı altüst ettiler. Yine gelecekler.

Hull gülmeye başladı.

– Nereye gideyim, gelirlerse gelsinler!

– Olmaz, kaçman gerek.

Hull evden çıktı. Son günlerden korku yakasını hiç bırakmamıştı. Fakat şu sırada korkusu artmış değildi, hatta tasasızdı, umursamıyordu. Kum tepeciklerinin arkasından dolaştı, sonra gelişigüzel kayalıklardan aşağıya indi. Daha önce görmediği küçük bir kova vardı. Sahile bir sandal yanaşmıştı, komşu kasabadan birkaç oğlan çakıl taşlarının üzerine uzanmış yosunları karıştırıyordu. Hull bir süre onları seyretti. Birden arkasında sesler duydu, oğlanların sandalla hiçbir ilgileri olmadığını anladı. Sahil boyunca dolanan, giyimleriyle kentli oldukları belli olan iki genç adam vardı, sandal onların olmalıydı. Hull onlara bir iki şey söyledi, bir süre şundan bundan gevezelik ettiler. Adamlar Rohak'dan gelmişlerdi, oradaki fenere yapılacak onarımlarla ilgili bir kuruldandılar. Biraz gezinmek için sandala binmişlerdi. Margaret Adası'na giden gemi onları almak için Rohak yakınlarına gelecekti. Hull, adamlara kendisi-

nin de gelmek istediğini söyledi. Üçü birlikte sandalı ittiler, küreklere asıldılar. Tam zamanında vardılar. Gemi yanaşıp onları aldı. Hull da peşlerinden gemiye girdi. Başlangıçta en ufak bir korku duymamıştı, ama gemiye biner binmez korkmaya başladı. Bütün bu insanların, tüccarların, işçilerin, gemicilerin arasından kuşkusuz onu tanıyan biri çıkacaktı. Hiç etrafına bakınmadan güverteyi bir baştan bir başa geçti. Kimse onu fark etmedi. Fakat merdivenlerde sarı keten gömlekli, kısa boylu bir adamla burun buruna geldi, adam irkilip geri çekildi. Hull yürümeye devam ederek kamaraya geldi, içeri girdi. İçerde, ellerinde sepetleriyle birkaç kadın oturuyordu. St.Barbaralı olacaklardı. Hull yüzünü duvara dönüp oturdu. Hiç aşağıya inmemeliydi. Sarı gömlekli adam aşağıya gelirse kaçamayacaktı. Başını ellerinin arasına aldı, kaçıp kurtulmaktan ümitliydi. Belki de gelecek ay sınırın ötesinde olabilirdi. Bu iş çok güçtü, ama yanı başında deniz onu ötelere götürmek için bekliyordu. Her yeni gün ona değişik insanlar, yiyecekler, değişik sevdalar getirecekti.

Birisi omzuna dokundu. Sarı gömlekli adamdı bu. Hull'la konuşmaya başladı. Hull fena halde korkmuştu, büzüldü, kekeledi. Fakat öteki, onu bir başkasıyla karıştırdığını fark etmişti. Hull da adamı daha önce görmediğini anladı. Bir süre konuştular, sonra Hull yukarıya çıktı. Küpeşteye yaslandı. Ada görünmüştü, dalgakıran üstündeki kelle şekeri gibi sivri fener kulesi iyi-

ce belli oluyordu. Hull birden neşelendi. Parmaklarının ucuna kadar bütün vücudunu tatlı bir sıcaklık kapladı. Arkasına döndü. Ufukta, St. Barbara kahverengi bir leke haline gelmişti. Kaç zamandır dikkat etmediği şeyler gözüne çarptı: İkindi vakti hava masmaviydi, güneş deniz, deniz de güneş kokuyordu. St. Barbara da, terk ettiği diğer sahiller gibi, yavaş yavaş kayboluyordu. Gökyüzü uzaktaki kasabanın üzerine abandı, ince, kahverengi bir çizgi hayal meyal fark ediliyordu, sonra o da görünmez oldu. Artık dalgakıran feneri elle tutulacak kadar yaklaşmıştı. Her şeyin birbiri ardından çabucak geçtiği, karanın gemiyi çektiği o an gelmişti. Yanaştılar, teker teker iskeleye çıkmaya başladılar. Birden içindeki sevinç sanki uçup gitti, yerini hayal kırıklığına bıraktı.

Bir süre, parke taşlı yollarda dolaştı Hull, sonra şehrin merkezine doğru gitti. Akşam, geçen yaz kaldığı otelde bir oda bulup kiraladı.

* * *

Marie kapıdan çıkarken Kedel'in askerlerinden birkaçı gelip sordular:

– Hull nerede?

– Ne bileyim ben, etekliğimin altında değil ya! gel bak istersen.

Askerler içeriye daldılar. Marie dolaba dayandı, eşarbın ucunu başparmağına dolayıp bekledi. Askerler her yeri altüst ediyorlardı. Marie yerinden kıpırdamıyor, eşarbının ucuyla oynuyordu. Askerler paldır küldür merdivenlerden yukarı çıktılar, orada da aramadık yer bırakmadılar, bağırdılar, küfrettiler. Marie eşarbıyla oynuyor, bir yandan da kulak kabartıyordu. Bir ara yukarda ses seda kesildi, Marie kaşlarını çattı, duraladı, yeniden sesler gelince, o da yeniden eşarbıyla oynamaya devam etti. Askerler yine paldır küldür aşağıya indiler, dükkânı ve dolapları kırıp dökmeye başladılar. Marie yerinden kıpırdamıyordu. Yalnız sandığın kapağı parçalandığı ve içindeki şişenin kırılarak duvarı kırmızıya boyadığı zaman onlara dilini çıkardı.

Askerler gittiler. İçlerinden biri geri döndü, Marie'nin kolunu çimcikleyip sordu:

– Nerede?

Sonra daha hızlı çimcikledi:

– Nerede?

Marie usulca gözlerini kırptı, asker biraz olsun yumuşadı, arkadaşları ıslıkla onu çağırdılar. Marie gözlerini kırpmayı bıraktı, sert sert kapıya baktı. Sonra içini çekerek odayı toplamaya koyuldu.

* * *

Üşümekten, aç kalmaktan korkmamasına, yaptığı işle övünmesine ve yalnız kalmaktan hoşlanmasına rağmen, Andreas yine de üzüntü duymaya başlamıştı. Aynı gün Marie'yle üçüncü kez buluştu ve kızı sorguya çekti. Desak'ı ihtiyar Kedel'in önüne çıkarmışlardı, ihtiyar kurnazdı, neyle karşı karşıya olduğunu gayet iyi biliyordu. Askerler köyü baştan aşağı taramışlardı. Kedennek'in karısına da gitmişler, kadını saatlerce sorguya çekmişlerdi. Ama Marie Kedennek'in ağzından laf almak, deveye hendek atlatmaktan beterdi. Hull kasabayı terk etmişti. Ama hiç kimse onun nasıl ve nereye gittiğini bilmiyordu. Sonra, Marie bir süre gelmedi. Dördüncü kez geldiğinde:

– Şimdi balık zamanı geçti, dedi.

Bir an durdu ve devam etti:

– Ama yine de sefere çıkmak zorundalar. Çünkü duvardaki otları yemeye başladılar bile. Bu Kedel çok kurnaz. Marie Kedennek'in bebeği var ya, o da öldü.

Bu haberi duyunca, Andreas ağlamaya başladı. Hiç çekinmiyor, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

– İnsan benim gibi günlerce kayalıklarda yaşar, ge-

ce gündüz demeden bekler, kimseyle konuşmazsa böyle ağlar işte, dedi.

O günden sonra, Maria bir daha gelmedi. Bahar, hiç bu kadar güzel olmamıştı. Andreas, düşündüğü gibi, sabırsızca onu arayıp bulmalarını bekliyordu. Onu yakalayacaklar, bütün kapıların önünden geçirerek pazaryerine götüreceklerdi. O burada beklediği sürede, belki kasabada hiçbir değişiklik olmamıştı, kimbilir belki de her şey bambaşka olmuştu.

* * *

Birleşmiş Bredel gemi sahipleri şirketi St. Barbaralı balıkçılara iki teklifte bulunmuştu: Şirketin St. Barbara'daki gemileri ya yabancı mürettebatla sefere çıkacaktı, ya da St. Barbaralı balıkçılar eski koşullarla sefere çıkmayı kabul edeceklerdi. Balıkçılar, eski koşullarla sefere çıkmaya hazır olduklarını bildirdiler. Kısa bir toplantı sonucu bu karara vardıktan sonra, ne kadınların yanında, ne de kendi aralarında bu dönüşten söz etmediler. Sefer hakkında konuşmak gerektiğinde, her zaman konuştukları şeylerden söz ediyorlardı. Kadınlar masanın üstünden kocalarına baktıklarında, gözlerinin içinde sert, karanlık bir şeyler görüyorlardı. Anlamsızdı bu, bomboştu. Her kadın, kendi kocasının ya da oğlunun gözlerinin böyle olduğunu sanıyordu, ama aslında tüm erkeklerin gözleri öyle dalgındı.

Şimdi yukarıda, konuşmadan yan yana oturuyorlardı, elleri dizlerinin üzerindeydi, ama ayrı ayrıydılar. Tıpkı sıkış sıkış kalabalığın arasında kalıp da, birden yerlerin boşaldığını, daha rahat oturabileceklerini anlayan insanlar gibi.

* * *

Hull'ün gemisi ancak ikinci haftanın sonunda kalkıyordu. Hull, canı istediği gibi, sahilde ve şehirde dolaşıyordu. Artık başına hiçbir şeyin gelmiyeceğini biliyordu. Felaket, gölgesini bile gösteremeyecek kadar uzaklaşmıştı. Öğle üzeri, sahilden St. Barbara seçilebiliyordu. Gemiyle yaptığı yolculuk sanki senelerce sürmüş, orada yaşadıkları yıllarca gerilerde kalmıştı. Birden özledi oraları.

Dalgakıran üstünde, St. Barbaralı balıkçıların sefere çıkacakları tarihin saptandığından söz ediliyordu. Hull, Marie Farère'in başına gelenleri tüm ayrıntılarıyla yeni öğreniyordu. Andreas kasabada değildi. Kasabanın aranmasından önce kaçıp kurtulmuş olmalıydı. Bütün bu haberleri duydukça, Hull yalnız üzülmekle kalmıyor, adeta içi sızlıyordu. Sokaklarda dolaştı durdu. Belki şurada, ya da burada Andreas'la karşılaşabilirdi. Ama aslında, onu bir daha göremiyeceğini gayet iyi biliyordu. Bu insanların arasında, yoluna tek başına devam etmek zorundaydı. Niye Marie'nin bir sözüyle çekip gitmişti sanki! Şimdi, bir gece Keden-

nek'lerin odasında olduğu gibi, içi bir garip oldu. Fakat o zamanlar sadece "gideceğim" demişti. Oysa şimdi gerçekten gitmişti. Ama bütün bunlar, zaman ve mekân içinde iyice uzaklarda kalmıştı. Şimdi sağında, solunda evler, renk renk camlı pencereler, atlar, arabalar, insanlar vardı.

Hull gemiye gitti, kaptana kâğıtlarını verdi. Yeniden karaya çıktı, şehirden geçip dalgakırana doğru yürüdü. Hava bulanıktı, St. Barbara görünmüyordu. Birkaç güne kadar balıkçıların sefere çıkacağını düşündü. Sanki haberi yeni duymuş gibi yeniden üzüldü, utanç duymuş. Sonra kendini yatıştırdı. Onu, Hull'ü tutan yoktu, kuşlar kadar özgürdü, istediği yere gidebilirdi. Sonra, hiçbir zaman St. Barbara'dan ayrılmayı ciddi olarak düşünmediğini anladı. St. Barbara'ya kalkacak ilk gemiyi sordu. Birkaç saat dolaştı, sonra gemiye bindi. Yol boyunca aşağıda, yağ içinde oturdu kaldı. Kimse yanına yaklaşmadı. St. Barbara'ya gelirken olduğu gibi, şimdi de kimse onu tanımadı. Hep önüne bakıyordu. Canı kadın istedi. Sonra adada istediği kadına sahip olabilecekken, neden olduğunu kendi de bilmeden boş verdiğini hatırladı. Karaya çıkarken kimse onu durdurmadı, kasabadan geçerken de pek farkına varmadılar. Akşam olmuştu, sokaklarda kimseler yoktu. Ama yine de birkaç kadının ve genç bir oğlanın önünden geçti. Ona bir şey söylemelerine fırsat bırakma-

dan hızlı hızlı yürüdü. Ötekiler toparlandılar, arkasından bakakaldılar. Yüzleri bambaşka olmuştu, sanki deri değiştirip eski yüzlerine bürünmüşlerdi. Hull yukarıya çıktı, meyhaneden içeri girdi.

Meyhane kalabalık değildi. Seferin arifesinde balıkçılar evlerinde pineklemekteydiler. Ama yine de, birkaç tanesi oradaydı. Hayal görüyormuş gibi gözlerini ovuşturdular, sonra yaklaştılar. Hull daha oturmaya vakit bulamadan Desak dükkândan fırlayıp geldi, alabildiğine şaşırmıştı:

– Neden geldin?

Hull güldü. Desak devam etti:

– Gelmenin hiçbir anlamı yok. Seni burada alıkoyamam. Mahkemede, seni tanımadığımı, burada hiç kalmadığını söyledim, gitmen gerek.

Hull başını eğdi. Desak'ın haklı olduğunu biliyordu. Bütün kış onu hiçbir şey sormadan barındırmıştı. Balıkçılar düşünmeye koyuldular. Gelmişti işte, buradaydı, iyiydi bu her şey düzelecekti. Hull oturdu. Salon eski günleri hatırlatıyordu. Balıkçılar neşelenmişler, kendilerini güçlü hissetmeye başlamışlardı. Hull, onlara merkezi yukarı çağırmalarını söyledi. Kadınlara kulak asmamalıydılar, bir arada olmalıydılar, hiçbir gemiyi sefere bırakmamalıydılar. Balıkçılar ona iyice yaklaştı-

lar, heyecanla dinliyorlardı. Birkaç dakikada her şey eskisi gibi oldu. Derken Hull'ü dışardan çağırdılar. Kedel'in askerleriydi gelen, onu alıp götürdüler. Sonradan, kimin askerlere haber verdiği anlaşılamadı. Balıkçılardan biri miydi, Desak mıydı, yoksa askerler mi Hull'ü tanıyıp peşinden gelmişlerdi, belli olmadı.

Meyhanedeki birkaç balıkçı hiç konuşmadan uzun süre masanın başında oturdular. Sahildeki farın iki uzun, bir kısa ışığından başka ne gelen, ne de bir haber vardı. Balıkçılar birbiri peşi sıra çıktılar. Meyhanede kimse kalmadı. Rüzgâr hızla esiyor, tahtaları gıcırdatıyordu. Marie yalnız başına kalmıştı. Hull onu fark etmemişti bile. Ama kız, onun içeri girdiğini ve götürüldüğünü görmüştü. O içerdeyken dolabın yanına oturup gözlerini kısmış, sarı eşarbını başparmağına dolayıp durmuştu. Ayağa kalktı, lambanın ışığını söndürüp yukarı çıktı. Daha merdivenlerin üzerindeyken kapı yeniden vuruldu. Marie aşağıya indi, salon askerlerle dolmuştu bile, Desak'ı ordular, yoktu. Bunun üzerine dükkânı aramaya başladılar. Bu ay içinde üçüncü kez arıyorlardı. Ama çabuk vazgeçtiler. Neşeleri yerindeydi. Zaten bir kısmı içmişti, yeniden içmeye koyuldular. Marie bir çoğunu kum tepelerinin oradan tanıyordu. Ülkenin iç kısımlarından gelme adamlardı bunlar, çoğu denizi ilk defa görüyordu. Bütün kışı adada pinekleyerek geçirmişlerdi. Marie, şimdi onu koltukların-

dan kavrayıp duvara sıkıştıranı da tanıyordu. Yüzü içkiden kızarmışsa da, körpeydi, insana kötülük yapamayacak bir surat izlenimi veriyordu.

– Hey, sen, diye seslendi, sen Bredel'i yukarıya aldın, Hull'ü getirdin, küçük Bruyn'u da.

Bir şeyler daha geveledi, ama anlaşıldı. Canı kötülük etmek istiyordu. Başparmaklarını kızın omuzuna, dizini de karnına bastırdı. Marie ona dik dik baktı, birden kendini bıraktı ve adamın kolunun altından sıyrılıp kurtuldu. Askerler gülüştüler, onu yakaladılar, kız yine sıyrıldı. Bu arada habire kulak kabartıyor, Desak'ın gelmesini bekliyordu. Ama Desak gelmiyordu. İçlerinden en sarhoş olanı Marie'yi masaya dayadı, gövdesinin üst kısmını yatırdı ve ona sıkı sıkı sarıldı. Marie, Kedel'in askerlerinin neden tam şu sıra hep birlikte onun sıska ve zavallı vücuduna böylesine bir hırs duyduklarını anlamıyordu. ama umurunda değildi. Önce elbiselerini, sonra saçlarını, hatta derisini paramparça edebilirlerdi. Hiç birşey umurunda değildi. Hatta cam gibi kesici, dayanılmaz bir acı duyduğunda bile umursamadı. Üzerine titrediği tek şey, boynundan çözüp sıkıca elinde tuttuğu sarı eşarbıydı. Hull'ün, gemide onu ilk gördüğü gün taktığı eşarptı bu. Nedenini kendi de bilmiyordu ama, belki ondan hoşlandığı, belki de eşarbı hediye edenlerin geri gelmesini istediğinden, kız bu eşarba delice bir umut bağlamıştı. As-

kerlerden biri onun sarkan elini alıp parmaklarını açmaya çalıştığında, mosmor olmuş sıska kollarının ucundaki yumrukları inatçı, umutsuz, ama sonu zaferle biten bir savaş verdiler.

Ertesi sabah, Desak geri döndüğünde ev boştu. İhtiyar Kedel onu bütün gece içerde tutmuştu. Birkaç gün sonra da meyhanesini kapatıp kasabayı terk etmeye mecbur bırakılacaktı. Şimdi olduğu yerde kalakalmıştı. Tabak çanak kırıkları, içki artıklarının arasında Marie, kımıldamadan yatıyordu. Masadan aşağıya kaymıştı. Bacakları gövdesine çekilmişti, başı Desak'a doğru dönüktü. Ama sıkıca tuttuğu sarı eşarbını göğsüne bastırmıştı, tıpkı bir ananın yavrusunu bağrına basması gibi...

* * *

Balıkçıların eski tarifeyi kabul edip, sefere çıkmaya hazır olduklarını bildirdiklerinden beri St. Barbara ile diğer kasabalar arasında trafik normale dönmüştü. Başka kayda değecek bir olay yoktu. Sadece kasabanın üzerine çöreklenen sessizlik kurşun ağırlığıyla kendini hissettiriyordu.

Hull önlerinden geçerken kadınlar alelacele kulübelerine girdiler. Genç oğlanlardan biri kayalıklara tırmanıp, aşağıya, sandalların oradaki arkadaşlarının yanına gitti. Birlikte yeniden yukarıya tırmandılar, yol-

dan geçen birkaç kişi onlara katıldılar, kapıları vurup diğerlerini de çağırdılar, hep beraber aşağıya indiler. Pazaryerinin etrafında, her zamanki gibi ışıklar vardı, ama birkaç dakika içinde kepenkler kapandı, evler eski sessizliğine büründü. Her şey düzelmişti artık, ne diye yerinde duramıyorlardı bunlar! Yarın sefere çıkılacaktı, akşam olmuştu, şimdi yemek zamanıydı!

Balıkçılar ilerlemeye devam ettiler. Belki bir an için, kendilerinin doğru dürüst anlayamadığı bir şey yapmak istemişlerdi, belki de sırf birlikte olmak, ileriye gitmek için yürüyorlardı. St. Barbara'yı aşağıda bırakıp kum tepelerine doğru ilerlediler, oradan Port-Sebastian şoşesine çıkan yeni yola doğru yöneldiler. Barakaların bulunduğu yere gelince, Kedel'in askerleriyle karşılaştılar. Hava kararmış, gece iyice bastırmıştı. Önce kara bir leke gördüler, yaklaşınca askerlerin dizilmiş olduklarını fark ettiler. Onlar da, önce ne olup bittiğini anlayamamış, sonra balıkçıların geldiğini görmüşlerdi. Her iki taraf karşı karşıya dizildiler. Askerler, balıkçıların arasında kadınların da bulunduğunu fark etti. Beyaz başörtüleri vardı, Çok değillerdi, yalnız kocaları dışarda olanlar ve dullar gelmişlerdi. Balıkçılarla askerler bir süre karşılıklı durdular. Gece iyice ilerlemişti. Balıkçıların ön sırasında Katarine Nehr bulunuyordu. Başörtüsü hafif yana kaymıştı, yüzü solgundu. Alnının üstüne bir tutam saç düşmüştü, genç kızlarınki gibi parlak yumuşak bir tutam saçtı bu. Ge-

ce iyice ilerledi, balıkçılar oldukları yerde kımıldamadan duruyorlardı. Askerlerin sırası bir süre önceki gibi düzenli değildi artık, balıkçıların içinde ilk bakışta göze batan beyaz başörtüler de hafif hafif kıpırdanıyordu. Yine de yılmadan karşılıklı dikilmeye devam ettiler. Hepsi bitkindi.

Katarina Nehr'in yüzü yorgunluktan iyice sararmıştı. Alnının üstündeki bir tutam saç bile bitkinlikten solmuş gibiydi.

* * *

Epeydir Marie, Andreas'ı görmeye gelmez olmuştu. Durmadan ortalıkta dolanan askerlerden birinin arkasından geldiğini fark etmişti kuşkusuz. Andreas yeni haberleri alamıyordu, ama delikte yiyecek bir şeyler buluyordu çoğu kez. Marie getiriyor olmalıydı bunları, ya da ona yardım etmek isteyen köylüler. Ülkeyi terk etmesi gerektiğini biliyordu. Ama, "neye yarar?" diye soruyordu kendi kendine Andreas. Sevinemiyordu artık. Kayalıklarda kaldığı sürece korku peşini bırakmamıştı. Hemen burnunun dibinde, öyle ya başını uzatsa Bredweg'lerin evinin damını görüyordu, bir olay patlak verebilir ve o yine uzakta kalabilirdi. Uzun zamandır hiçbir şey yaptığı yoktu. Yeniden onun kaçırabileceği bir şey olabilirdi. Gemide olanlar artık geride kalmıştı, neredeyse kendi bile unutmuştu onları. Önceleri, yaptığı için çok korkunç, çok önemli bir şey olduğu

nu, bunu yapanın ömrü boyunca yalnız kalacağını sanmıştı Andreas. Şimdiyse, pazardan Bredweg'lerin evine kadar uzanan yolda sallana sallana yürümekten başka bir şey istemiyordu. Üstelik gemiler henüz yola koyulmamışlardı, bunu iyice biliyordu.

Andreas uyandığında ortalık aydınlanmıştı. Rüzgâr yön değiştirmiş, bulutlar iyice alçalmıştı. Her zamankinden daha tedirgindi. Bir süre etrafta dolaştı, her gün dolaştığı yerlerden geçti, sonra birden tepeye doğru tırmandı. Hava yağmurdan kararmıştı. Önce kimseyle karşılaşmadı. Hiç düşünmeden, dosdoğru Kedennek'lerin kulübesine koştu. Kapıyı çaldı, kimse cevap vermeyip, şöyle bir itmeyle de açılmayınca öyle bir yüklendi ki, kapı kırıldı. Kapının kilitli olduğunu fark etmemişti. Oda karanlıktı, pencereler örtülüydü, içerde boğucu bir koku vardı. Kapıyla ocak arasında ezbere bildiği yerde ayağına bir şeyler takıldı. Evin içi mi darmadağınıktı, yoksa aklını mı oynamıştı, farkına varamadı. Dışarı çıktı, ne yapacağını şaşırmıştı. Tam o sıra yan tarafta bir pencere gıcırtısı işitti, baktı ve Katarina Nehr'i gördü.

– Ne bok yemeye geldin sen buraya, çık git hemen! dedi kadın. Yağmurdan başörtüsü ıslanmıştı, elbisesi kapalıcaydı ama yine de memeleri iyice belli oluyordu.

Andreas istemeden elini uzattı. Birbirlerine gülümseyerek selamlaştılar. Sonra Andreas sordu:

– Ne olmuş içersi?

– Ne olacak, hiçbir şey, çekip gittiler o kadar.

– Nereye?

– Ne yapacaktı burada, şehre gitti. Biri gelip söyledi, adam arıyorlarmış, o da gitti işte.

– Çocuklar ne oldu?

– Ne olacak, asıl onlar için gitti kadın.

Andreas cevap vermedi.

– Sefere çıkmak için tam da havası dedi Katarina.

– Ne zaman çıkıyorlar?

– Yarın. Hepsi aşağıdalar. Sen kaçmana bak, yoksa başına bir iş gelecek.

Andreas bir an duraladı, sonra cevap verdi:

– Bende aşağıya gideceğim.

– Ne bok yemeye gidiyorsun aşağıya!

– Bilmiyorum. Sefere, çıkmamaları gerek.

Katarina Nehr şaşırdı, bağırmaya başladı:

– Andreas! Kaçmaya bak, Andreas!

Andreas onu dinlemedi bile. Hemen arkasına döndü, uzaklaştı. Kadın eve girdi, kepenkleri kapadı.

Hızlı hızlı yürüyordu. Köşe başında, nöbet tutan askerlerden biriyle burun buruna geldi. Bir an, ikisi de kaşlarını çatıp duraladılar. Sonra Andreas daha hızlı yürümeye koyuldu. Arkasından bir ıslık sesi duyuldu, bunun kendisiyle ilgili olduğunu anlamadı. Rıhtıma gitmek istiyordu. Fakat yakalandığında yolun başına gelememişti.

Andreas önce karşı koymadı. Kürekkemiğinin üstüne şiddetli bir darbe yiyince iki büklüm oldu, dizlerinin üstüne çöktü. Solunda yürüyen askerin ona pek vurası yoktu. Andreas'ı doğru dürüst tutmuyordu bile. Bu sessiz, üzgün askerin ıslık çalmış olması bile garipti. Dört asker daha onlara doğru geldi. Andreas etrafına bakınmadan, sabırla aralarında yürüyordu, kendini bırakmıştı, sanki gövdesi yiyeceği darbelere hazırdı.

Fakat pazaryerine geldikleri zaman, belki kepenkleri kapalı pencerelerin ardından sızan ışıklardan, belki de rıhtımdan gelen seslerden, Andreas işin ne olduğunu anladı. Birden başını kaldırıp yerinden fırladı. Koşarak kaldırımı geçti, aniden sola saptı, kaldırım taşlı sokaklardan geçip kayalıklara doğru yöneldi. Askerler ilk anda onu kaybettilerse de, çabuk yetiştiler. Artık

onu yakalayacaklardı, koşmanın hiçbir anlamı yoktu. Ama yine de koşmak daha iyiydi. Bu kadar zaman sonra koşabilmek gerçekten güzeldi. Ancak şimdi birçok şey aklına geliyordu. Hull yanılmıştı, anasının ölümünü, Kedennek'in ölümünü, denizi, arkadaşlarını, Marie'nin sevişirken kollarını bastırıp beline doladığı bacaklarını, her şeyi, ama her şeyi anlamıştı. Şu yeryüzünden daha başka ne isterdi?

Andreas, askerlerin "dur!" diye bağırdıklarını duydu, daha hızlı koşmaya başladı, hemen sonra bir patlama işitti, el çırparken çıkan ses gibiydi bu. Koşmaya... devam etti... Andreas düşmüştü, kurşunu yemiş, taşların arasına asılı kalmıştı, suratı paramparça olmuştu. Fakat içinde bir şey yine de koştu, koştu, sonunda anlatılmaz bir sevinç ve rahatlık halinde dört bir yana doğru saçıldı.

* * *

Hull St. Barbara'ya getirilip, hemen o sabah valinin önünde sorguya çekildi. İhtiyar Kedel de oradaydı. Aynı gün Hull, birkaç asker refakatinde Port-Sebastian'a gönderildi. Gemiyle gitmeyip, karadan yolculuk ediyorlardı. Tepelerin arasındaki kumlu şose o gün, o gece ve ertesi öğleye kadar uzadı durdu. Küçük, tenteli bir arabayla ilerliyorlardı. Araba, Hull, askerler, atlar, hepsi yorgundular. Önceleri Hull bir sürü şey düşündü. Belki geçmiş günleri, arkadaşları, başka yolla-

rı, başka insanları, kıyıları, güneşi anımsıyordu, belki de ta uzaklardan gelip şu arabaya binene dek kaldığı St. Barbara'yı. Arabanın ahenkli sarsıntıları insanı daha yumuşak, daha duygulu düşlere sürüklüyordu.

Sonunda Hull'ün bir tek isteği kaldı. Sol tarafta, çok yakınında olduğunu tahmin ettiği denizi bir an olsun görmek istedi. Fakat birbiri ardına yükselen kum tepeleri onun bu isteğine engel oldu.

* * *

Limandan ayrılan ilk gemi Marie Farère oldu. Yağmur kadınların yüzlerini kamçılıyor, ıslanan başörtüleri saçlarına yapışıyordu. Marie Farère dalgakıranı dönerken birkaç kadın diğerlerinden ayrılıp, ıslak eteklerini tutarak dalgakıranın ucuna koşuştular, kocalarının yüzlerini bir kez daha karşı karşıyaymış gibi görebildiler. Hatta erkeklerinin gözlerinde geçen kıştan kalan koyu bir parıltıyı bile fark ettiler. Sonra görünürde sadece yüzler kaldı, sonra şekiller, sonra da yalnız bir gemi. Gemiyi çeken römorkör geri döndü. Marie Farère yelkenlerini açtı, sanki haftalardır yerinde durmaktan bıkmışçasına inanılmayacak bir hızla uzaklaştı. Çocuklar yelkenlerin üzerindeki kocaman "Bredel" armasını güçlükle seçtiler. Gemi gittikçe daha da hızlanarak ufukta kayboldu. Artık limanı unutmuştu, karayı hiç mi hiç düşünmüyordu.

Dalgakıranın üstünde kalan kadınlar yağmurdan sırılsıklam olduklarını fark ettiler.

SON

BİR ÇATI ALTI

1941 Eylülü'ydü. Alman işgali altındaki ülkelerin hepsininkinden daha büyük bir Nazi bayrağı Paris'in Concorde alanının göbeğinde dalgalanmaya başladığı bir sabah dükkânların önündeki kuyrukların uzunluğu da caddeler boyunca uzamaya başladığında, bir tornacının karısı olan üç çocuk anası Luise Meunier, kentin XIV. semtinde bir dükkânda yumurta satıldığını duydu. Hemen oraya koşturdu. Uzun kuyrukta bir saat kadar bekledikten sonra ancak beş yumurta alabildi. Ailedeki her kişi başına bir tane. Bu arada, okuldan arkadaşı olan bir otelde çalışan Anette Villard'ın da bu yakınlarda oturduğu aklına gelince ona uğramayı düşündü. Anette Vilard'a uğradığında sessiz sakin bir kadıncağız olarak bildiği arkadaşını, olağanüstü bir heyecan ve gerginlik içinde buldu.

Arkadaşı, bir yandan camları ve lavaboları silmeyi sürdürüyor, bir yandan da anlatıyordu. Meunier de

bezlerin birine el atıp bir yandan arkadaşına yardım ediyor, bir yandan da onu dinliyordu. Dün öğle saatlerinde otele Gestapo gelmiş ve müşterilerden bir adamı tutuklamış. Adam, otel kayıtlarında kendini Alsas'lı diye gösterdiği halde, Gestapo onun birkaç yıl önce bir Alman toplama kampından kaçan biri olduğunu saptamışmış. Zavallı adam, camları tırmalaya tırmalaya sürüklenip Santé'ye götürülmüş. Oradan da Almanya'ya, belki kurşuna dizileceği duvarın dibine götürülecekmiş. Adam neyse neymiş de, -çünkü ne de olsa savaş zamanıymış- gel gelelim Villard'ın asıl derdi, adamcağızın oğluyla ilgiliymiş. Çünkü bu Alman'ın, otelde birlikte kaldığı bir de oğlu varmış. On iki yaşında bir oğlancık, oğlanın bir Fransızca konuşması varmış ki, aynen Fransız gibi, anne ölmüşmüş, aslında zaten çoğu yabancılarda olduğu gibi bunların da her şeyleri öyle açık seçik belli değilmiş bu güne dek. Oğlan okuldan dönüp otele geldiğinde, babasının tukuklanışını, kupkuru gözlerle ve suskun karşılamış. Ama sonra Gestopo şefi ona, eşyalarını toplamasını, yarın gelip onu da Almanya'ya akrabalarının yanına göndermek üzere alabileceklerini söyleyince, oğlan birden bağırmaya başlamış, kendimi otomobilin altına atarım da o ailenin yanına dönmem, diye diretmiş. Gestapo şefi kabaca uyarmış, isterse döner, isterse kalır diye bir şey yokmuş, ya akrabalarının yanına döner, ya da ıslahevine kapatılırmış.

Çocuk, Anette Villard'a çok güvenirmiş, bütün gece ona yalvarıp durmuş. Kadın da sabahın köründe oğlanı aldığı gibi küçük bir kahveye götürüp bırakmış; kahvenin sahibi, Anette'in tanıdığıymış. Oğlancık şimdi orada bekler dururmuş. Anette başta bu çocuğa bir yer bulmanın hiç de zor olmayacağını sanmış. Oysa şu ana kadar başvurduğu herkes hayır demiş, korku amma da büyükmüş meğer. Çalıştığı otelin sahibesi olan kadın da Almanlar'dan öyle korkuyormuş ki, oğlanın kaçmış olmasına bile çok bozulmuş.

Meunier, arkadaşının anlattıklarını sonuna kadar susup dinledi. Sonra Villard'ın sözü bitince: "Şu çocuğu ben de bir görsem" dedi. Bunun üzerine Villard o küçük kahvenin adını verdi, yerini tarif etti, bir de: "Çocuğa birkaç parça çamaşır versem, götürmekten korkmazsın değil mi?" diye ekledi.

Meunier, Villard'ın yazıp verdiği pusulayı kahvenin sahibesine gösterince, kadın onu sabahları kapalı olan bilardo salonuna götürdü. Çocuk orada öylece oturmuş avluya bakıyordu. Meunier'in en büyük oğlu kadar bir çocuktu, giyimi de oğlununkine benziyordu, gri renkte gözleri vardı, bir yabancının oğlu olduğunu gösteren hiçbir belirti yoktu. Meunier, oğlana yaklaştı, kendisine çamaşır getirdiğini söyledi. Oğlan teşekkür bile etmedi, yalnız birden dönüp Meunier'in gözlerinin içine bakmaya başladı. Meunier o güne dek, tüm

öteki anneler gibi bir anneydi işte: Kuyruklarda bekleyen, azı biraz, birazı da çok yapmaya çabalayan, parça başına iş bulup ev bütçesine katkıda bulunmaya uğraşan bir anne... Bütün bunlar olağandı onun için. Ama şimdi çocuğun bu bakışı altında, olağanın sınırları bir sarsıntıyla genişleyiverdi. "Akşam saat yedide halin oradaki Cafè Biard'da ol" dedi çocuğa.

Hızla evine döndü. Sofraya az da olsa doğru dürüst bir yiyecek koyabilmek için bile uzun zaman mutfakta uğraşması gerekiyordu. Kocası eve gelmişti. Kocasını savaşta bir yıl kadar Majino hattında tutmuşlar, sonra da terhis etmişlerdi. Terhis olalı üç hafta oluyordu. Eski işyeri bir hafta önce yeniden açılmıştı ama, kendisine ancak yarım günlük bir iş verebilmişlerdi. Adam boş kalan zamanının büyük bölümünü yakındaki bistro'da, o birahanemsi, lokantamsı küçük yerde pinekleyerek geçirmiş, sonra da cebindeki son üç beş kuruşun birazını daha orada harcadığı için kendine küfrede ede evine dönmüştü. Kadın, kendi acelesinden, adamın bu halini hiç görmedi bile; bir yandan yumurta kırarken, bir yandan da hemen olan biteni kocasına anlatmaya başladı ki, ondan yana bir engel çıkmasın. Ama tam, yabancı çocuğun otelden kaçtığını ve Paris'te Almanlar'dan korunabilmek için sığınacak bir yer aradığını söylediğinde, kocası sözünü kesti: "Senin o Anette de böyle bir saçmalığa yardımcı olmakla amma aptallık etmiş ha!" deyiverdi. "Ben onun yerinde ol-

sam tam tersine oğlanın üstüne kilit vururdum. O Alman da kendi vatandaşlarıyla kendisi uğraşsın bakalım. Oğlunu hiç mi düşünmemiş? O zaman Gestapo şefi çocuğu memleketine göndermekte haklı demek ki. Hem bu Hitler bütün dünyayı işgal etmiş, ona karşı laf edip durmanın ne yararı var artık?" Kadın bunları duyunca, hemen konuyu değiştirdi. Ama, savaştan önce her greve, her gösteriye katılan, hele her 14 Temmuz bayramında neredeyse tek başına yeniden Bastille üstüne yürüyecek olan bu adamcağızın şimdi ne hale geldiğini ilk kez böylesine açık seçik görmekten de yüreği sızladı. Kocası da artık –pek çok kimse gibi– o masaldaki ünlü dev Christophorus'a benzer olmuştu demek ki, hani her seferinde kendi efendisinden daha kuvvetli birini gördü mü, en kuvvetli budur diyerek onun hizmetine geçen ve böylece de şeytanın yanında son bulan dev var ya, işte onun gibi olmuştu kocası da. Ama oturup yas tutacak kadın değildi Luise. Zaten her günü, yas tutmaya hiç vakit bulamayacak kadar doluydu. Bu adamcağız eninde sonunda kendi kocasıydı, kadın olan ise kendisiydi, öbür yanda da o yabancı çocuk kendisini bekleyecekti. Gene de akşamüstü, halin oradaki sözleştikleri kahveye gitti, çocuğa: "Yalnız, seni ancak sabahleyin alabileceğim" dedi. Çocuk gene gözlerinin içine baktı, fakat bu kez: "Beni ille almanız gerekmez, eğer korkuyorsanız" deyiverdi. Meunier, öyle bir şeyin söz konusu olmadığını, yalnızca bir gün beklemek gerektiğini, kuru bir ifadeyle belirtti. Kahve

sahibesine de, çocuğun akrabası olduğunu söyleyerek bir gece daha tutmasını rica etti. Bu ricada çekinecek bir şey yoktu, çünkü Paris zaten oradan buradan kaçıp gelmiş göçmenlerle doluydu.

Ertesi gün Meunier kocasına şöyle dedi: "Kuzenim Alice'e rastladım, kocası Pithiviers'de tutsaklar kampındaymış. Onu ziyarete gideceğinden birkaç gün için çocuğunu bize bırakmak istediğini söyledi, ben de olur dedim." Evinin içinde yabancı bir kimsenin bulunmasından hiç hoşlanmayan adam: "Aman sonra hepten üstümüze kalmasın da" diye yanıtladı. Neyse, Meunier hemen oğlan için bir yatak hazırladı. Yolda gelirken oğlana sormuştu: "Niye dönmek istemiyorsun?" Oğlan şöyle yanıtlamıştı: "Eğer korkuyorsanız beni burada da bırakabilirsiniz. Akrabalarımın yanına gene de dönmeyeceğim. Babamla annem yazılar yazıyorlardı, basıyorlardı, bildiriler dağıtıyorlardı, bu yüzden Hitler onları tutuklattı. Annem öldü. Bakın, ön dişlerimden biri kırıktır benim. Okulda onların istediği marşı birlikte söylemedim diye dövdüler de ondan. Yanında kaldığım akrabalar da Nazi'ydi. En çok da onlar işkence ediyordu bana. Anneme ve babama küfredip duruyorlardı hep." Bunun üzerine kadın, oğlana yalnızca hem kocasının, hem de çocuklarının ve komşuların yanında hiçbir şey belli etmemesini söylemekle yetindi.

Meunier'lerin çocuklarının bu yabancı oğlana karşı davranışları, pek fena değildi. Zaten çocuk da hep bir

kenarda duruyor, hiç gülmüyordu. Gel gelelim baba, daha ilk andan itibaren sevmedi bu oğlancağızı. Bakışını kötü buluyormuş. Karısı yemekte kendi payından ayırıp çocuğa verecek olsa, karısını azarlıyordu, kuzen hanımı da, kendi çocuğunu başkalarına yük ettiği için yüzsüzlükle suçluyordu. Üstelik bu tür yakınmalar, ardından hemen çeşitli öğretilere geçmenin de bahanesi oluyordu: Savaş yitirilmiş ve Almanlar ülkeyi işgal etmişlermiş, evet ama doğrusu, adamlarda da disiplin varmış hani, düzenliliği iyi biliyorlarmış! Hele bir seferinde oğlan süt tasını devirdi diye, yerinden fırladığı gibi gidip oğlancağızı bir güzel dövmüştü. Kadın daha sonra çocuğu teselli etmek istediğinde çocuk: "Gene de orada olmaktan iyidir" demişti.

Kocası bir gün: "Ah be!" dedi, "Şöyle bolca bir peynir yemeyi nasıl da canım çekti!" Sonra o günün akşamına adam eve bir geldi ki ateş püskürüyor: "Tasavvur edebiliyor musun Luise" diyor, "dev gibi bir Alman yük kamyonu, tıka basa peynirle doluydu, gördüm! Bunlar canlarının istediğini satın alabiliyorlar, niye, çünkü milyonlarca insanı eziyorlar, sonra da bol bol harcıyorlar tabii!"

İki üç hafta sonra Meunier, arkadaşı Anette'e bir uğradı. Ancak Anette, bu ziyareti hiç hoş karşılamadı, arkadaşına bir daha bu taraflarda hiç görünmemesi gerektiğini söyledi. Çünkü Gestapo gelmiş, çocuğu bu-

lamayınca küfürler, tehditler yağdırmıştı. Hatta Gestapo, çocuğun beklediği kahveyi de bulmuş, o kahvede çocuğun yanına bir kadının geldiğini, sonra da ikisinin değişik zamanlarda oradan ayrıldıklarını bile saptamıştı. Evine dönerken Meunier, hem kendisini, hem de ailesini nasıl bir tehlikenin içine atmış olduğunu bir kez daha fark etti. Bu işi hiç düşünüp taşınmaksızın ivedi bir duyguya kapılarak yapıvermişti. Hiç değilse şimdi uzun uzun düşünmeliydi, ama bu kez de yalnızca dönüş yolunda gördükleri bile, yaptığı işi doğrulamaya yetip de artmıştı: Açık dükkânların önünde uzayan kuyruklar, kapalı olanların önünde indirilmiş kepenkler, bulvarda vızır vızır gelip geçen Alman arabalarının korna sesleri ve kapılarda, geçitlerde asılı gamalı haç bayrakları. Öyle ki, evine dönüp mutfakta yabancı oğlanı gördüğünde, Meunier, ona bir kez daha hoşgeldin dercesine gitti çocuğun saçlarını okşadı.

Oysa kocası, bu veledi aşırı derecede seviyorsun, diyerek kadına çatıyordu. Adam, -tüm umutları bir anda boz bulanık ve özgürlükten yoksun bir geleceğin zavallıca görünümüne dönüştüğü için- kendi öz çocuklarına içi sızlayarak, olanca hırsını bu yabancı oğlandan alıyordu. Çocuk, bütün dikkatiyle herhangi bir bahane yaratmamaya özen gösteriyor ve son derece sessiz duruyor diye, bu kez de adam hiç yoktan dövüyordu çocuğu, neymiş, oğlan arsızca bakıyormuş! Aslında adamcağızın da zerrece keyfi kalmamıştı artık. Biraz

olsun rahatlayabilmek için, hâlâ gene boş zamanlarının büyük bölümünü o birahanemsi lokantamsı küçük bistro'ya tıkılarak geçirmekteydi. Şimdi de, sokağın sonundaki demircinin atölyesine Almanlar el koymuşlardı.

Bu güne dek gamalı haç'ların pek görülmediği bu sakin sokak, bir anda Alman teknisyenleri ve montörleriyle doluverdi. Tamire gelen Alman arabaları tıkadı sokağı ve Nazi askerleri de o bistro'ya doluşup babalarının eviymiş gibi yerleştiler. Luise Meunier'in kocası bunu görmeye dayanamıyordu. Kadıncağız onu artık sık sık mutfakta bir sandalyeye çökmüş ve ağzını bıçak açmaksızın oturur buluyordu. Hele bir seferinde, adamcağızın gene bir saattir başı ellerinin arasında, gözleri açık, öylece hiç kımıldamadan oturduğunu görünce, kadın dayanamayıp, şu sırada ne düşünüyorsun, diye sordu. "Hiçbir şey, hem de her şey" dedi adam. "Ha, bir de çok ilgisiz bir şeyi düşündüm. Neyi biliyor musun, hani şu senin arkadaşın Anette'in anlattığı bir Alman vardı ya, işte onu düşünüyordum şu anda. Aklında kalmış mıdır bilmem, hani Hitler'e karşı olan bir Alman vardı, Almanlar onu tutuklayıp götürmüşlerdi. O adama ne oldu acaba, bilmeyi çok isterdim, hem adama, hem de oğluna?" Meunier yanıtladı: "Kısa süre önce Villard'a raslamıştım, o anlattı. Alman'ı o zaman Santè'ye götürmüşler. Şimdiye kadar çoktan öldürmüşlerdir belki de adamı. Oğlu kaçmış,

izini kaybettirmiş. Paris koca bir kent, oğlan sığınacak bir çatı altı bulmuştur elbet."

Kimse birasını Nazi askerlerinin arasında içmekten hoşlanmadığı için sık sık kocasının arkadaşları, ellerinde şişeleriyle Meunier'lerin mutfağına gelir olmuştu. Oysa daha önce böyle mutfakta oturup içmek hiç âdet değildi, hatta biraz da aykırı gelirdi insanlara. Şimdi bu gelenlerin çoğu, Meunier'in işyerinden arkadaşı olan işçilerdi. Aralarında şundan bundan konuşuyorlardı. İşyerinde patron, kendi bürosunu Alman komiserine açmış ve ona uygun biçimde düzenlemiş. Öyle ki, Alman komiser keyfince girip çıkıyormuş oraya. Alınan uzmanlar, kontrolü yapıyor, tartıp ayırıyor ve alıp götürüyorlarmış. Yönetim bürolarında, artık kim için çalışıldığını gizli tutma çabasına bile gerek görülmüyormuş. Oradan buradan zorla toparlanan ham metal burada işlendikten sonra, işlenmiş parçalar doğuya, başka halkları boğazlamaları için Alman kuvvetlerinin emrine gönderiliyormuş. Şarkının sonu buydu işte, kısa zamanlı çalışma, ücret düşürme, grev yasağı... Luise Meunier, panjurları kapatmaya başlamıştı artık, erkekler de daha alçak sesle konuşuyorlardı. Yabancı oğlan, gözlerinin fazlaca parlayışından yüreğinin içi görünüverecekmiş gibi bir kaygıyla gözlerini yere indiriyordu. Çocukcağız öylesine sararıp solmuş, öylesine zayıflamıştı ki, kadının kocası oğlana bakıp bakıp, bu oğlan hastalanmış galiba, kendi çocuklarımıza

da bulaştıracak, diye homurdanıp durmaktaydı. Kadın, kuzeninden gelmiş gibi kendi kendine bir mektup yazmıştı. O mektupta kuzeni, kocasının çok hasta olduğunu, ona yakın bir yer tutup kocasıyla bir süre daha yakından ilgilenmek zorunda kaldığını yazıyor, çocuğa biraz daha bakıverir misiniz, diye rica ediyordu. Adam hemen: "İyi be!" diye yapıştırdı, "Veledini bizim başımıza atmış, kendisi rahatına bakıyor!" Kadın hemen oğlanı övmeye başladı, çok özverili bir çocuktu bu çocuk, her sabah saat dörtte hale koşan o değil miydi, örneğin bu sabah da evdeki bu sığır etini karnesiz marnesiz elde eden de oydu işte!

Meunier'lerle aynı avlu çevresinde oturan iki kız kardeş vardı. Pek sevilmeyen bu kızlar; şimdi de bistro'ya dadanmışlar, oradan güle oynaya Almanlar'ın dizlerine oturuyorlardı. Polis durumu görüp, kızları kontrol için karakola götürdüğünde, kızlar ağlaşıp yaygara kopardılarsa da, sonunda sicile geçmekten kurtulamadılar. Bütün sokak bu işe pek sevinmişti. Ne var ki, sevinç uzun sürmedi, çünkü kızlar şimdi daha da bir bela kesilmişlerdi, şöyle ki, bu kez de Almanlar kızların evine gelip gider olmuşlar ve avluda babalarının yeriymiş gibi tepinmeye başlamışlardı, gürültülerinden Meunier'lerin mutfağında oturulmaz olmuştu artık. Ne adamın, ne de arkadaşlarının yüzlerinde gülmenin izi bile kalmamıştı. Bay Meunier, Alman düzenini de artık hiçbir şekilde övmüyordu. Esaslı, hesaplı

ve ustalıklı bir düzenlemeyle, gerek işyerinde, gerekse evinde yaşamı yıkılmıştı, küçük büyük tüm mutlulukları, refahı, onuru, huzuru elinden alınmış, suyu, ekmeği, soluğu kesilmişti.

Bir gün, karısıyla yalnız kaldıkları bir anda, adam, uzun bir susuştan sonra birden boşaldı, haykırmaya başladı: "Kuvvetliler işte, ne yapalım, ne istiyorsun yani? Şu şeytanın gücüne bak yahu? Ahh, şu dünyada bu alçaktan daha kuvvetli bir tek güç olaydı ki, ahh! Biz ama, biz sıfırı tüketmişiz işte! Ağzımızı açsak gebertiyorlar. Ama o Alman vardı ya, hani senin Anette anlatmıştı bir zamanlar, sen unutmuşsundur belki ama, ben unutmadım tamam mı. O adam hiç değilse bir şeyleri göze almasını bilmiş. Hele onun oğlu yok mu, işte o oğul her türlü saygıya layıktır! Senin kuzenin bu velediyle kendinden başkasını düşünmesin daha bakalım. Benim ateşimi söndürmez o. Ahh, o Alman'ın oğlunu alacaktım ki yanıma, üç kat ısınacaktı içim, üç kat! Kendi oğullarımdan da üstün tutardım onu, ben yemez ona yedirirdim. Ahh, öyle bir delikanlıyı gizleyeceksin ki yanında, bu haydutlar böyle habire girip çıksalar da, hiçbir şeyi anlayamayacaklar, benim neyi göze aldığımı, kim olduğumu, kimi sakladığımı anlayamayacak haydutlar! İşte öyle bir delikanlıya kollarımı bir açardım ki, hem de nasıl!"

Kadın öte yana döndü ve hafif sesle: "Açtın bile" dedi.

Bu öyküyü ben, Paris'in XIV. semtindeki bir otelde, Anette anlatırken dinledim. Anette, ilk çalıştığı otelde güvenliği kalmadığı için, ayrılıp bu otele girmişti.

KİM YAPAR
BEZİ, DOLABI, KİTABI?

Anne: Haydi uzan da uyu. Yarın gene sağlıklı olman gerek. İyi geceler.

Çocuk: iyi geceler anne.

(Kapı kapanır).

Çocuk: Anne, anne!

Anne: Gene ne var?

Çocuk: Uyuyamıyorum. Tam karanlık değil burası.

Anne: Gözlerini kapa, o zaman karanlık olur.

(Kapı kapanır.)

Çocuk: Anne!

Anne: Bana eziyet etme. Ne oldu gene?

Çocuk: Gözlerim kapalı durmuyor. Hep açılıyorlar. Gel biraz yatağıma otur. Bir şeyler anlat bana.

Anne: Dilim damağım kurudu anlatmaktan. Akşam için yemek yapmam gerek. Sen kendine bir öykü anlat.

Çocuk: Bunu yapamam, kendi kendime öykü anlatamam ki.

Anne: Yaparsın. Odana şöyle bir bak. Gördüğün her şeyden bir öykü çıkartabilirsin.

Çocuk: Odam çok can sıkıcı bir oda, içindekiler hep bildiğim eşyalar, can sıkıcı şeyler.

Anne: Senin odanın bir liman olduğunu düşün. Eşyaların da uzaklardan gelmiş olsun.

Çocuk: Nerelerden geldi benim eşyalarım? Anlatsana bana.

Anne: Haydi, yeter artık, iyi geceler.

Çocuk: (Esner. Sessizlik. Caddeden bir lamba ışığı vurur odaya. Kapı vurulur:)

Kim o kapıyı vuran?

Yabancı çocuk: Ben.

Çocuk: 'Ben' kim? Kimsin sen? Çok komik bir görünüşün var. Yarı çıplaksın. Tenin güneşten yanmış, dişlerin parlıyor. Benden ne istiyorsun?

Yabancı çocuk: Sana verdiğim süngeri geri istiyorum.

Çocuk: Sen bana sünger vermedin ki. Annem şehirden aldı bu süngeri. Ben de yanındaydım alırken.

Yabancı çocuk: Sen sünger satılırken oradaydın. Ben o süngeri denizin dibinden çıkardım. Dalmayı biliyor musun?

Çocuk: Daha değil. Ama yüzebiliyorum. Eğer hastalanmasaydım, şimdi dalmayı da öğrenmiş olurdum.

Yabancı çocuk: Ben yirmi metre derine dalabiliyorum. Babam altmış metreye dalıyor.

Çocuk: Ben limanda bir dalgıç görmüştüm, komik bir giysi vardı üzerinde. Senin baban da öyle mi?

Yabancı çocuk: Sadece babamın kardeşinin bir dalgıç giysisi vardı, ağırlığı yetmiş kiloydu. Babamın kardeşi, gemiyle denize açıldı. Denizin bütün basıncı biner böyle bir dalgıcın sırtına. Yavaş yavaş, metre metre su yüzeyine çekerler onu. Amcam güvenlik süpabını erken açtı. Çünkü kocaman bir balık ona saldırmış-

tı. Yıldırım gibi çektiler onu yukarıya. Hava içine çok çabuk doldu, kafası şişti, öldü amcam.

Çocuk: Ama... O halde sen bütün gün babanı düşünüp korkuyorsundur ha?...

Yabancı çocuk: Korkunun yararı yoktur. Babam çıplak dalar. Yalnız ağır bir taş alır yanına. Taş onu aşağıya çeker. Bir çuvalla bir de bıçağı vardır. Suyun dibinde süngerleri keser; tarlada patates toplar gibi. Arkadaşı yelkenlide bekler, elinde de ucunda babamın bağlı olduğu ip vardır. Ben de iki kez o ipi tuttum.

Çocuk: Niye hep denize dalıp sünger çıkartmaya çalışıyorsunuz?

Yabancı çocuk: Aç kalırız yoksa. Kayalık bir adada yaşıyoruz biz, ekmeğimizi denizden kazanmak zorundayız.

Çocuk: Nerede senin adan?

Yabancı çocuk: Ege denizinde, Atina'dan altı saat uzakta. Benim ülkemin adı Yunanistan.

Çocuk: Niye benim süngerimi alıyorsun? Ben onu seviyorum. Onunla sabunlandığım zaman seni düşünürüm.

(Sessizlik. Kapı vurulur.)

Yabancı çocuk: Biri geliyor galiba.

Çocuk: Anne! Bu da kim?

Yabancı çocuk: Ne bağırıyorsun be? Hayatında hiç zenci görmedin mi?

Çocuk: Ne arıyor bu zenci burada?

Zenci: Sana verdiğim ne kadar pamuk varsa hepsini istiyorum.

Çocuk: Sen bana hiçbir şey vermedin.

Zenci: Üzerindeki gömlek pamuklu değil mi? Çıkar çabuk.

Çocuk: Üşürüm, üşürüm! Bu benim gömleğim, annem aldı onu bana.

Zenci: Tamam, annen aldı onu sana. Ama benim topladığım pamuktan yapıldı senin gömleğin.

Çocuk: Kimsin sen?

Zenci: Her yıl pamuk toplayan on beş milyon insandan biriyim. On defa ürün aldığımızda toplanan pamuktan kocaman bir bez dokursak, bütün yerküreyi sarardık sıcacık, sanki yerküre bir bebekmiş gibi.

Çocuk: Afrika'dan mı geliyorsun zenci?

Zenci: Ben Afrikalı değilim. Ama atalarım Afrika'da mutlu bir yaşam sürüyorlarmış. Kristof Kolomb, denizyolundan Hindistan'a ulaşmak isteyip Amerika'yı keşfettiğinde, Kızılderililer ona, renkli, pamuklu bezlerini göstermişler. Ondan sonra beyaz fatihler açgözlülükle pamuğa saldırmışlar. Ama pamuğu kendileri yetiştirmek çok güç gelmiş onlara. O zaman bizi zorla Afrika'dan alıp götürmüşler, onlara pamuk yetiştirelim ve toplayalım diye.

Yabancı çocuk: Ben de bütün gün toprağın üstünde çalışmayı çok isterdim. Hep denizin dibindeyim.

Zenci: Benim yerimde olsaydın bunu pek istemezdin. Arabayı da pamukla doldurmak zorundasın. Hasat zamanı sokaklar, patikalar hep pamuk tutamlarıyla dolu olur, kar yağmış gibi.

Yabancı çocuk: Belinden aşağı sarkan şu bez de pamuklu mu? Bir kez bizim oradan bir gemi geçiyordu. Hindistan'dan geliyormuş gemi, tayfalar vardı üzerinde. Onlar için birkaç kez daldım, karşılığında bana bu bezi verdiler.

Zenci: Hint pamuklusu. Bir zamanlar tüm pamukluların içinde en zarifiydi. Koton (*) adı da Hindistan'dan çıkmış, Orada çok eski zamanlarda da pamuklu

(*) Koton: Avrupa ülkelerinde pamuk, pamuklu bez anlamındadır.

bezler dokunuyormuş O kadar nazik ve inceymiş ki, dokunmuş rüzgâr adını vermişler onlara. Ama sizin burada, Avrupa'da, insanlar o kadar aptalmış ki, pamuğun nasıl yetiştirildiğini düşünememişler bile. Sizde eski resimler vardır. Bitki saplarına çiçek yerine koyunlar çizmişler, çünkü Avrupalılar sadece koyunların yününü biliyorlarmış, pamuğu bilmiyorlarmış.

(Çocuklar güler.)

Çocuk: Gömleğimi alma. Bana bırak onu.

Zenci: Birisi daha geliyor, ayak seslerini duyuyor musunuz?

Çocuk: Anne, anne!

Yabancı kadın: Bağırma yavrum.

Çocuk: Sen benim annem değilsin ki. Yüzün hep çatlak çatlak. Giysilerin çok komik; bu kadar çok renkli etekliği üstüste giymişsin. Benim annem hiç böyle eteklikler giymez. O sepetinde ne var, benden ne istiyorsun?

Yabancı kadın: Sana verdiğim ne kadar keten varsa, geri alacağım.

Çocuk: Sen bana hiçbir şey vermedin.

Yabancı kadın: Benim çarşafımın üzerinde yatıyorsun ya.

Çocuk: Hayır, çekme altından çarşafı. Şilte batıyor, çok kötü. Zaten çıplağım, şu zenci gömleğimi aldı.

Yabancı kadın: Yatak çarşafı hâlâ çok iyi; sanki dokuma tezgâhından dün çıkmış gibi.

Çocuk: Annemin yatak çarşafını alamazsın ama. O, bu çarşafı dolabından çıkardı, benim yatağıma serdi.

Yabancı kadın: Doğru dolabından çıkardı. Ama bu çarşafın yapıldığı keteni ben topladım tarlamdan, ben iplik yaptım ondan eğirme makinemde. Tezgâhımda ben dokudum.

Çocuk: Nerede senin tarlan, eğirme makinen nerede?

Yabancı kadın: Buraya çok yakın, birkaç saat. Benim küçük köyüm, ırmağım orada. Şimdi keten ekilen tek geniş, büyük tarla benimki. Ben senin yaşındayken, kendi tarlasına kendi ketenini ekmeyen tek köylü ailesi yoktu.

Çocuk: Şimdi niye var peki?

Yabancı kadın: İnsanlar kendi ketenlerini kendi eğirme makinelerinde iplik yapmaktan ve kendi tezgâhlarında dokumaktan vazgeçtikleri için Flandern, Brabant ve Almanya'da keten yavaş yavaş azaldı. Artık çiftliklerdeki dokuma tezgâhlarında değil, fabrikalardaki makinelerde dokunuyor keten. El tezgâhı olsun, Bombay'da ya da Lancashire'de olsun (*) her dokuma iki tür ilmikten oluşur : atkı ve çözgü.

İnsanlar çok eski zamanlarda, dokumaya başladıklarından beri, bu böyleydi, böyle kaldı.

Çocuk: İnsanlara kim öğretti bu zanaatı? Belki kuşlar öğretmiştir. İnsanlar daha mağaralarda yaşarken, kuşlar yavrularına yuvalar yapıyorlardı.

Yabancı kadın: Yatak çarşafının üstüne koy elini ya da en iyisi, yüzünü sür ona. Bak nasıl serin, hissediyor musun? Benim ketenimin pamukludan farkını anla.

Çocuk: Bırak onu bana.

(Ayak sesleri.)

Yabancı çocuk: Biri daha geliyor.

(Kapı vurulur.)

(*) İngiltere'nin en eski dokuma sanayii merkezlerinden biri.

Çocuk: İki adam. Güçlü ve kaba.

Birinci adam: Bu odadaki bütün çivileri alacağız.

Çocuk (korkar ve ağlamaya başlar:)

Anne! Anne!

Yabancı çocuk: "Anne, anne!" diye bağırmaktan başka bir şey bilmez misin sen?

Çocuk: Çivileri çıkarmayın. Çivileri çıkarırsanız bu odada hiçbir şey sağlam kalmaz, yatağım parçalanır.

Yabancı çocuk: Ne yapalım? Ben hayatımda daha hiç böyle bir yatakta uyumadım.

Çocuk: Ben de hayatımda hiç bu yataktan başka yerde uyumadım. Yatağımı istiyorum. Benim yatağım bu, çiviler de yatağın çivileri.

Her iki adam: Çiviler bizim. Biz olmasak senin bir tane bile çivin olmazdı.

Çocuk: Kimsiniz siz? Ne ilginiz var benim çivilerimle?

Birinci adam: Ben Kafkasyalı'yım.

İkinci adam: Ben de İsveçli'yim.

Çocuk: Sizin gibi iki adamın ufacık bir çiviyle ne işi olabilir?

İsveçli: Ben senin çivin için demir çıkardım dağdan. Çalıştım maden Kiruna'da. Çok ilginç bir madendir. Çünkü yeraltında değil, yerin üstünde. Dağ, geceleri ışık ışık olur, sanki bir sürü penceresi olan bir evmiş gibi. Orada ben o iyi demiri çıkarırım. İyi çiviler için gerekli olan, çekiş darbeleriyle yamyassı edilemeyen demiri çıkarırım.

Kafkasyalı: Bizim vahşi, uçurumlarla dolu dağlarımızda, manganez çıkarırım ben. Yalnız bu manganez İsveç'in demirini sertleştirebilir.

İsveçli: Gel arkadaş, çivilerimizi alalım.

Çocuk: Hayır, hayır, hayır!

Yabancı çocuk: Dikkat, biri daha. Ne kadar güçlü adım atıyor, her yer sallanıyor.

Çocuk: Anne!

Yabancı kadın: Sus çocuğum. Canını almıyoruz ya senin. Sadece eşyalarını alıyoruz. Sen, işe yaramaz, sıkıcı şeyler demedin mi belki bin kez kullandığın bu eşyalar için?

(Kapı vurulur.)

Hepsi: Girin.

Salcı: Bu odaya taşıdığım bütün tahtaları almaya geldim.

Çocuk: (Ağlar) Bütün tahtaları mı?

Salcı: Döşeme ve kapılar, pencere pervazları, sandalyeler, dolap, karyola.

Çocuk: O zaman artık odam olmaz ki.

Yabancı çocuk: Buradakilerin çoğunun odası yok.

Salcı: Haftalarca gök çatı oldu üzerime, ıslak ağaç gövdeleri de döşeğim. Akıntıyla ilerleyen salın üzerindeydim. Odun taşıyordum.

Senin karyolan yuvarlak, güçlü bir ağaç gövdesiydi. Oduncular onu ufak çavlanın oraya devirdiler, sonra o ırmağa, akıntıya düştü. Orada çocuklar vardı, çoğu senden küçüktü. Vadiden gelirler, babalarına yemek getirirler, sonra suda kayan kütüklerin üstünde evlerine dönerlerdi. Biz, koydaki salcılar da bu kütüklerden büyük sallar yaparız.

(Gürültü ve patırdılar.)

Kafkasyalı: Dolabı dolabı, hadi İsveçli! Tek çivi kalmasın İsveçli.

(Gıcırtı ve çatırdılar.)

Salcı: Şimdi de karyola. Siz çivileri çıkarın, ben de karyolanın tahtalarını toplayayım.

Çocuk: Hayır hayır hayır!

Yabancı kadın: Hoöop, işte çocuğum, yerde yatıyorsun artık.

(Hepsi gülerler.)

Çocuk: Eşyalarımı bırakın! Tahtalarınızı, süngeriniz, keteninizi, pamuğunuzu. Ben, söylediklerinizin hiçbirini bilmiyordum. Şimdi bu eşyaların ne olduğunu anladım. Tamam Bana iyilik yapın, n'olur!

İsveçli: Bırakalım mı, bırakmayalım mı?

Yabancı çocuk: Ben süngerimi bırakırım ona.

Yabancı kadın: Anlaştık. Onun artık bizi anladığına inanıyorum. Bu eşyaların hepsinin ne denli güç, ne denli çok çalışma pahasına ortaya çıktığını biliyor artık. Karyolasını yapın yeniden. Ben de çarşafımı sererim o zaman yatağa.

Zenci: Benim gömleğimi de giyebilirsin yine.

İsveçli: Son çiviyi de çaktım.

Yabancı kadın: Haydi uyu, iyi geceler.

Yabancı çocuk: Bizi hiç unutma.

(Kapı kapanır ve adımlar. Sessizlik.)

Çocuk: Anne!

Anne: Hâlâ uyumuyor musun?

Çocuk: Anne, sabah oldu mu?

Anne: Daha gece, kapkaranlık.

Çocuk: Anne, bana dokun, orada mısın?

Anne: Elbette.

Çocuk: Karyolam burada mı?

Anne: Tabii.

Çocuk: Süngerim, çarşafım, gömleğim de mi?

Anne: Evet, başka nerede olabilirler ki? Her şeyin burada, uyu.

Çocuk: (Sevinçli ve esneyerek) her şeyim burada.

Anne: İyi geceler yavrum.

İLK ADIM

Kongre bitince, eski ve yeni arkadaşlar, birlikte olduğumuz ilk ve son pazar gününü kent dışında bir evde geçirdik. Sonra hepimiz, birbirinden uzak olan ülkelerimize dönecektik.

Derilerimizn rengi gibi kökenlerimiz, kökenlerimiz gibi mesleklerimiz de çeşitliydi.

Aramızda dok işçileri, profesörler, öğrenciler, gemiciler, köylüler ve ressamlar vardı. Öyle renk renktik ki, bu denli karmaşık bir topluluğu ancak bir kongre bir araya getirebilirdi. Kongre; bir sürü ipin birleştiği düğüm.

Kentte sadece bir hafta birlikte olmuştuk ve o küçük evde de küçük bir gün geçirmiştik.

Ama sanki arkamızda uzun bir ortak yaşamımız varmış gibi kaynaşmıştık. Ayrılacağımızı düşünmek bi-

zi çok üzüyordu, bir daha ne zaman ve nerede görüşeceğimizi bilmiyorduk. Bütün gün o küçük, kente uzak evde birbirimize ülkelerimizden öyküler anlattık. Halklarımızın barış ve özgürlük mücadelelerini aktardık. Şarkılar söyledik ve içimizden bazıları, anayurtlarının geleneksel danslarını gösterdiler bize.

Artık gitme zamanıydı. Parisli garson kız Renée, bizi yeniden masanın çevresine dizilmeye zorladı. Çok renkli bir çelenk gibiydik. Dedi ki: "Şöyle bir önerim var: gitmeden önce herkes bizim çevremize ilk olarak nasıl girdiğini anlatsın. Böylece birbirimizi daha yakından tanır,daha iyi anlarız. Çünkü her birimiz ayrı zamanlarda, başka vesilelerle, farklı ortamlarda bizi buraya getiren yola ilk adımı atmışızdır. Kısaca anlatalım, yalnızca bu yola ilk adımı..."

Brüksel'den Hendryk

"Kırk yaşımdan sonra düşünmeye başladım. İlk ölü köylüyü Estremadura kentinde gördüm. Yüzükoyun yatıyordu, sırtında bir kurşun deliği vardı. Bana eşlik eden subay, 'Bir kızıl daha eksildi' dedi.

İspanya iç savaşı sırasında bir Brüksel gazetesinin muhabiri olarak Franko'nun (*) ordusunun yanındaydım.

Ailemde çok din adamı vardı. Ben de uzun zaman tarih mi, din dersi mi, okuyacağım diye düşündüm. Madrid'e gidip İspanya'nın en büyük ulusal müzesi

(*)Francisco Franco: 1892'de doğup 1976'da ölen İspanyol Devlet Başkanı, Cumhuriyetçilere karşı Almanya ve İtalya'daki Nazi ve Faşist diktatörlüklerin yardımıyla bir iç savaş kazanarak egemen oldu. Ölene kadar diktatörlüğü sürdü.

Prado'yu gördükten sonra, İspanyol sanatı ve tarih öğrenimi yaptım. İç savaştan önce sık sık gittim İspanya'ya. En kenarda köşede kalmış köyleri bile gördüm, ama görmemişim gerçekte. Hep sanat yapıtlarını arıyordu gözlerim köylerde. Çevrenin ve insanların güzelliği de, beni resimlerdeki görünümler ve insanlar kadar duygulandırıyordu. Birçok kitap yazdım. Kitaplarım beğenildi, bazı dillere çevrildi.

İç savaş başladığında bir gazeteden öneri geldi. Ülkeyi ve dilini çok iyi bilen biri olduğum için beni seçmişlerdi. Gene candan dostum olan ülkedeydim.

*

Ölüyü çevirdik. Yüzü heybetli ve gergindi, toprak bulanmıştı bu yüze.

Kendime sordum: Niçin ölmüş bu adam?

Sizin 'ilk adım' dediğiniz şey, genellikle insanın birden yepyeni bir yola adım atması biçiminde olmuyor. Çoktan bir yöne dönmüş olması gerektiğini anlayana dek eski yolda yürüyor insan. Çevremden ayrılmak uzun süre aklıma gelmedi. Düşünmeye son vermedim gerçi. Ölü köylü, beni köylü sorununa ulaştırdı. Köylünün cesedinin yüzünü kirleten toprak, toprak dağılımı üzerine düşünmeme yol açtı. Sorular sormaktan vazgeçmedim. Ama bulduğum cevaplar, önceleri vicdanı-

mı rahatlattı. Gazeteye yazdığım ilk haberlerde, aynı cevaplarla okuyucuların da vicdanını rahatlattım.

Badajos'a geldik. Cumhuriyetçilerin el koyduğu saraylar, bahçeler, topraklar, şimdi yeniden sahiplerine geri verilmişti? Kent, ölmüş gibiydi. Ama kiliseler insan doluydu. Sordum: 'Bu kent devrimcilerin elinde değil miydi? Nasıl oluyor da şimdi kiliseler dolup taşıyor böyle?' Bana eşlik eden, 'Bu insanlar çok yakında öleceklerini anladıkları için' diye cevap verdi.

Gece kent tarandı. Şüpheli kimseler aranıyordu. Birçok insan tutuklandı. Arenaya getirdiler onları, erkekleri, kadınları.

Biz tribünlerde oturmuş izliyorduk.

Alanda, tutukluların karşısına bir makineli tüfek kurdular. Yaprak gibi titriyordum. Ama arenadakiler titremiyordu. Sordum: 'Bu insanları ne yapacaksınız?' 'Zararlı kurtlar bunlar, yok edilmeli hepsi' oldu aldığım cevap.

Takırtı başladığında yerimden fırladım, beni oturttular yine. Ama arenadakiler titremiyordu. Önlenmez bir ölümdü karşılarındaki, onu soğuk karşılıyorlardı. Bir sıra insan yere düştükten sonra ikinci sıra geliyordu, gene dimdik ve soğuk...

Sonra arena bomboş kaldı; ölüleri sürükleyip götürmüşlerdi. Kumun ve çevremdeki apoletlerin üstüne vuran güneşin altında üşüyordum. Refakatçim koluma girdi Kaldığımız saraya döndük.

Önümüzden insanlar kaçışıyordu. Refakatçim güldü buna; ama bize yönelen bakışlar, bana, çevremizi hınç ve nefretten bir kabuk sarmış duygusunu veriyordu. Sarayın önünde nöbetçiler vardı, park kapatılmıştı, bazı çocuk yazıları ve şifreler okunuyordu. Bu sarayda bir sanatoryum açılması düşünülmüştü. Ama sarayın sahibi, Franko ordusuyla birlikte buraya geri gelmişti. Odama kapandım. Aşağıda salonda içip gülüşen konukları duyuyordum. Onların bu eğlencesini kim bozabilirdi bugün?

Yazımı yazdım. Ama öyle bir yazı oldu ki, gazete onu yayınlamadı. Birisi alıp saklamış olmalı. Çünkü başka bir yerde çıktı.

Ben tutuklandım ve hapse atıldım. Konsolosumuz zorla kurtardı beni. Ertesi yıl İspanya'ya döndüm, ölü köylünün yanına."

New - York'tan Joe

"Petrol mühendisiydim. Mesleğimi seviyordum. İyi para kazanıyordum.

Firmam beni Tampico'ya gönderdi. Bu kent Meksika'nın petrol bölgesinin merkezindedir. Meksika, petrol bakımından dünyanın en zengin ülkelerinden biridir. Fakat petrolü çıkarma ve işleme işi ben orada görev yaptığım sırada, İngiliz ve Amerikan şirketlerinin elindeydi.

Çekilmez bir yerdi. İnsanlar, bana önceden anlatıldığın gibiydiler: hileci, iğrenç, tembel. Gördüğüm, duyduğum her şey bu kanımı güçlendiriyordu. Buranın insanları iğrenç mağaralarda yaşıyorlardı. Birkaç Pezo (*) kazanır kazanmaz, meyhanelere gidip, içiyor, şarkı

(*) Pezo: Meksika parası. Bizim lira gibi Meksika'nın "kuruş"u da Centavo'dur.

söylüyorlardı. Vahşileştikleri zaman bıçaklar çekiliyordu. Fazla dikkat göstermediğim her alışverişte aldatıldım. Hatta evimin kapısının kolunu bile çaldılar. Bizim kulübün önünde her sabah aynı dilenci çocuk otururdu; dizini kilisedeymiş gibi bükerdi.

Büromdaki arkadaşlarıma sık sık, 'Annem babam, göç ettiklerinde yoksul insanlarmış, ama namuslu ve dürüstmüşler. Çok çalışıp yükselmişler. Bizi, çocuklarını, okula gönderdiler' derdim. Bizim orada çalışanlardan biri bir kez bana döndü ve dedi ki: 'Buradaki çocuklar okula gidemediği ve üzerlerine giyecek bir şey bulamadığı için siz okula gidebildiniz ve giyecekleriniz oldu.'

Bu adamın kendisini hiç ilgilendirmeye işlerle uğraşanlardan biri olduğunu düşündüm. Daha bir sürü şey söyleyecekti, ama sırtımı döndüm ona. Bizim bölüm şefine, bu adamın her hareketini dikkatle izlemesini söylemişlerdi.

O sıralar başkan seçimleri vardı. Yeni başkan, Cardenas, -alışılageldiği gibi- eski başkan ve çevresindekiler tarafından önerilmişti. Eğlenceler, toplantılar, halka karşı konuşmalar oldu -alışılageldiği gibi. Yeni gelen, her türlü taşıtla, atla, ülkenin her yanını dolaştı, halka birçok şey vaat etti, -alışılageldiği gibi- adalet, özgürlük...

Petrol işçilerinin grevi başladığında arkadaşlarımla ben şöyle düşündük: Ne arsız insanlar, blöf bu. Ciddi değil. Meksika yüksek hakem kurulu ücret talebini olumlu karşıladığında, biz firmadakilerin düşüncesi şuydu: Ne olursa olsun kabul etmemeli. Kendi yüksek hakem kurulumuzu çağırdık ve Amerikalılar'ın kararını yürürlüğe koymayı kararlaştırdık.

Bunun üzerine Meksika hükümeti, petrol şirketlerinin mülklerine el koydu. Kulelerimiz, boru hatlarımız ve rafinelerimiz,hep onun oldu, Bu bizim için sadece gülünecek bir şeydi. Bu aldıklarıyla hiçbir şey yapamazlardı; vahşiler ya da çocuklara benzetiyorduk onları. Cardenas biz olmadan ne yapabilirdi ki? Devlet çabucak çökerdi.

Protestolar, tehditler başladı. Hükümetlerimiz notalar verdiler. Herhangi bir kimsenin bu haydutlardan petrol alması, bizce olanaksızdı. Eğer Cardenas el koymayı onaylayacak denli çılgın olsa bile böyleydi bu. İlk ayın aylıklarını ve ücretlerini bile bir araya getiremezdi o.

Bizim şirketin birçok memuru, ailesini alıp kaçtı. Çünkü halk birden efendi olmuştu şimdi. Bunun tadını almaya başlamıştı.Halkın bütün kentlerde kuyruklar oluşturduğunu, hükümete gerekli olan ve kendilerinde bulunan eşyaları verdiğini bize anlattıklarında gülüyorduk. Biri hindisini veriyordu, öbürü kendi tezgâhında

dokuduğu örtüyü, bir üçüncüsü gümüş küpelerini. İşte böyle kandırmışlardı onları, hükümetin borçlarını tavuklar ve küpelerle kapatabileceklerini söylemişlerdi.

Tampico'da yüzlerin nasıl ezikleştiğini ve daha kaygılı anlatımlar kazandığını alay ve hoşnutlukla izliyorduk -el koymadan sonraki ilk ödeme günü olan cumartesi. Sabah geçti. Bizim önceden söylediğimiz gibi, beklenen para gelmedi. Yolda kızgın bakışlarla karşılaştık.

Birdenbire, para paketlerini getiren uçağın geldiği haberi duyuldu. İnsanlar ferahladılar. Ana büronun olduğu caddeye yığıldılar. Gülümseyerek, suskun izliyorlardı boşaltılan paketleri. Nöbetçi yoktu. Kalabalık, açık büroya daldı.

En öndekiler, hemen atılıp 5-10 pezoluk banknotların kağıt bantlarını yırttılar, saymakta ve hesaplamakta kasiyerlere yardım ettiler.

Yardım edenlerin arasında hep bizim kulübün önünde dizini kıvırıp dilenen çocuğu da gördüm; ya da gördüğümü sandım. Ayağının üzerinde yükseliyordu, büyükler gibi hesaptan anlıyordu şimdi.

Kafam karmakarışık olmuştu. Eve giderken birine sordum: 'Bu kadar çok paraya ve nöbetçi yok; bu tehlikeli değil mi?' Adam soğuk soğuk baktı yüzüme. 'Kendi paralarını mı çalacaklar?' diye cevap verdi.

Derin derin düşünmeye başladım. Ödeme sabaha doğru bitti. Sonradan gördük ki, tek centavo eksik değildi.

Giysilerimle yattım, uyuyamadım. Gece boyunca sokaktan mutlu bir gürültü geliyordu. Başımdan geçen her şeyi düşünmeye koyuldum. Aklıma gelenler, sabah ışığında kararan düşünceler değildi. Tüm yaşamımı değiştiren düşüncelerdi."

Mansfeld'den Franz

"Bugün de dün olmuş gibi gözümün önünde her şey. Beş yaşındaydım. Babamın elini tutmuştum. Eisleben'in pazar meydanında duruyorduk. İleride, kooperatif binasının önünde binlerce maden işçisi toplanmıştı. Nedenini sonra duydum ve anladım. Babamın grev komitesinde olduğunu da.

Yöneticilerden hiçbiri bizim orada grev yapılabileceğini akıllarına getirmemişti. Mansfeldli maden işçileri 'sadık' ve 'toprağa bağlı'sayılıyorlardı.

Mansfeld madeni yedi yüz yıldan daha eskidir. Daha Ortaçağ'da kontların servetini artırıyordu; madenlerin sağladığı zenginliği kontlar seferlerde tüketiyorlardı.

Onların geleneksel sömürü sistemi, onlardan sonra gelenlere de yararlı oldu. O zamanlar Almanya'nın en

büyük montaj şirketiydi oradaki: Ama 'ilk gece hakkı' (*) gibi bir kural geçerlilik kazanıyordu ara sıra.Her yıl kutlanan maden bayramı, genellikle şöyle biterdi: Bir maden işçisi, evinin penceresinin altında bekler ve arkadaşının sorusu üzerine, 'O içerde' derdi.

Her madenciye, küçük bir madenci kulübesi yapsın diye bir miktar ödünç verilirdi. O da yaşamı boyunca bunu geri ödemeye çalışırdı. Yaşam boyu efendisinin toprağına bağlı kalırdı. Böylecede 'toprağa bağımlı' olurdu.

Buna karşılık madenci, oğullarıyla aynı kuyuda çalışma 'hakkına' sahip olurdu –yaşamı boyunca. Madenciler, bağımlılıklarından ötürü, madenlerdeki koşullara dayanmak zorundaydılar. Bu yüzden çok kötü ve ağır çalışmaya rağmen, çok düşük ücret alıyorlardı.

Madencilerin Mansfeld Maden ve Dökümhane İşçileri Birliği'ne girmeleri zorunluydu. Bu birlik 12.000 üyesiyle gerçi tüm işçileri kapsıyordu. Ama Mansfeld'li madencilerin 11.000'i aynı zamanda maden işçilerinin gerçek örgütü 'Bochumlular'a da kayıtlıydı.

Yaşam dayanılmaz olmuştu. Grev başladı. Babamla kooperatifin önündeki kalabalığın arasındaydık ki,

(*) İlk gece hakkı: Feodalite (derebeylik) döneminde, köylülerden biri evlendiği zaman, feodal beyi, gelinle ilk geceyi birlikte geçirme hakkına sahipti.

bir karışıklık oldu. Babam beni alıp bir yan sokağa girdi. Bir kapıyı zorladı. Kapı arkadan desteklenmişti, açılmıyordu.

Kaldırımda nallar. Tam önümüze dev gibi bir at çıktı. Binicisi, kılıcını babama indirdi.

'Baba!'

Adam babama vurdu. Babamın yüzü kan içindeydi.

Çılgın gibi kaçıyorduk kentten. Atlılar caddeleri temizliyorlardı. Yüreğim deli gibi çarpıyordu. Benim için dünya yıkılmıştı.

Babam, bize ekmek getirmek için mücadele etmişti. Ben daha iyi yaşayayım diye mücadele etmişti. Bunun için de vurmuşlardı onu. Böyle bir şeye izin veren dünya da bozuk ve kötü olmalıydı. Bana daha sonra kimsenin fazla bir şey açıklaması gerekmedi. O gün, bilincime kazındı; beni bugün bulunduğum yere getirdi."

Şe-Lu'dan Lan-si

"Babamın küçük bir kentte küçük bir şemsiyeci dükkânı vardı. Annemin ayakları hâlâ bağlıydı (*), ablamın artık bağlı değildi.

Bir kez ablamla ırmağın yanına gittik. Hamallar, herhangi bir Bay Yueh'in eşyalarını iskeleden yeni evine taşıyorlardı. Akıntı yönünde, az ilerideki kentten bizimkine taşınmaktaydı. Gemiyle taşıtmıştı eşyalarını. Halk toplanmış, bu olay üstüne konuşuyor,herkes eder rastlanan türden güzel mobilyalara bakıyordu. Böylelerini hiç görmemiştik.

(*) Eskiden Çin'de kız çocukların ayaklarını sararlarmış. Ayaklar küçük kalsın da soyluluk göze batsın diye uygulanan bir gelenekmiş bu.

Bir hamalın sırtında bir dolap vardı, dolabın üstüne bir komodin bağlanmıştı, komodinin üstüne bir masa, masanın üstüne de iç içe geçirilmiş sandalyeler.

Yağmur yağıyordu. Yer kaygandı. Dükkânın birinden bir köpek fırladı caddeye. Hamalın bacaklarına atıldı. Adam kaydı ve düştü; onun ve köpeğin üstünde mobilyalardan bir tepe yükseliyordu.

Herkes doluştu oraya. Tam o sırada iskeleden gelmekte olan bir hamal yükünü yere bıraktı; bıçağını çıkarap mobilyaları tutan ipleri kesti. Köpek iyice ezilmişti; adam da ölü gibiydi; onu taşıdılar oradan.

Birisi, 'Zavallı adam' dedi.

Başka birisi, 'Zavallı karısı, zavallı çocukları' dedi.

Üçüncü biri: 'Bu havada...'

Başkası: 'Yer kaygan.'

Bir başkası, 'Dikkat etmesi gerekirdi' dedi.

Kimse, 'Niçin bu kadar yükü taşımak zorundaydı?' diye sormadı.

Bunu sonra ablama sordum. 'Ne aptalca sorular soruyorsun' dedi bana, 'tabii ki pirinç alabilmek için.' Onun cevabı beni doyurmadı. Soru sormaktan vazgeçmedim ben de."

Cezayir'den Belaid

"Eğer trenden gemilere yapılacak bir yükleme için 12 hamal seçilmişse, yüklemeyi Ahmet yönetiyorsa ve siz de bu 12 hamalın arasındaysanız, kan ter içinde kalacaksınız demektir.

Ahmet'in öyle duyarlı bir burnu vardı ki, Oran kentinde herkesten önce işin kokusunu alırdı. O yalnızca vagonlardan vinçlere yük taşıyanları gözlerdi. Gemide yükleri vinçten alıp ambara yığanları da genellikle Eli diye bir adam denetlerdi. Ahmet, bir işe burnunu soktuğunda ilk güvendiği adam Ali olurdu; bir yakınlık vardı ikisinin arasında, ama herhalde Ahmet'in daha fazla çıkarı vardı bu ilişkiden. Bir kaza geçirmiş ve birkaç hafta çalışamamıştım. Bu arada boğazımdan bir avuç hurmadan başka bir şey geçmemişti. Sefil haldeydim, önümüz bayramdı. Tatlı, tuzlu yemek istiyordum. Hur-

ma ve mısırdan bıkmıştım. Yılda bir kerecik olsun içmek ve eğlenmek geliyordu içimden.

Buğday başağı gibi sapsarı ve ipince oluşuma karşın Ahmet beni çağırdı. Marsilya'dan "Trianon" gemisi geliyor, buradan otomobil yüklenecek ona, sonra Bombay'a gidecek. Seni kullanabilirim bu işte.'

Hepimizin huzurunu kaçıran bir haber aldık: "Trianon" limanda çok az bir süre kalacaktı. Sadece trenden gemiye yükleme yapılana kadar duracaktı. Tayfalar karaya inmeyeceklerdi.

Fas'tan gelen tren kente girdiğinde gemi de geldi. Sanki tren karadan, Marsilya'dan gelen gemi denizden, Oran'a dek yarışmışlardı.Polis bir anda rıhtımı sarınca çok şaşırdık. Sadece otomobiller yüklenecekti. Ama bu iş için niye ikili bir polis kordonuna gerek duyulduğunu düşünecek zamanımız olmadı. Çünkü Ahmet çoktan bize emirler vermeye başlamıştı. Kendini işe vermişti. Ahmet taşımacılık şirketinin temsilcisi olan Fransız'a, iş iki saatte bitirilecek diye yeminler ediyordu.

Vinç sürücüsü yerine çıkmıştı bile. Eli, hamalların yarısını alıp gemiye çıktı. Ahmet kadar elini kolunu sallamıyordu. Ahmet, her zamanki gibi, gözetimcilerin başı durumundaydı.

Polisler, trenin girişine doğru iç içe iki çember oluşturuyorlardı. Ayrıca askerlerin de gelmesi, beni daha çok şaşırttı. Sonra Ahmet bize işaret verdi. Gözetimcilik sersemletmişti onu, gözlerinden kıvılcımlar çıkıyordu. Dişlerimi sıktım, korkuyordum. Kazadan sonra zayıf düşmüş olabilirdim. Ahmet, kolları ve bacaklarıyla, heyecanlı heyecanlı, tempomuzun nasıl olacağını gösterdi. Önce açık vagondaki otomobilleri ittik, sonra tekerleklerin arasından ipleri geçirdik. Az sonra ilk otomobiller havadaydı; vinç onları vagondan gemiye taşıyordu. Ahmet izliyordu. Heyecan ve sevinçten titriyordu. Kemiklerim çatırdıyordu, ama biraz daha dayanabileceğimi hissediyordum. Kendime şunu demem yetiyordu; 'Eğer Ahmet bocaladığını fark ederse, seni kovar.' Bu beni hemen canlandırıyordu.

Vinç henüz birkaç otomobil taşımıştı ki, birden sanki sürücüsü ona emir vermiş gibi öbür açık vagona yöneldi. O zaman, otomobillerin yükün sadece bir bölümünü oluşturduğunu gördük; geminin asıl yükü sandıklardı. Bir demiryolcuya sordum: 'Bütün bu eşyalar Bombay'a mı gidiyor?' 'Nereden çıkarıyorsun bunu?' dedi. Ben, 'Ahmet, geminin Bombay'a gittiğini söyledi'dedim. 'Ne ilgisi var? Saygon'a gidiyor' dedi.

Başka bir demiryolcu söze karıştı. 'Biz ne yapabiliriz ki' dedi, 'Treni Fas-Cezayir sınırında teslim aldık biz.' İlk konuştuğum adam devam etti: 'Sandıklarda

ne olduğuyla hiç ilgilenmeyecektik. Kazablanka'dan askerler de gelince şaşırdık."

'Sonra' dedi öbürü, 'levhaların üstündeki İngilizce yazılar gördük. Faslılar'ın böyle bir şeye razı olmaları domuzluk.' Konuşmaya dalıp bir sırt az taşıdım. Korktum tabii. Eğer kendini zorlamazsan bayram falan hayal, dedim kendime. Sanki müzik sesini şimdiden duyuyordum. Sevgilimin gözleri, dişleri gözümün önündeydi. Baharatlı yemeğin kokusu geliyordu burnuma.

Vincin kolu bizden yana döndü. Ahmet bize bağırdı, yumruğunu gösteriyordu. 'Mutlaka bunlar yüklenirken de ikili bir polis kordonu vardı' diye demiryolcu yeniden söze başladı. 'Şimdi bu limanda olduğu gibi. Karar verecek zamanları yoktu, yapamazlardı hiçbir şey.' İlk konuşan demiryolcu kızdı, bağırdı: 'Ne diyorsun sen? Bir vinç de bir karardır, dönmemesi, durması yeter.' Arkamda, şimdiye dek susan birisi, 'Vietnam' dedi, 'biziz bu. Kendi gırtlağımızı sıkıyoruz şimdi.'

Şimdiye kadar birçok kez, hasta yatarken de, Vietnam sözcüğü beni etkiliyordu. Ama bunun üstüne hiç düşünmemiştim.

Kaldıraç bizim durduğumuz vagona çarptı. Ahmet deli gibi tepiniyordu. 'Artık çok geç' dedi ilk demiryol-

cu, çünkü ilk sandık havada kayıyordu bile. Ama öbürü, 'Hiçbir zaman geç değildir' dedi.

Gene zamanında davranmadığım için bir hamal küfretti. Arkadan biri bir tekme attı bana. Bağırmaya başladım: 'Anlamıyor musunuz? Duymadınız mı? Bunların hepsi Vietnam'a gidiyor!'

'Eee sonra?' dediler, 'Sus!' Bağırdım: 'Hiçbir şey anlamıyor musunuz? Orada savaşıyorlar!'

'Ne için?'

'Özgürlükleri için!'

'Ne için?'

'Özgürlük için!'

'Özgürlük için mi? Benim canım da değerli. Haydi işine bak!'

Arkamda duran, alçak sesle ve çok anlaşılır biçimde, 'Bizde de işler oradaki gibi olsa ve bizim gibiler, kafamızda patlayacak bu sandıkları yükleyip Oran'a yollasalar...' dedi. Ona döndüm. Yüzü yabancıydı. Ama gözleri gözlerime olta gibi takıldı sanki. 'Cesaretin var mı?' diye sordu.

Vagondan yere atladım. Ahmet de peşimden. Bağırmaya başladı: 'Ne? Ne yapıyorsun?' Bana bir tek-

me attı. Ben de ona vurdum. Beni yakaladı. Elinden kurtuldum. Askerler bize bakıyordu. Gemiden bana bir şey bağırdılar. Yerimde duramıyordum, sanki vinç beni dinleyecekmiş gibi iki kolumu kaldırdım; vinç bana baş eğip durmayınca da aklıma ilk geleni haykırdım: 'Durun! Duyuyor musunuz! Gemi Saygon'a gidiyor! Durun!' Kardeşimin arkadaşı Ali de başını kaldırdı. Bağırdı: 'Anladınız mı onu? Tamam, bitti! Evlerinize!'

Hamalların bazıları hemen trenden, gemiden ayrılıp rıhtıma geldiler. Sonra polisler üzerimize saldırdı; ama ben vinç sürücüsünün kabinine çıkan demir merdiveni tırmandım hemen.Heyecandan ona olan biteni doğru dürüst anlatamadım, ama el kol hareketleri yetiyordu, sözler gerekli değildi. Ve o, birkaç kolu indirdi cevap olarak. Kabinden vincin ciddi ve ağır hareketlerini izliyordum. Daha boşaltılmamış sandıkları gerisin geriye vagona koyuyordu. Bizi destekleyenlerin bağırışlarını duyuyordum. Vinç kolunu çekti, sürücüsünü durdurdu onu. Dört bir yandan akın akın koşup gelen insanları görüyordum yukardan. Vinci polisler çevirmişti bile. Bir tanesi, beni bacaklarımdan yakalayıp aşağı çekebilecek kadar çıktı merdivene. Vinç sürücüsü de tutuklandı, Ali de. Bizi döverek polis otomobiline soktular. Bizimkileri de dövüp darmadağın ettiler.

Hapisten çıkınca Fransa'ya geldik. Size delege olarak yolladılar beni. Sağolun."

Paul, Tanımadığımız Biri

Kimse söze başlayamıyınca, Renée gözleriyle odayı taradı. Gözleri, daha hiçbir şey anlatmamış olan bir konuğa takıldı.

"Haydi, şimdi sıra sende" dedi. "Daha ağzını bile açmadın. Adın ne?"

"Paul"

Hiç dikkat çekmeyen insanlardandı. Bütün gün aramızda oturduğu gibi, fark edilmeden gidebilirdi de. Bizim düşündüğümüzü Renée söyledi: "Seni tanımanın tam zamanı. Nereden geliyorsun?"

Paul çekine çekine, "Bu kentten" dedi. "Bu eve telefonu onarmaya geldim yalnızca."

Renée şaşkın şaşkın ona baktı.

O sürdürdü: "Akşamüstü, öykülerinizi anlatmaya başladığınızdan beri buradayım. Böyle şeyleri her zaman dinleyemez insan. İnsan gazete okur, radyoyu açar, arada bir sinemaya gider Bazen çocuklarına bir şey okur. Bunların dışında işten eve, evden işe gider gelirim. Yolda insanların birbirlerine anlattığı her şeyi dinlerim, ama hiç sizin anlattıklarınız gibilerini duymamıştım. Siz öylece oturup konuşurken boş bir sandalyeye ilişiverdim. Affedersiniz."

Renée, "Her zaman gelin" dedi, "çekinmeden. Belki ileride bir gün, telefon onarımına gittiğiniz bir evde ilk adımı attığınızı düşünürsünüz. Eğer biz bir daha toplanırsak mutlaka sizi de bekleyeceğiz. Onarım işiniz olmasa da."

Başını eğdi. Bütün gözlerin ona dikilmiş olduğunu fark etmedi bile.

SON

ST. BARBARALI BALIKÇILARIN İSYANI

ANNA SEGHERS

(1900-1983)

Alman kadın yazar. Asıl adı Netty Radvanyi'dir. İlk öyküsü (St. Barbaralı Balıkçıların Ayaklanması, 1928) ile tanındı. Aynı yıl Kleist Ödülü'nü kazandı. Hitler'in iktidara gelmesinden sonra kitapları yasaklandı ve yakıldı (1933). Anna Seghers önce Fransa'ya, sonra Meksika'ya göç etti. Sürgünde, Almanya'nın demokratik geleneğine duyduğu inancı dile getiren yapıtlar kaleme aldı. 1947'de Demokratik Almanya Cumhuriyeti'ne yerleşti (Berlin). (St. Barbaralı Balıkçıların Ayaklanması, 1928), (Yoldaşlar, 1932), (Yedinci Şafak, 1942), "Transit" (1947) ve 1918-1945 arasındaki Alman siyasi hayatını anlattığı (Ölüler Genç Kalır, 1949) önemli yapıtları arasında sayılabilir. 1947'de Georg Büchner Ödülü, 1951'de de Lenin Barış Ödülü'nü aldı.

Kendilerini sömüren armatörlere ve tüccarlara karşı bir balıkçı köyündeki insanların giriştiği umutsuz ayaklanmayı etkileyici bir biçimde anlatan bu kitapta, Seghers'in hikâye ve romanlarının ana konusu olan temel insani davranışlar göze çarpar.

Kitabın sonuna Anna Seghers'in öykülerinden birkaç örnek de eklenmiştir.

Gözlem Yayınları